

ลักษณะทั่วไปและการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองราชบุรี

จากการศึกษาในบทที่ 3 และบทที่ 4 พบว่าจังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่เหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นเมืองศูนย์กลางกระจายความเจริญให้แก่ภาคตะวันตกที่สุด ด้วยความพร้อมในด้านต่าง ๆ กว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาค และจากการศึกษาจังหวัดราชบุรี พบว่า อำเภอเมืองราชบุรีมีความเหมาะสมในการพัฒนาโดยเฉพาะพื้นที่เทศบาลเมืองราชบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมของเมืองสูงกว่าเมืองอื่น ๆ ในจังหวัด ดังนั้นการศึกษาในบทนี้จะศึกษาในรายละเอียดของลักษณะทั่วไปเทศบาลเมืองราชบุรีและพื้นที่ที่มีความเจริญต่อเนื่องจากเขตเทศบาลเมืองราชบุรี โดยยึดเขตผังเมืองรวมเมืองราชบุรี สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ที่ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของ 8 ตำบลรอบเขตเทศบาลเมืองราชบุรี คือ บางส่วนของตำบล เจริญหัก หลุมสิน โคกหม้อ พงสวาย บ้านไร่ ดู่กระถิน คอนตะโกและคูบัว เป็นหลัก รวมพื้นที่ในเขตศึกษาทั้งสิ้น 37.20 ตารางกิโลเมตร หรือ 23,250 ไร่ และจะศึกษาทางด้านการใช้ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากอดีต ถึงปัจจุบัน เพื่อทราบถึงแนวโน้มทางด้านลักษณะและทิศทางการขยายตัวของเมือง ให้เป็นแนวทางในการพิจารณาวางแผนการใช้ที่ดินชุมชนเมืองราชบุรีในบทต่อไป

1. ประวัติความเป็นมา

การสร้างเมือง การย้ายเมือง และการตั้งที่บัญชาการมณฑล

เมืองราชบุรี ได้มีการสร้างและโยกย้ายไปหลายแห่ง ในอาณาบริเวณไม่ลี้ห่างไกลจากกันมากนัก ตามหลักฐานที่ปรากฏเป็นที่สันนิษฐานและยืนยันดังนี้

การสร้างเมืองราชบุรีครั้งที่ 1. เมืองราชบุรีได้ถูกสร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.210 ที่บ้านไร่อยู่เรือ อำเภอเมืองราชบุรีปัจจุบันห่างจากที่ตั้งศาลากลางจังหวัดขณะนั้นไปทางทิศตะวันออก 3 กิโลเมตร โดยปรากฏหลักฐานแนวกำแพงซึ่งจมอยู่ในน้ำและคูกันล้อมรอบอยู่ ต่อมาเมืองนี้ได้ไปประมาณ 3-4 ไร่

การสร้างเมืองราชบุรีครั้งที่ 2. สมัยเจ้าเมืองอุทองเรืองอำนาจ ได้สร้างเมืองราชบุรีขึ้นใหม่ที่บริเวณมหาธาตุ ตำบลเจริญหัก อำเภอเมืองราชบุรี ปรากฏหลักฐานกำแพงเมืองทำด้วยดิน หรือเนินดิน และค่ายคูอย่างชัดเจน (กำแพงนี้ ด้านทิศตะวันตกปัจจุบัน

อยู่ติดถนนสายราชบุรี-เขาจากวัดช่องลมถึงหลักกิโลเมตรที่ 2) บริเวณเมืองมีอาณาเขตกว้างประมาณ 1 กิโลเมตร ยาวประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทิศเหนือติดต่อกับศาลากลางจังหวัดราชบุรีหลังเก่า ปัจจุบันภายในบริเวณกำแพงเมืองมีพระศรีรัตนมหาธาตุ หรือพระพุทธรูปปางค์ ล้างเป็นแบบเดียวกับพระมหาธาตุจังหวัดลพบุรี ซึ่งสันนิษฐานว่า ได้สร้างขึ้นสมัยขอมเรืองอำนาจในราว พ.ศ. 1500 นอกจากนี้ก็มีพระปรางค์วัดมหาธาตุ และวัดอรุณฤๅกกาवास อำเภอมืองราชบุรีเป็นฝีมือแบบขอมซึ่งเป็นที่เข้าใจว่าก่อนสมัยของเจ้าเมืองอุทองขอมคงจะได้ขยายอำนาจเข้ามายึดครองอาณาเขตทวาราวดีไว้ทั้งหมด ทำการปกครองทั้งเมืองราชบุรีและเพชรบุรี

การสร้างเมืองครั้งที่ 3. กระทำขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพิจารณาเห็นว่า ที่ตั้งเมืองเดิมซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกหรือฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลองเสียเปรียบในเชิงยุทธศาสตร์กับพม่าที่มักเข้ามารุกรานอยู่เสมอ ทางทุ่งเขาทุ่งธรรมเสนและเขาขงู่ม ซึ่งด้านหลังเป็นแม่น้ำยากแก่การถอยทัพเมื่อเสียที จึงได้โปรดเกล้าให้ย้ายเมืองไปตั้งทางฝั่งตะวันออกหรือฝั่งซ้ายของแม่น้ำ เพื่อให้ข้าศึกเข้าถึงตัวเมืองได้ยากขึ้นและมีทางถอยเมื่อเสียเปรียบ การย้ายเมืองครั้งนี้ได้เริ่มกระทำขึ้นเมื่อวันอังคาร แรม 13 ค่ำ เดือน 6 ปีฉลู จุลศักราช 1179 รัตนโกสินทร์ศกที่ 36 ตรงกับวันที่ 15 พฤษภาคม 2360 มีการฉลอง 3 วัน ครั้นถึงวันพฤหัสบดี แรม 15 ค่ำ เวลา 07.00 น. ถึงกำหนดฤกษ์ฝั่งหลักเมือง จึงสร้างกำแพงเมืองและสิ่งอื่น ๆ ต่อไป การสร้างกำแพงเมืองนี้ทำโดยวิธีก่ออิฐถือปูนรูปกำแพงใบเสมา ประกอบด้วยป้อม 6 ป้อม ประตู 6 ประตู มีอาณาเขตกว้างประมาณ 200 เมตร ยาว 800 เมตร ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของกรมการทหารช่าง และจังหวัดทหารบกราชบุรี

การสร้างเมืองราชบุรีครั้งที่ 4 สมัยที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในรัชกาลสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มาสร้างตึกกรมและถนนหนทางฝั่งขวาหรือตะวันตกของแม่น้ำแม่กลองไว้มาก (ตรงข้ามกับเมืองเดิมที่สร้างครั้งที่ 3 และใกล้กับกำแพงเมืองเดิมเมื่อสร้างครั้งที่ 2) เมื่อท่านถึงแก่พิราลัยก็ได้ทิ้งร้างไว้ กระทั่งมีการจัดระเบียบการปกครองท้องที่แบ่งเป็นมณฑลเป็นจังหวัดเมื่อ พ.ศ. 2438 ก็ทรงโปรดเกล้าให้เจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ซึ่งขณะนั้นยังเป็นพระยาฤๅกษัย ผู้ว่าราชการเมืองเพชรมาเป็นข้าหลวงเทศาภิบาล ต่อมา พ.ศ. 2440 สมัยพระยาอมรินทรฤๅกษัย (เทียน บุนนาค) เป็นผู้ว่าราชการเมือง เห็นว่าในเมืองเดิมมีนายเรือนพวกเจ้ากรมการเก่า ๆ อยู่แออัดมีวัดชานาข้างคือ วัดศาล (อมรินทรवास) กับวัดท้ายเมืองไม่มีทางขยายเมืองส่วนฝั่งขวาเป็นที่ราบโล่งอาจขยายได้กว้างขวาง โรงร้านสรรพสินค้าก็เจริญอยู่ทางฝั่งตะวันตก ประกอบกับความจำเป็นเกี่ยวกับการป้องกันทัพพม่าก็ได้หมดไปแล้ว ความเหมาะสมอย่างครั้งก่อนของเมืองฝั่งตะวันออกก็สิ้นไป จึงได้ย้ายที่ว่าการเมืองมาอยู่แห่งเดียวกัน

กับศาลาว่าการมณฑลทางฝั่งขวา และเป็นที่ตั้งตัวเมืองต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

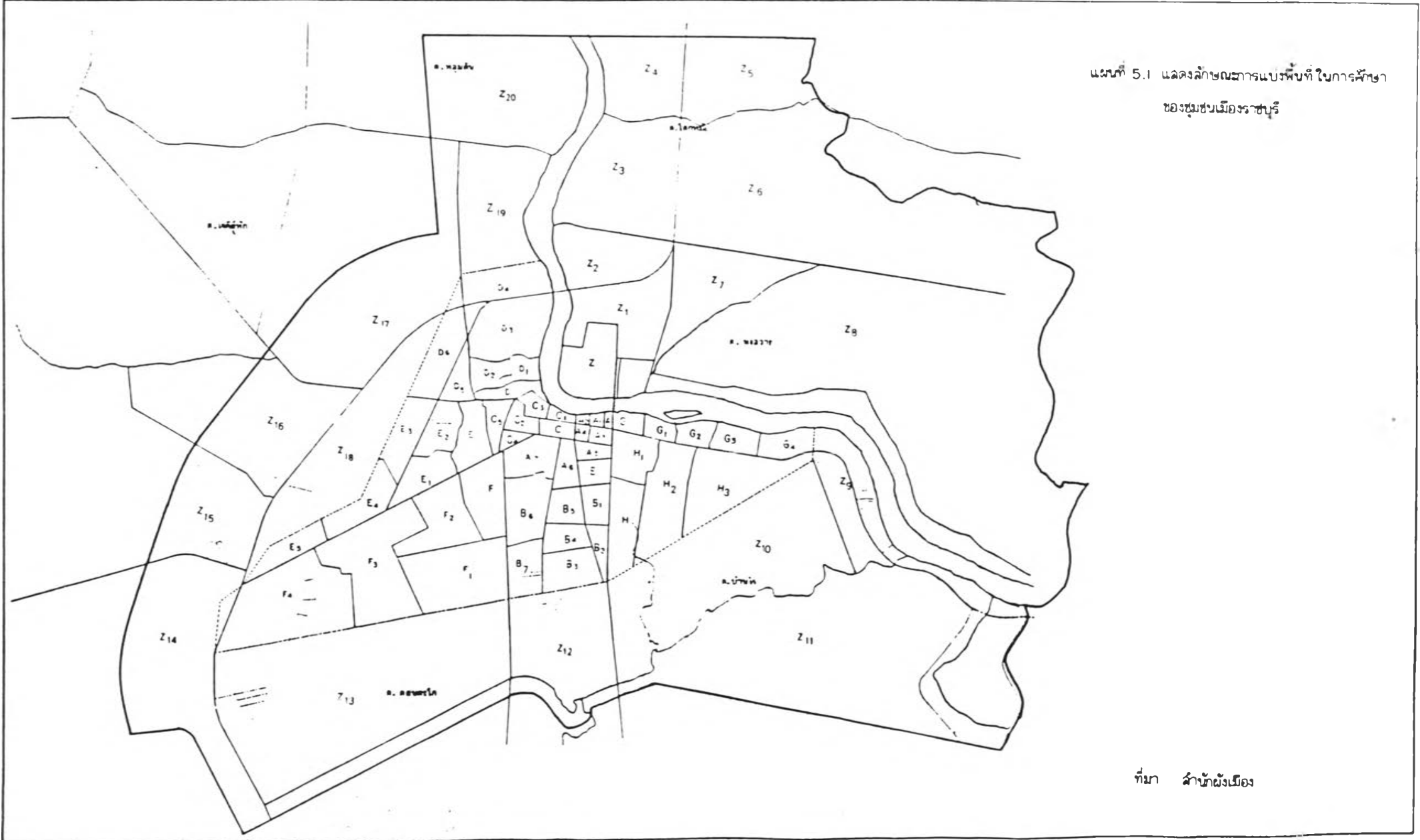
ลักษณะทางกายภาพ

สภาพโดยทั่วไปของชุมชนเมืองราชบุรีส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านชุมชนทางด้านทิศเหนือและวกอ้อมไปทางทิศตะวันตก ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแม่กลอง เป็นพื้นที่ของค่ายภาณุรังสี และสุขาภิบาลหลักเมือง ในเขตนี้อยู่เป็นชุมชนประเภทพักอาศัยหนาแน่นน้อย ส่วนทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลองนั้น ทางด้านทิศเหนือเป็นชุมชนเมืองเก่าในอดีต จึงเป็นชุมชนประเภทพักอาศัยหนาแน่นปานกลางถึงหนาแน่นน้อย ลักษณะพื้นที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 5-6 เมตร ทางด้านทิศตะวันตกของชุมชนเป็นที่ตั้งของเขากันจันทร์ และเขารังราชบุรี ซึ่งอยู่ทางด้านมุมทิศตะวันตกของชุมชน ดังนั้นลักษณะพื้นที่ทางด้านนี้จึงสูงกว่าพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ของชุมชนและลาดลงไปทางด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ของชุมชน ในปัจจุบันทิศเหนือและทิศตะวันตกนี้เป็นพื้นที่กระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญของเมืองราชบุรี คือ อุตสาหกรรมเครื่องเคสีอบดินเผา ส่วนทางด้านทิศใต้ของชุมชนเป็นพื้นที่ลุ่มมีน้ำท่วมขังเป็นบางแห่ง มีระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลางประมาณ 2-4 เมตร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม การก่อสร้างในเขตนี้อาจต้องมีการถมที่ก่อนปลูกสร้างอาคาร ส่วนทางด้านทิศตะวันออกของชุมชนเคยเป็นชุมชนเมืองเก่าในอดีต ลักษณะชุมชนในปัจจุบันจึงเป็นชุมชนพักอาศัยหนาแน่นปานกลางถึงหนาแน่นน้อย มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 3-4 เมตร ชุมชนเมืองราชบุรีมีพื้นที่รับน้ำใหญ่อยู่แห่งเดียวคือแม่น้ำแม่กลอง ดังนั้นในช่วงฤดูฝนจะมีการหลากของน้ำฝนจากทางด้านทิศตะวันตกสู่ทิศตะวันออกลงสู่แม่น้ำแม่กลอง ในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองราชบุรีมีคลองระบายน้ำอยู่เพียงคลองเดียวคือ คลองฝรั่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นคลองไส้ไก่และดินเหนียวจึงไม่สามารถรองรับและระบายน้ำฝนได้ทัน ทำให้ในช่วงฤดูฝนจะมีน้ำท่วมขังในเขตชุมชนเมืองทางด้านทิศใต้ ซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่ลุ่ม เป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการของจังหวัดในปัจจุบันและยังเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลราชบุรีหรือโรงพยาบาลศูนย์และสนามกีฬาประจำจังหวัดอีกด้วย

2. การใช้ที่ดิน

เมื่อพิจารณาสภาพทั่วไปของการใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองราชบุรี ปี 2530 สามารถแบ่งโซนการใช้ที่ดินได้ดังนี้

โซน A เป็นการใช้อำนาจพิเศษประเภทพาณิชย์กรรม จัดเป็นย่านการค้าที่สำคัญของเมือง เป็นที่ตั้งของตลาดใหญ่ โรงแรมและสถาบันการเงินหลายสถาบันด้วยกัน และจัดเป็นย่านที่พักอาศัยหนาแน่นมาก

แผนที่ 5.1 แสดงลักษณะการแบ่งพื้นที่ในการศึกษา
ของชุมชนเมืองราชบุรี

ที่มา สำนักผังเมือง

โซน B เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลราชบุรีหรือโรงพยาบาลศูนย์สาธารณสุขเขต 7 และยังเป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟราชบุรี โรงเรียนตรูณา และตม.พาณิชย์การราชบุรี ที่มีระดับการลอนถึงชั้น ปวส. ทางด้านใต้ของพื้นที่เป็นที่ตั้งของโรงงานทอผ้าชิ้น ผ้าขาวม้า และโรงงานย้อมเส้นด้ายหลายโรงงานด้วยกัน ในโซนนี้ยังจัดเป็นย่านที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลางต่อเนื่องกับพื้นที่โซน A

โซน C เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดหลังเก่า ปัจจุบันดัดแปลงเป็นพิพิธภัณฑ์สถาน และโซนนี้ยังเป็นที่ตั้งของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดราชบุรี สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองราชบุรี ศาลจังหวัดราชบุรี ศึกษาธิการเขต 5 ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดราชบุรี และ เป็นที่ตั้งของโครงการน้ำของประปาเทศบาลเมืองราชบุรีอีกแห่งหนึ่งด้วย พื้นที่ทางตอนเหนือของโซนเป็นที่ตั้งของชุมชนดั้งเดิมที่ต่อเนื่องมาจากโซน D บ้านเรือนมีลักษณะเป็นเรือนแถวไม้ชั้นเดียวมีสภาพชำรุดทรุดโทรมเป็นส่วนใหญ่ ส่วนทางด้านใต้ของพื้นที่ติดกับถนนศรีสุริยวงศ์ซึ่งจัดเป็นถนนสายหลักที่ผ่านเข้าสู่เขตใจกลางเมือง ดังนั้นที่พักอาศัยจึงเป็นลักษณะอาคารพาณิชย์ต่อเนื่องออกมาจากเขตใจกลางเมืองที่ขยายตัวตามเส้นทางคมนาคม ดังนั้นในโซนนี้จึงจัดได้เป็นย่านสถาบันราชการและที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง

โซน D เป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองเดิม มีชื่อเรียกว่า บ้านท่าเสา ที่พักอาศัยส่วนใหญ่จึงเป็นลักษณะห้องแถวไม้ชั้นเดียว จนถึงบ้านไม้ได้ถนนสูงทรงไทยโบราณ ที่ส่วนใหญ่มีสภาพชำรุดทรุดโทรม ในโซนนี้เป็นที่ตั้งของวัดหลายวัดด้วยกัน ที่สำคัญคือวัดมหาธาตุวรวิหาร ที่มีความเก่าแก่ สร้างมาแต่สมัยขอมเรื่องอำนาจ จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญของจังหวัดราชบุรี ทางตอนเหนือของโซนมีถนนเพชรเกษมสายใหม่ (by pass) ตัดผ่านและบรรจบกับถนนเพชรเกษมสายเก่าทางด้านตะวันออกของโซน พื้นที่ระหว่างถนนเพชรเกษมสายใหม่และสายเก่านี้เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผาหลายโรงงานด้วยกัน ถนน ซอย ต่าง ๆ ในโซนนี้ค่อนข้างคับแคบ

โซน E โซนนี้เป็นพื้นที่ต่อเนื่องมาจากโซน C และ D มาทางด้านทิศตะวันตกของชุมชน มีสถานที่สำคัญคือ เขาวังราชบุรี โซนนี้เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผาและคลังสินค้าเป็นส่วนใหญ่ มีบึงน้ำมนต์หลายแห่ง และยังเป็นที่ตั้งของชุมชนสายโทรทัศน์ราชบุรี

โซน F โซนนี้เป็นโซนที่มีพื้นที่อยู่ทางด้านใต้ต่อเนื่องจากโซน A และ B ไปทางทิศตะวันตกเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการแห่งใหม่ของจังหวัดสาธารณสุขเขต 7 โรงพยาบาลแม่และเด็ก ศาลาเทศบาลเมืองราชบุรี โรงเรียนอนุบาลราชบุรี โรงเรียนสตรีประจำจังหวัด (ราชประชานุเคราะห์) วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี สถานีรถไฟย่อยราชบุรี และตลาดกลางสินค้าเกษตร

ตรศรีเมือง รวมถึงสถานีขนส่งและมีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นใน โซนนี้หลายหมู่บ้าน เป็นย่านพักอาศัยหนาแน่นปานกลาง

โซน G เป็นที่ตั้งของชุมชนดั้งเดิมในการย้ายเมืองครั้งที่ 1 จึงเป็นย่านพักอาศัยหนาแน่นปานกลาง เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะพื้นที่ของโซนนี้ขนานไปกับแม่น้ำแม่กลองทางด้านเหนือและขนานไปกับถนนมนตรีสุริยวงศ์ทางด้านใต้ ลักษณะอาคารพักอาศัยทางด้านที่ติดแม่น้ำแม่กลองจะเป็นอาคารแบบเก่าเป็นบ้านไม้ที่กระจุกตัวอยู่หนาแน่น ส่วนทางด้านที่ติดกับถนนมนตรีสุริยวงศ์เป็นอาคารที่ได้ปรับปรุงแล้วเป็นแบบสมัยใหม่ และมีอาคารพาณิชย์ปะปนอยู่บ้างไม่มากนัก โซนนี้เป็นที่ตั้งของศูนย์อนามัยเขต 7 โรงเรียนสารพัดช่างราชบุรี และจวนของผู้ว่าราชการจังหวัด

โซน H เป็นโซนที่ต่อเนื่องจากโซน G มาทางด้านใต้ทางทิศตะวันออกของชุมชนลักษณะอาคารพักอาศัยเป็นแบบสมัยใหม่และมีอาคารพาณิชย์ปะปนบ้างไม่มากนัก เป็นย่านพักอาศัยหนาแน่นปานกลางและยังเป็นที่ตั้งของเรือนจำกลางจังหวัดราชบุรีและโรงเรียนประจำจังหวัดชาย (เบญจมาศูทิศ) ทั้งโซน G และโซน H เป็นโซนที่อยู่ทางทิศตะวันออกของชุมชน มีทางรถไฟสายใต้คั่นกลางระหว่างศูนย์กลางเมืองและชุมชนทางด้านทิศตะวันตก จากอุปสรรคนี้ทำให้ชุมชนเมืองฝั่งตะวันออกไม่ได้รับการพัฒนาที่ดีเท่ากับชุมชนฝั่งตะวันตกและศูนย์กลางเมือง

โซน Z โซนนี้ทั้งหมดเป็นพื้นที่นอกเขตเทศบาลเมืองราชบุรี โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้ - :

Z เป็นพื้นที่ของกรมการทหารช่างและจังหวัดทหารบกราชบุรีในปัจจุบัน อยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมืองเดิมมีแม่น้ำแม่กลองคั่นไว้ และเป็นที่ตั้งของศาลหลักเมืองจังหวัดราชบุรีเนื่องจากเป็นพื้นที่ชุมชนเมืองในอดีตของการย้ายเมืองครั้งที่ 3

Z 1-8 อยู่ในเขตตะโคกหม้อและพงสวาย เป็นที่ตั้งของลูขากิบาลหลักเมือง มีเส้นทางถนนเพชรเกษมสายใหม่ สายเก่าและเส้นทางรถไฟตัดผ่านในพื้นที่ในแนวเหนือ-ใต้ เป็นย่านที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลางและ เขตทหารอุดม

Z 9-11 อยู่ในเขต ต.บ้านไร่ และต.คูบัว เป็นย่านพักอาศัยหนาแน่นน้อยและ เขตทหารอุดมมีลักษณะพื้นที่เป็นที่ลุ่มต่ำ

Z 12-14 อยู่ในเขต ต.คอนตะโก และต.อ่างทอง เป็นเขตขยายตัวของชุมชนเมืองในปัจจุบันเนื่องจากเกิดหมู่บ้านจัดสรรที่ต่อเนื่องออกมาจากเขตเทศบาลเมืองและบ้านพักอาศัยที่มีใช้หมู่บ้านจัดสรรจำนวนมาก ถนนส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรังในเขต Z 14 ยังเป็นที่ตั้งของสถานีพัฒนาฝีมือแรงงานภาคตะวันตก และ เขากันจันทน์ สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดอีกแห่งหนึ่งด้วย

Z 15 อยู่ในเขตเจดีย์หัก เป็นที่ตั้งของการไฟฟ้าภูมิภาคจังหวัดราชบุรี และ

เกิดหมู่บ้านจัดสรรใหม่หลายหมู่บ้านเพิ่มขึ้นในเขตนี้

Z 16-17 มีโครงการของการเคหะแห่งชาติ (เคหะภูมิภาคจังหวัดราชบุรี ระยะที่ 1) และเป็นที่ตั้งของเขา มีโรงงานไม้บด ย่อยหิน กระจุกตัวกันอยู่ในบริเวณนี้ จำนวนมาก และยังเป็นทีประดิษฐานพระพุทธรูปซึ่งมีความเก่าแก่มากมาตั้งแต่ยุคทวาราวดีเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดราชบุรี

Z 18 เป็นที่ตั้งของสำนักงานการสื่อสารไปรษณีย์โทรเลขเขต 7 และมีโรงงานเครื่องเคลือบดินเผาจำนวนมากโรงงานเนื่องจากมีพื้นที่ต่อเนื่องจากโซน E

Z 19,20 อยู่ในเขต ต.หลุมลิน เป็นย่านพักอาศัยหนาแน่นน้อยและเขตเกษตรกรรม ทั้งยังเป็นแหล่งวัตถุดิบให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผาด้วย

โซน Z ส่วนใหญ่เมื่อมองโดยภาพรวมจะพบว่ายังเป็นย่านพักอาศัยหนาแน่นน้อยและเขตเกษตรกรรม ส่วนใหญ่คือทำนาข้าว

จากลักษณะทางกายภาพและลักษณะการใช้ที่ดินปัจจุบันทำให้พบข้อจำกัดทางกายภาพที่มีผลต่อการขยายตัวของเมืองดังนี้คือ จากลักษณะทางกายภาพของชุมชนเมืองราชบุรีที่ได้กล่าวมาแล้ว ชุมชนเมืองอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง และมีทางรถไฟสายใต้ผ่านตัวเมืองทำให้ตัวเมืองแยกจากกันเป็น 4 ส่วน คือแม่น้ำแม่กลองแบ่งแยกตัวเมืองออกเป็นด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือและทิศตะวันตกเฉียงใต้ ทางรถไฟสายใต้แบ่งแยกตัวเมืองออกเป็นด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก โดยเฉพาะความลาดชันของพื้นที่จะเริ่มมีความลาดชันสูง ด้านทิศตะวันตกบริเวณเขาแก่นจันทน์เอียงลาดต่ำไปทางทิศตะวันออกของตัวเมือง โดยทั่วไปจึงมีพื้นที่ส่วนข้างเป็นที่ลุ่มแต่ถึงอย่างไรก็ตามพื้นที่ในบริเวณนี้ก็ยังมีขีดความสามารถในการพัฒนาได้ ด้วยลักษณะทางกายภาพดังกล่าวเป็นเหตุให้ชุมชนเมืองเกาะกลุ่มกัน ในบริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมืองหนาแน่นกว่า และขยายตัวข้ามทางรถไฟสายใต้บริเวณด้านใต้ของแม่น้ำแม่กลอง โดยลัดใต้คูเมืองรถไฟซึ่งเป็นทางเชื่อมต่อเพียงแห่งเดียวส่วนทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณด้านเหนือของแม่น้ำแม่กลองนั้นชุมชนกระจายตัวอยู่เบาบาง เพราะมีแม่น้ำแม่กลองขวางกั้นอยู่ อีกประการหนึ่งพื้นที่บริเวณนี้มีสภาพค่อนข้างลุ่ม และบางส่วนของพื้นที่ เป็นที่ตั้งของกรมการทหารช่าง (ค่ายภาณุรังษี) และเขตจังหวัดทหารบราชบุรีอีกด้วย ดังนั้นการขยายตัวของเมืองในบริเวณนี้จึงน้อยมาก จึงจะได้ศึกษาในรายละเอียดต่อไป

จะเห็นได้ว่าสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของชุมชนเมืองราชบุรีนั้น จะมีสภาพคล้ายคลึงกับชุมชนเมือง โดยทั่วไป คือจะมีการใช้ที่ดินปะปนกันเป็นมูสเหตุแห่งปัญหาที่ติดตามมาภายหลัง การเกาะกลุ่มและการกระจายตัวของชุมชนเป็นไปโดยไร้ทิศทาง เขตการควบคุมตามวิถีทางที่ถูกต้องสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไปของชุมชนเมืองต่าง ๆ สำหรับลักษณะเด่นของปัญหาทาง

กายภาพในปัจจุบัน ซึ่งสามารถมองเห็นได้ชัดเจนสำหรับชุมชนเมืองราชบุรี คือปัญหาทางด้านการประกอบการอุตสาหกรรมที่เป็นจุดเด่นของชุมชนเมืองราชบุรีนั้นคือ อุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผาและอุตสาหกรรมทอผ้าจีน ผ้าขาวม้า โรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้กระจายตัวอยู่โดยทั่ว ๆ ไป เป็นปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อม ความปลอดภัยของชุมชนและมลภาวะเป็นพิษ ส่วนบริเวณศูนย์กลางเมืองได้แก่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง บริเวณถนนอัมรินทร์และถนนไกรเพชร ความแออัดของชุมชนก่อให้เกิดปัญหาทางด้านจราจร โดยเฉพาะบริเวณทางลอดใต้คูเมืองที่รถไฟการจราจรติดขัดเป็นอันมาก (2 ช่องทาง ความสูงของทางลอด 3.80 เมตร) เพราะมีเพียงเส้นทางเดียวที่สามารถจะเชื่อมตัวเมืองทางด้านทิศตะวันตกกับทางด้านทิศตะวันออกได้

หากให้มีการจัดระเบียบการใช้น้ำดินอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพตามขีดความสามารถในการพัฒนาพื้นที่แล้ว พร้อมทั้งจัดระบบถนนให้สัมพันธ์กับการใช้ที่ดินและสอดคล้องกับสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ แล้ว ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวก็จะลดน้อยลงหรือหมดไปได้

3. การคมนาคมขนส่ง

ก. ระบบถนนและสภาพการจราจร

1. ระบบถนน

ปัจจุบันชุมชนเมืองซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ชุมชนส่วนใหญ่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ โดยมีถนนลักษณะเป็นริ้วคีมุ่งเข้าตัวชุมชนเมือง เป็นเส้นทางติดต่อกับชุมชนใกล้เคียงทั้ง 4 ทิศ มีถนนเพชรเกษมตอนเลี้ยวเมือง (by pass) ซึ่งมีลักษณะเป็นวงแหวนทางด้านตะวันตกของชุมชน ทำหน้าที่เป็นถนนสหประธานในการติดต่อกับชุมชนต่าง ๆ ระดับภาค และมีถนนนครศรีสุริยวงศ์ เชื่อมกับถนนอัมรินทร์และต่อกับถนนศรีสุริยวงศ์ เป็นถนนในแนวตะวันออก-ตะวันตก สำหรับแนวเหนือ-ใต้มีถนนรถไฟ เชื่อมกับถนนซ้ายแม่น้ำแม่กลอง ไปเชื่อมกับถนนเพชรเกษม ถนนสายสำคัญอื่น ๆ ก็มีถนนวรเดช ซึ่งเป็นถนนขนานเลียบแม่น้ำแม่กลอง ถนนไตรเพชร ถนนราษฎร์ยินดี ถนนศกทากร ถนนสมบูรณ์กุล ซึ่งเชื่อมต่อกับชุมชนด้านนอกกับตัวเมือง ถนนที่อยู่ด้านในเขตเทศบาลที่สำคัญอีกเส้นหนึ่งคือ ถนนเพชรเกษมเก่า เชื่อมต่อระหว่างถนนเพชรเกษมสายใหม่กับถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนดังกล่าวนี้มีผิวจราจรส่วนใหญ่มีสภาพดี มีทั้งผิวคอนกรีตและผิวแอสฟัลท์ ถนนบางเส้นมีลักษณะของทางแยกเบี่ยงตันซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

ถนนภายในเขตเทศบาลมีทั้งสิ้น 93 สาย เป็นถนนคอนกรีต 11 สาย รวมความ

ยาวทั้งสิ้น 3.978 กิโลเมตร ถนนเอสพีส์ 70 สาย รวมความยาว 36.709 กิโลเมตร ถนน
ลูกรัง 12 สาย รวมความยาว 4.834 กิโลเมตร

ในการกำหนดประเภทและขนาดเส้นทางของถนนได้กำหนดขนาดของถนน เช่น
ประเภท การจราจรด้านในเมือง (Local Traffic) และการจราจรผ่านเมือง (Through
Traffic) โดยกำหนดถนนที่ทำหน้าที่รับการจราจรต่าง ๆ กัน 4 ประเภท คือ

1. ถนนสายประธาน เป็นถนนสายสำคัญเชื่อมชุมชนระดับภาคมีเขตทาง
60.00 เมตร ถนนเพชรเกษมตอนเลี้ยวเมือง (by pass)
2. ถนนสายหลัก ทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนและรับการจราจรจาก
ถนนสาย ประธาน กระจายไปตามถนนสายรอง เช่น ถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนรถไฟ ถนนสมบุรณ์กุล
ถนนไกรเพชร กำหนดให้มีเขตทาง 20.00-40.00 เมตร
3. ถนนสายรอง เป็นถนนที่รับการจราจรจากถนนสายหลัก กระจายต่อ
ถนนสายย่อย โดยมีเขตทางตั้งแต่ 12.00-20.00 เมตร
4. ถนนสายย่อย ได้แก่ถนนเชื่อมชอยเดิมที่มีอยู่แล้ว

2. สภาพการจราจร

จากการสำรวจและการจัดเก็บข้อมูลด้านการจราจรในเขตเทศบาลเมือง
ราชบุรีและบริเวณใกล้เคียงเป็นการสำรวจในเดือนมิถุนายนปี 2530 จัดเก็บโดยสำนักนโยบาย
และแผนมหาดไทย กระทรวงมหาดไทยและจากการสำรวจปริมาณการจราจรบนถนน 12 สาย
จำนวน 16 จุด ด้วยเครื่องนับรถอัตโนมัติพบว่า ถนนที่มีการจราจรค่อนข้างสูงคือ ถนนศรีสุริยวงศ์
(หน้าเทศบาล) ประมาณ 26,000 คัน/วัน ถนนศรีสุริยวงศ์ (สถานีขนส่ง) 18,000 คัน/วัน
ถนนไกรเพชรประมาณ 16,000 คัน/วัน ถนนอัมรินทร์ประมาณ 16,000 คัน/วัน และถนนมนตรี
สุริยวงศ์ประมาณ 15,000 คัน/วัน ส่วนถนนที่มีปริมาณการจราจรสูงสุดในช่วง PEAK HOUR เมื่อ
เทียบด้วยช่องทางการจราจรหนึ่งช่องทาง คือ ถนนวรเดชประมาณ 921 คัน/ชม. ถนนไกรเพชร
ประมาณ 780 คัน/ชม. และถนนรถไฟประมาณ 680 คัน/ชม. และจากการสำรวจบริเวณที่มีคน
ข้ามถนนจากจุดสำรวจ 10 จุด พบว่าบริเวณที่มีคนข้ามถนนมากคือ ถนนอัมรินทร์ บริเวณทางแยก
อัมรินทร์-รถไฟ และถนนรถไฟบริเวณทางแยกอัมรินทร์-รถไฟ (ด้านทิศใต้) เนื่องจากแยก
อัมรินทร์-รถไฟ อยู่ใกล้ตลาดจึงมีจำนวนคนข้ามถนนมาก

ข. จำนวนยานพาหนะ

จากสถิติทะเบียนรถยนต์ของกองทะเบียน เมืองราชบุรีในปี 2529 สามารถแยกเป็นประเภทรถได้ดังนี้ รถยนต์นั่งส่วนบุคคล 3,705 คัน รถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล (ปิคอัพ) 9,939 คัน รถยนต์นั่งเกิน 7 คน ส่วนบุคคล 1,750 คัน รถยนต์สามล้อสาธารณะ (ตุ๊กตุ๊ก) 235 คัน รถจักรยานยนต์ 42,989 คัน รถสามล้อถีบ 1,967 คัน และเมื่ออุปประเภทรถยนต์ตาม พ.ร.บ.การขนส่งทางบก พ.ศ.2522 จังหวัดราชบุรี ในปี 2529 พบว่า รถยนต์ประเภทรถโดยสารมีจำนวน 780 คัน รถบรรทุก 4,910 คัน และรถขนาดเล็ก 97 คัน

จากข้อมูลข้างต้นและผลการสำรวจข้อมูลปัญหาด้านการจราจรและขนส่ง โดยการจัดทำแบบสอบถาม (โดยสำนักงานคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก) เพื่อสัมภาษณ์ประชาชนในหน่วยงานของภาครัฐบาลและภาคเอกชน สรุปผลได้ดังนี้

1. ประชาชนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล
2. รายได้ประจำเดือนเฉลี่ย 3,000-4,000 บาท/คน
3. จำนวนบุคคลในครอบครัวหนึ่งๆ มากกว่า 4 คนขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่
4. ระยะทางระหว่างบ้าน-สถานที่ทำงานเฉลี่ย 2-3 กิโลเมตร
5. การเป็นเจ้าของยานพาหนะพบว่ารถจักรยานยนต์มีมากที่สุด รองลงมาคือรถจักรยานและรถยนต์ส่วนบุคคล
6. การใช้ยานพาหนะในการเดินทางประจำวัน จะใช้รถจักรยานยนต์มากที่สุด รองลงมาคือ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถยนต์โดยสารประจำทางตามลำดับ
7. วัตถุประสงค์ของการเดินทางไปทำงานมากที่สุด รองลงมาคือไปโรงเรียนและไปทำธุระส่วนตัว
8. การเดินทางวันละ 1-2 เที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ 3-4 เที่ยว
9. เวลาในการเดินทางแต่ละเที่ยว 11-15 นาทีมากที่สุด รองลงมาคือ 5-10 นาที
10. การเดินทางแต่ละวันอยู่ในช่วง 1-3 คน มากที่สุด รองลงมาคือ 6-9 คน
11. ความเร็วของยานพาหนะในการเดินทาง 45-50 คน/ชม.
12. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการจราจร (สภาพถนน) พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในสภาพปานกลางและยังมีทางแยกที่ไม่ได้มาตรฐานหลายแห่งที่ทำให้เกิดปัญหาด้านการจราจรในเขตเทศบาล
13. สภาพการจราจรพบว่า ลักษณะคับขันจะอยู่บริเวณถนนรถไฟ ถนนไกรเพชร ถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนมนตรีสุริยวงศ์ ห้าแยกสะพานแดง ถนนเขาสูง ซึ่งบริเวณแห่งนี้มี

โรงเรียนอยู่หลายแห่ง การจราจรสับสนจะเกิดขึ้นในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน เช้า - เย็น

สำหรับบริเวณที่มีการจราจรแออัด ได้แก่ บริเวณถนนนครไชยศรี ด้านริมแม่น้ำแควน้ำแควคลอง เนื่องจากถนนแคบมีการจอดรถส่วนบุคคลพากริมแม่น้ำ ส่วนอีกฝากหนึ่งมีตลาดสดเทศบาลอยู่หลังอาคารพาณิชย์ ถนนอัมรินทร์เป็นย่านศูนย์กลางการค้าพาณิชย์ การจราจรแออัดคับคั่งมีปัญหาคาดรถบรรทุกขนถ่ายสินค้า ถนนสัจจากริมย์ ถนนไกรเพชร หน้าสถานีตำรวจบริเวณสี่แยกถนนราษฎร์ยินดี

14. สถานที่จอดรถมีไม่เพียงพอ สาเหตุเนื่องจากรถของร้านค้าใช้พื้นที่ถนนหน้าร้านจอดรถเป็นประจำทำให้รถอื่นไม่มีที่จอดรถ ซึ่งผลการสำรวจปรากฏว่าบริเวณที่ขาดแคลนสถานที่จอดรถได้แก่ บริเวณหน้าตลาดสดเทศบาล ถนนอัมรินทร์ ถนนนครไชยศรีถนนเพชรเกษม บริเวณตลาดหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองราชบุรี และที่จอดรถตลาดเขาวิ้ง สำหรับสถานที่จอดรถอื่น ๆ ซึ่งได้รับคำแนะนำจากประชาชนนั้น ควรจัดสร้างบริเวณหัวมุมแยกสนามหญ้าและสถานที่อื่นซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลชุมชนมากนัก

15. ด้านอุบัติเหตุจราจรในเขตเทศบาล พบว่าเป็นอุบัติเหตุขนาดเล็กน้อยซึ่งเกิดกับประเภทจักรยานยนต์กับรถยนต์และคนกับรถจักรยานยนต์ สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการขับซิ่งเร็วโดยประมาท ฝ่าฝืนสัญญาณไฟ แสงในที่คับขันและไม่ให้สัญญาณเวลาเลี้ยวหรือหยุดกะทันหัน และผู้เดินเท้าข้ามถนนโดยไม่ระมัดระวัง

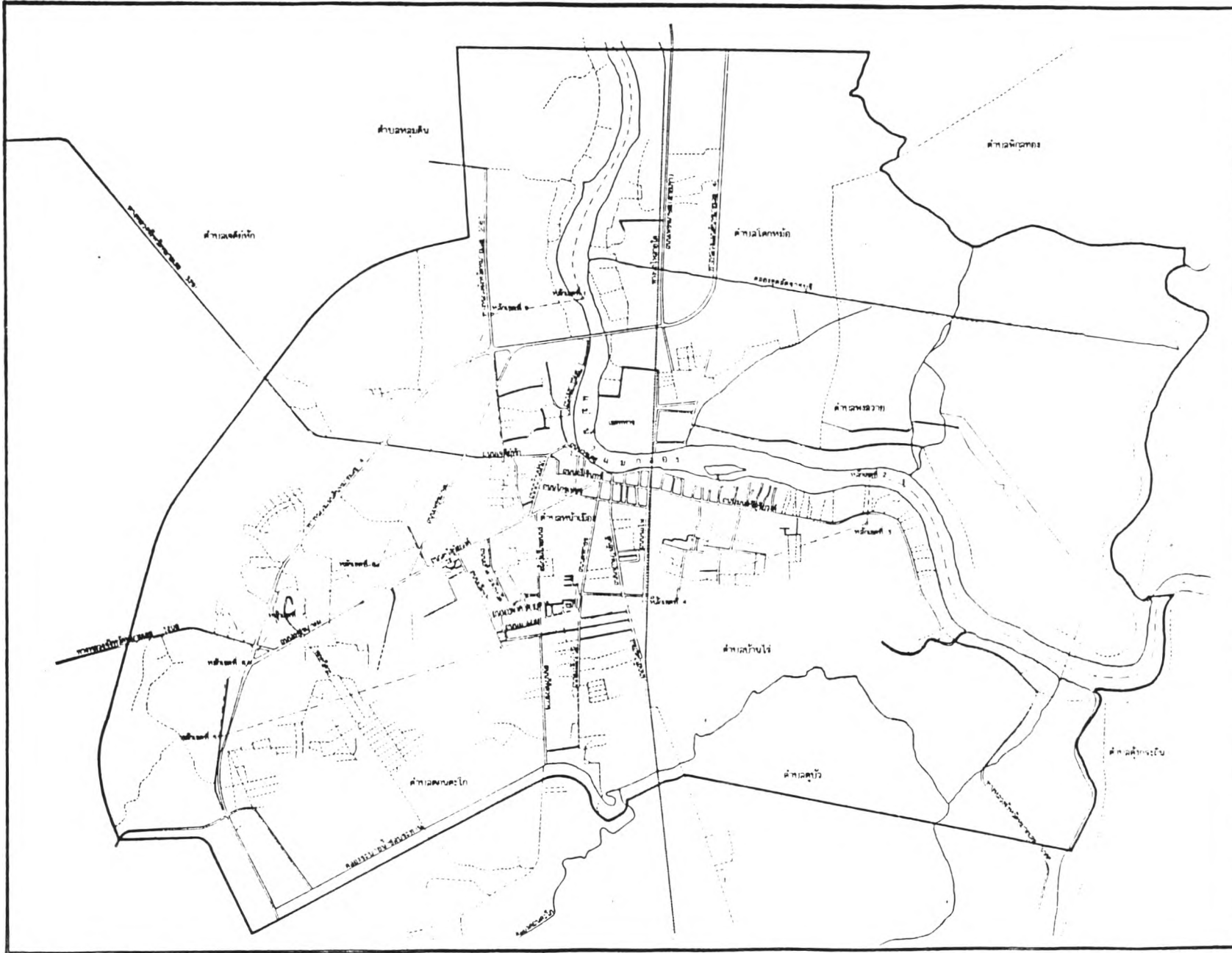
สถานที่เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ ได้แก่ หน้าศูนย์อนามัยแม่และเด็ก หน้าเขาวิ้ง ถนนเพชรเกษม หน้าสำนักงานเทศบาลเมืองราชบุรี บริเวณห้าแยกสะพานแดง ถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนไกรเพชร ถนนมนตรีสุริยวงศ์ ถนนอัมรินทร์ บริเวณสี่แยกหอนานิกา สี่แยกสะพานคำ หน้าสถานีขนส่งบริเวณหน้าตลาดและสี่แยกหน้าสถานีตำรวจ

สาเหตุเกิดจาก การจราจรสับสนในวาระสภาพถนนแคบมีรถจอดชุกชวยมาก และไม่มีเครื่องหมายจราจรบริเวณปากซอยทำให้ผู้ขับขี่มองไม่เห็น และเกิดจากผู้ขับซิ่งเร็วโดยประมาท ฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจรและแสงสว่างริมถนนยามค่ำคืนไม่เพียงพอ

ค. การบริการขนส่งสาธารณะในเมือง

การขนส่งสาธารณะภายในเขตเทศบาลและชุมชนใกล้เคียงมีการขนส่งสาธารณะอยู่หลายประเภทดังนี้

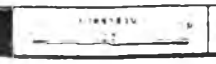
1. รถยนต์โดยสารขนาดเล็ก (รถสองแถวขนาดเล็ก) มีอยู่ 5 สาย คือ

แสดง :

เส้นทางคมนาคมในเขต
ชุมชนเมืองราชบุรี

การศึกษาในระแวกชุมชนเมืองราชบุรี

1.1 สายที่ 73001 วังระหว่าง ไปรษณีย์-ศาลากลาง-วัดโรงช้าง
ผู้ประกอบการสหกรณ์ราชบุรีเดินรถจำกัด ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร มีจำนวนรถประมาณ
26 คัน อัตราค่าโดยสาร 2 บาทตลอดสาย

1.2 สายที่ 73003 วังระหว่าง สถานีรถไฟ-สถาบันแรงงานฯ
ผู้ประกอบการ บริษัทพระนครธนบุรีขนส่ง จำกัด ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร มีจำนวนรถ
ประมาณ 112 คัน อัตราค่าโดยสาร 2 บาทตลอดสาย

1.3 สายที่ 73004 วังระหว่าง สะพานพระรัตน-ตลาดเจ็ดเสมียน
ผู้ประกอบการ บริษัท ส.มหาผลขนส่ง จำกัด ระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร มีจำนวนรถ
ประมาณ 12 คัน อัตราค่าโดยสาร 4 บาทตลอดสาย

1.4 สายที่ 73005 วังระหว่าง หอนานิกา-วัดศาลเจ้า-โรงพยาบาล
ราชบุรี ในขณะที่สัมปทานเส้นนี้ยังไม่มีผู้ประกอบการรายใดขอดำเนินการ

1.5 สายที่ 7 (เดิม) วังระหว่าง หอนานิกา-ตอนหอบ ผู้ประกอบการ
บริษัท ช. มานิตย์ จำกัด ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร มีจำนวนรถ 23 คัน อัตราค่าโดยสาร
2 บาทตลอดสาย

2. รถยนต์สามล้อ (ตุ๊กตุ๊ก) มีจำนวนประมาณ 235 คัน มีสถานที่จอด
บริเวณตลาดราชบุรี และหน้าเรือนจากกลางจังหวัดราชบุรี โดยวิ่งรับ-ส่งทั่วไป แล้วแต่จะว่าจ้าง
ส่วนอัตราค่าโดยสารแล้วแต่จะตกลงกัน

3. รถสามล้อถีบรับจ้าง มีจำนวนประมาณ 1,967 คัน มีสถานที่จอด
บริเวณตลาดราชบุรี ตลาดสดเทศบาล หน้าทางเข้าสถานีรถยนต์โดยสาร (ท่า ข.ช.ส.) หน้า
สถานีรถไฟและบนถนนรถไฟ อัตราค่าโดยสารแล้วแต่จะตกลงกัน

ง. การขนส่งสาธารณะระหว่างเมือง

1. การขนส่งสาธารณะระหว่างเมือง กับหมู่บ้าน ตำบล และ อำเภอต่าง ๆ ใน
จังหวัดราชบุรี มีเส้นทางรถยนต์โดยสารประจำทางดังนี้

1.1 สายที่ 1731 ราชบุรี-โป่งกระหังบน ระยะทางประมาณ 80

กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 21.50 บาท จำนวนรถ 27 คัน ผู้ประกอบการบริษัทสินณรงค์ชัยจำกัด

1.2 สายที่ 1732 ราชบุรี-ปากท่อ ระยะทางประมาณ 22 กิโลเมตร
อัตราค่าโดยสาร 5 บาท จำนวนรถ 32 คัน ผู้ประกอบการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สายกิจขนส่ง

1.3 สายที่ 1733 ราชบุรี-ดำเนินสะดวก ระยะทางประมาณ 48
กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 11 บาท จำนวนรถ 34 คัน ผู้ประกอบการบริษัทสหภาพขนส่งจำกัด

1.4 สายที่ 1734 ราชบุรี-โพธาราม ระยะทางประมาณ 24 กิโลเมตร
อัตราค่าโดยสาร 6 บาท จำนวนรถ 10 คัน ผู้ประกอบการ บริษัทสหภาพขนส่ง จำกัด

1.5 สายที่ 8143 ราชบุรี-วัดยางงาม ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร
อัตราค่าโดยสาร 6 บาท จำนวนรถ 77 คัน ผู้ประกอบการ บริษัทราชบุรีวัดเพลงจำกัด

1.6 สายที่ 8154 ราชบุรี-บ้านโป่ง ระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร
อัตราค่าโดยสาร 11.50 บาท จำนวนรถ 25 คัน ผู้ประกอบการ บริษัทขนส่งจำกัด

1.7 สายที่ 8155 ราชบุรี-เจ็ดเสมียน ระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร
อัตราค่าโดยสาร 3.50 บาท จำนวนรถ 9 คัน ผู้ประกอบการ บริษัทพร้อมใจเดินรถ จำกัด

1.8 สายที่ 8158 ราชบุรี-วัดเวฬุวนาราม ระยะทางประมาณ 38
กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 10.50 บาท จำนวนรถ 35 คัน ผู้ประกอบการ บริษัทวิมลกิจ
ราชบุรี จำกัด

1.9 สายที่ 8159 ราชบุรี-บ้านไร่ข้าวเหนือ ระยะทางประมาณ 13
กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 3.50 บาท จำนวนรถ 17 คัน ผู้ประกอบการบริษัทเสวีบริการจำกัด

1.10 สายที่ 8160 ราชบุรี-น้ำพุ ระยะทางประมาณ 24 กิโลเมตร
อัตราค่าโดยสาร 6 บาท จำนวนรถ 11 คัน ผู้ประกอบการ บริษัทพระนครธนบุรีขนส่ง จำกัด

1.11 สายที่ 8162 ราชบุรี-บ้านแก้มอ้น ระยะทางประมาณ 55
กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 12.50 บาท จำนวนรถ 26 คัน ผู้ประกอบการ
บริษัท สินณรงค์ชัย จำกัด

1.12 สายที่ 8164 ราชบุรี-วัดนิกุลทอง ระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 5 บาท จำนวนรถ 5 คัน ผู้ประกอบการ บริษัท เสรีบริการ จำกัด

1.13 สายที่ 8168 ราชบุรี-พุน้ำร้อน ระยะทางประมาณ 27 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 6 บาท จำนวนรถ 9 คัน ผู้ประกอบการ บริษัททุ่งหลวงเดินรถ จำกัด

1.14 สายที่ 8173 ราชบุรี-หนองแก ระยะทางประมาณ 31 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 7.50 บาท จำนวนรถ 4 คัน ผู้ประกอบการ บริษัทกมลชนสง จำกัด

1.15 สายที่ 8222 ราชบุรี-ดอนรวก ระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 4 บาท จำนวนรถ 8 คัน ผู้ประกอบการ บริษัท ช.มานิตย์เเคช จำกัด

1.16 สายที่ 8223 ราชบุรี-ปากท่อ (ข) ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 7 บาท จำนวนรถ 13 คัน ผู้ประกอบการบริษัทมิตรอุทกเดินรถจำกัด

1.17 สายที่ 8242 ราชบุรี-ช.1 รอ. ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 2 บาท จำนวนรถ 18 คัน ผู้ประกอบการสหกรณ์ราชบุรีเดินรถ จำกัด

1.18 สายที่ 8142 ราชบุรี-วัดเกาะลอย ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 3 บาท จำนวนรถ 12 คัน ผู้ประกอบการบริษัทผลิตย่นสงจำกัด

1.19 สายที่ 8142 ราชบุรี-หลุมดิน, ธรรมเสนใหม่ ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 4 บาท จำนวนรถ 12 คัน ผู้ประกอบการบริษัทผลิตย่นสงจำกัด

การขนส่งสาธารณะจากอำเภอเมืองไปยังอำเภออื่น ๆ ภายในจังหวัด สามารถเดินทางโดยรถยนต์อีกประเภทหนึ่ง คือ รถแท็กซี่ป้ายดำ ซึ่งวิ่งระหว่างอำเภอเมืองกับอำเภอจอมบึง อัตราโดยสารคนละ 10 บาท หากเหมาอัตราค่าโดยสาร 70-80 บาท จดรถให้บริการบริเวณศูนย์สุริยวงศ์ฝั่งตรงข้ามที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข และยังสามารถเหมาไปยังที่อื่น ๆ นอกจากอำเภอจอมบึงได้อีก อัตราค่าโดยสารแล้วแต่จะตกลงกัน

2. การขนส่งสาธารณะระหว่างจังหวัดราชบุรีกับจังหวัดอื่น ๆ มีเส้นทางรถยนต์โดยสารประจำทางดังนี้

2.1 สายที่ 76 กรุงเทพฯ-ราชบุรี ระยะทางประมาณ 109 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 25 บาท จำนวนรถ 33 คัน ผู้ประกอบการบริษัทขนส่งจำกัด

2.2 สายที่ 73 กรุงเทพฯ-เพชรบุรี ระยะทางประมาณ 166 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 35 บาท จำนวนรถ 30 คัน ผู้ประกอบการบริษัทขนส่งจำกัด

2.3 สายที่ 461 ราชบุรี-กาญจนบุรี ระยะทางประมาณ 94 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 21.50 บาท จำนวนรถ 38 คัน ผู้ประกอบการบริษัทสุชาติพัฒนาจำกัด

2.4 สายที่ 415 ราชบุรี-สมุทรสงคราม (สายเก่า) ระยะทางประมาณ 49 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 11 บาท จำนวนรถ 26 คัน ผู้ประกอบการบริษัทวีระปากท่อขนส่งจำกัด

2.5 สายที่ 471 ราชบุรี-สมุทรสงคราม (สายใหม่) ระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 10.50 บาท จำนวนรถ 19 คัน ผู้ประกอบการบริษัทขนส่งจำกัด

2.6 สายที่ 333 ราชบุรี-สมุทรสงคราม ระยะทางประมาณ 38 กิโลเมตร อัตราค่าโดยสาร 9.50 บาท จำนวนรถ 9 คัน ผู้ประกอบการบริษัทแม่กลองขนส่ง(2512) จำกัด

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นจะพบว่าชุมชนเมืองในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี เป็นศูนย์กลางของการคมนาคมติดต่อกับพื้นที่โดยรอบได้สะดวก เส้นทางรถโดยสารสาธารณะใช้ถนนในเขตเทศบาลเมืองเป็นจำนวนมากถึงวันละประมาณ 700 คัน และรถตู้รถตุ๊ก 235 คัน และรถแท็กซี่ป้ายดำอีกส่วนหนึ่ง ส่งผลให้กลายเป็นปัญหาทางด้านระบบการขนส่งสาธารณะได้ดังนี้ คือ

1. ปัญหาความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางการจราจร

1.1 รถสามล้อถีบรับจ้าง เนื่องจากผู้ขับขี่ไม่ค่อยใช้ความระมัดระวังในการขับขี่ ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกฎหมายจราจร เช่น ในการเลี้ยวหรือกลับรถกระทำโดยขาดความระมัดระวังโดยไม่คำนึงถึงรถคันอื่น ๆ ที่ขับตามมาหรือสวนทางมา รวมทั้งผู้ขับขี่โดยไม่มีวีตชอบทางซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่ง อันก่อให้เกิดปัญหาด้านการจราจร นอกจากนี้สภาพของรถบางคันทรุดโทรมไม่มั่นคงแข็งแรงเพียงพอ อีกทั้งยังขาดอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับรถ เช่น โคมไฟส่องสว่างในเวลากลางคืน เป็นต้น

1.2 รถยนต์โดยสารประจำทางระหว่างจังหวัด การขับขึ้นในเขตชุมชน ภายในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี กระทำโดยขาดความระมัดระวัง เช่น ขับรถเร็ว ขับรถในลักษณะ นำหวาดเสียว แข่งรถในที่คับขัน เป็นต้น อันอาจจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุและเป็นอันตรายต่อผู้ใช้รถใช้ถนนและทรัพย์สินของผู้อื่นได้ ส่วนการจอดรถรอรับผู้โดยสารยังจอดแช่ป้าย เช่น ในถนนรถไฟฝั่ง ด้านธนาคารกรุงศรีอยุธยา และธนาคารศรีนคร การจอดรถรับผู้โดยสารจอดอยู่นานเพื่อรอเรียกผู้โดยสารทำให้รถคันอื่นที่จะเข้าป้ายต้องต่อท้ายทำให้ตัวถังรถไม่พ้นจากทางแยก ส่วนอีกประการหนึ่งเมื่อรถออกจากสถานีรถยนต์โดยสารแล้ว เมื่อรถเลี้ยวเข้าถนนศรีสุริยวงศ์จะจอดรถรับผู้โดยสารตรงทางที่เลี้ยวทำให้เกิดการจราจรติดขัดทั้งในถนนเข้า-ออกสถานีรถยนต์โดยสารและในถนนศรีสุริยวงศ์ และการไหลของการจราจร ไม่คล่องตัวเท่าที่ควร

1.3 รถยนต์โดยสารขนาดเล็ก (รถสองแถวเล็ก) การขับขึ้นขาดความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบ ชอ้งคับจากกฎหมายจราจร ส่วนการจอดรถ-ส่งผู้โดยสารได้กระทำโดยปราศจากความรับผิดชอบ กล่าวคือ จอดรับ-ส่งใกล้ทางร่วมทางแยก เขตขาว-แดง หรือที่คับขัน ซึ่งทำให้เกิดการจราจรติดขัด และอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. ปัญหาที่จอดรถสาธารณะ

2.1 รถยนต์โดยสารขนาดเล็ก (รถสองแถวเล็ก) และรถยนต์โดยสารประจำทางหมวด 4 ที่วิ่งในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี และที่วิ่งระหว่างอำเภอเมืองไปยังหมู่บ้าน อำเภอ และชุมชนใกล้เคียงภายในจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นกว่า 700 คัน มีปัญหาในเรื่องสถานที่จอดรถซึ่งในปัจจุบันใช้ผิวการจราจรเป็นที่จอดรถรับผู้โดยสารในบริเวณถนนรถไฟ ถนนราษฎร์ยินดี ถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนอัมรินทร์ ถนนวิจิตรสงคราม ถนนสมุทรศักดิ์รักษ์ ถนนวรเดช และถนนมนตรี สุริยวงศ์ ซึ่งการจอดรถเหล่านี้ได้จอดใกล้ทางร่วม ทางแยก หรือเขตขาว-แดง ประกอบกับถนนเหล่านั้นเป็นเขตชุมชนการจราจรหนาแน่น จึงก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด และเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายอีกด้วย

2.2 รถสามล้อถีบรับจ้าง จะจอดรถรอรับผู้โดยสารในบริเวณที่การจราจรแออัด เช่น บริเวณตลาดราชพิสดุและตลาดสดเทศบาลในถนนอัมรินทร์ อีกทั้งยังจอดรถรับผู้โดยสารใกล้ทางร่วมทางแยกและเขตขาว-แดง เช่น บริเวณถนนรถไฟใกล้ทางแยกถนนรถไฟ-ถนนไกรเพชร หน้าทางเข้า-ออกสถานีรถยนต์โดยสารจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้การจราจรไม่คล่องตัวเท่าที่ควร และอาจจะเกิดอันตรายต่อผู้ใช้รถใช้ถนนอีกทางหนึ่งด้วย

2.3 รถยนต์สามล้อม (ตุ๊กตุ๊ก) จะจอดรถรับผู้โดยสารอยู่บริเวณตลาด

ราชพัสดุบนถนนอัมรินทร์ และบริเวณหน้าเรือนจำกลางจังหวัดราชบุรีบนถนนมนตรีสุริยวงศ์ ซึ่งการจอดรถบนถนนอัมรินทร์ไม่ค่อยมีปัญหาเท่าไร เพราะมีรถจอดอยู่น้อย ส่วนบนถนนมนตรีสุริยวงศ์ การจอดรถได้จอดทั้งสองฝั่งและใกล้สะพานข้างคลองฝรั่ง ซึ่งบริเวณนั้นถนนและสะพานแคบ ประกอบกับใกล้ทางแยก ทำให้การจราจรติดขัดเป็นอันมาก

3. ปัญหาสถานีรถยนต์โดยสารเมืองราชบุรีมีสถานีรถยนต์โดยสารอยู่ 1 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ที่บริเวณตลาดศรีเมือง ถนนศรีสุริยวงศ์ มีขนาดพอเพียงในการให้บริการ แต่บริเวณทางเข้า-ออกเป็นตลาดขายส่งพืชผลทางการเกษตรทำให้มีรถขนส่งจอดอยู่และพ่อค้าแม่ค้านำสินค้ามาขึ้นลง และวางขายอยู่บนถนนทางเข้า-ออกของสถานีทำให้เกิดการกีดขวางทางจราจรในการที่รถยนต์โดยสารประจำทางจะเข้า-ออกสถานีได้โดยสะดวก อีกทั้งยังมีสามล้อถีบรับจ้างจอดรอรับผู้โดยสารอยู่ปากทางบริเวณทางเข้า-ออกทำให้การเลี้ยวรถเข้าออกสถานีเป็นไปด้วยความไม่คล่องตัว และอาจก่อให้เกิดอันตรายและปัญหาการจราจรในทางเข้า-ออกสถานี ส่วนรถยนต์โดยสารประจำทางเมื่อเข้า-ออกสถานีจะขับขึ้นด้วยความเร็วจนอาจจะเกิดอันตรายแก่บุคคล หรือทรัพย์สินของผู้อื่นได้ และอีกปัญหาหนึ่งคือ การที่รถยนต์โดยสารประจำทางที่ต้องรับ-ส่งผู้โดยสารภายในสถานีมิได้จอดรับ-ส่ง ภายในสถานีแต่เข้ามาแจ้งให้นายสถานีทราบตามระเบียบเท่านั้นแล้วจะออกไปเลยเพื่อไปรับผู้โดยสารตามที่เคยจอดอยู่เดิม (ต้นสายเก่า) ทำให้เกิดปัญหาการจอดรถในถนนต่าง ๆ ซึ่งสาเหตุนี้ทำให้ประชาชนไม่ไปใช้บริการที่สถานีรถยนต์โดยสาร

4. ปัญหาอื่น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับการขนส่งสาธารณะนั้น คือ ป้ายหยุดรถประจำทาง ซึ่งภายในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีมีป้ายอยู่เพียง 3-4 แห่งเท่านั้น จึงทำให้เกิดการความหยุดรับ-ส่งตามแต่จะสะดวกหรือผู้โดยสารเรียกให้รับหรือจอดส่ง ทำให้ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และปลอดภัยในด้านการจราจร

จ. ทางรถไฟ

การขนส่งสาธารณะที่ไปและมายังเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี นอกจากทางรถยนต์แล้วยังมีการขนส่งสาธารณะอีกประเภทหนึ่ง คือ รถไฟซึ่งมีสถานีที่เข้า-ออกอยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี 1 แห่ง คือ สถานีราชบุรี ตั้งอยู่ ณ หลายจุดด้านทิศใต้ของถนนรถไฟ และนอกจากนี้ ยังมีที่หยุดรถนอกสถานีราชบุรีอีก 1 แห่ง เรียกว่าที่หยุดรถคอสะพานราชบุรี ตั้งอยู่บริเวณใกล้คอสะพานรถไฟจุฬาลงกรณ์ โดยมีขบวนรถผ่านสถานีรถไฟราชบุรี ดังนี้

1. เส้นทางธนบุรี-หลังสวน วิชขบวนรถผ่านวันละ 3 ขบวน (เที่ยวขึ้น 1 ขบวน
เที่ยวลง 2 ขบวน

2. เส้นทางกรุงเทพฯ-หัวหิน มีขบวนรถผ่านวันละ 2 ขบวน (เที่ยวขึ้นและเที่ยวล่อง)
3. เส้นทางกรุงเทพฯ-หาดใหญ่ มีขบวนรถผ่านวันละ 2 ขบวน (เที่ยวขึ้นและเที่ยวล่อง)
4. เส้นทางกรุงเทพฯ-ปราณบุรี มีขบวนรถผ่านวันละ 2 ขบวน (เที่ยวขึ้นและเที่ยวล่อง)
5. เส้นทางกรุงเทพฯ-สุโขทัย มีขบวนรถผ่านวันละ 4 ขบวน (เที่ยวขึ้นและเที่ยวล่อง)
6. เส้นทางกรุงเทพฯ-นครศรีธรรมราช มีขบวนรถผ่านวันละ 2 ขบวน (เที่ยวขึ้นและเที่ยวล่อง)
7. เส้นทางกรุงเทพฯ-ตรัง มีขบวนรถผ่านวันละ 2 ขบวน (เที่ยวขึ้นและเที่ยวล่อง)
8. เส้นทางธนบุรี-ราชบุรี มีขบวนรถวันละ 2 ขบวน (เที่ยวขึ้นและเที่ยวล่อง)
9. เส้นทางกรุงเทพฯ-ปาดังเบซาร์ มีขบวนรถผ่านวันละ 1 ขบวน (เที่ยวขึ้น)
10. เส้นทางกรุงเทพฯ-บันเดอร์เวอร์ช มีขบวนรถผ่านวันละ 1 ขบวน (เที่ยวล่อง)

จากสถิติการโดยสารรถไฟ ปีงบประมาณ 2525 มีจำนวนผู้โดยสารใช้บริการจากสถานีรถไฟราชบุรี 150,470 คน และในปีงบประมาณ 2530 มีจำนวนผู้โดยสาร 154,508 คน การคมนาคมทางรถไฟในช่วงที่ผ่านชุมชนเมืองราชบุรีในปัจจุบันลดบทบาทความสำคัญลง ทั้งนี้เนื่องจากเส้นทางรถยนต์เข้ามามีบทบาทความสำคัญแทนที่ โดยเส้นทางรถยนต์มีระยะห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 101 กิโลเมตรตามเส้นทางถนนเพชรเกษมสายใหม่ และใช้เวลาเดินทางเพียง 1 ชั่วโมง 30 นาที ประชาชนจึงหันมานิยมเดินทางโดยรถยนต์แทนรถไฟในปัจจุบัน

4. สาธารณูปโภค

ก. ประปา

การประปาเทศบาลเมืองราชบุรี เป็นหน่วยงานที่ให้บริการประปาแก่ชุมชนเมืองราชบุรี และการประปาสู่ขากิบาลหลักเมือง เป็นหน่วยงานที่ให้บริการในพื้นที่สุขาภิบาลหลักเมือง ในปี 2528 การประปาเทศบาลเมืองราชบุรี มีผู้ใช้น้ำทั้งสิ้น 6,623 ราย ปริมาณน้ำผลิตจ่าย 4,276,414 ลูกบาศก์เมตร อัตราค่าถังผลิตภัณฑ์วันละ 11,760 ลูกบาศก์เมตร หรือ 4,292,400 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ดังนั้น จึงมีปริมาณน้ำที่ใช้ในกิจการสาธารณะ ล้างและอื่น ๆ ไป

เป็นจำนวน 15,986 ลูกบาศก์เมตร หรือเพียงวันละ 44 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งนับได้ว่าการประปาเทศบาลเมืองราชบุรีมีประสิทธิภาพในการควบคุมการจ่ายน้ำในเขตพื้นที่รับผิดชอบได้เป็นอย่างดี และตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมา การประปาเทศบาลเมืองราชบุรีได้มีโครงการปรับปรุงขยายกิจการประปาครั้งที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังนี้ คือ

1. เพื่อการประปาเทศบาลเมืองราชบุรี สามารถผลิตน้ำได้วันละ 14,800 ลูกบาศก์เมตร และประชาชนในเขตเทศบาลฯ ได้รับบริการน้ำประปาได้อย่างเพียงพอและทั่วถึงตามความต้องการจนถึง ปี 2536
2. เพื่อป้องกันทรัพย์สินเสียหายอันเกิดจากอัคคีภัยในบริเวณที่จ่ายน้ำถึง
3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจและสังคมให้เจริญยิ่งขึ้น
4. เพื่อส่งเสริมและยกระดับกิจการค้า อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว
5. เพื่อลดการเป็นโรคระบาดทางน้ำ ซึ่งเป็นการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและการสุขาภิบาลประชาชนให้ดียิ่งขึ้นทางด้านเป้าหมาย คือ

1. เพิ่มกำลังผลิตและจ่ายน้ำประปาอีกวันละ 5,000 ลูกบาศก์เมตร
2. สามารถบริการน้ำประปาแก่ประชาชนในเขตเทศบาล ได้ร้อยละ 75 จนถึงปี 2536

ดังนั้นจึงพบว่าทางการประปาเทศบาลเมืองราชบุรีได้มีการเตรียมพร้อมในการรองรับการขยายตัวของประชากรในเขตชุมชนเมืองในอนาคตเมืองในอนาคต เมื่อประชากรเพิ่มปริมาณการใช้น้ำประปาก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการที่กล่าวแล้วข้างต้น

ส่วนทางด้านประปาสุขาภิบาลหลักเมืองในปี 2528 พบว่า มีผู้ใช้น้ำจำนวน 880 ราย มีปริมาณน้ำผลิตจ่าย 300,000 ลูกบาศก์เมตร หรือวันละ 822 ลูกบาศก์เมตร แต่ในปัจจุบันการประปาสุขาภิบาลหลักเมืองได้โอนกิจการให้การประปาภูมิภาคเข้ามาดำเนินการแทนตั้งตั้งแต่ปี 2530

ข. ไฟฟ้า

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดราชบุรี เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจ่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่อาคารบ้านเรือน ธุรกิจ และอุตสาหกรรมในเขตชุมชนเมืองราชบุรี โดยในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีได้รับไฟฟ้าทั่วถึงแล้วทั้งเขตรวมออกมาถึงชุมชนต่อเนื่องรอบนอกทุกตำบล อันสืบเนื่องมาจากโครงการเร่งรัดพัฒนาไฟฟ้าชนบทจังหวัดราชบุรีของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ดังนั้นชุมชนเมืองราชบุรีในปัจจุบันจึงไม่มีปัญหาการขาดแคลนไฟฟ้าใช้ ในปี 2525 อำเภอเมืองราชบุรีมี

จำนวนผู้ใช้ไฟทุกประเภทรวมทั้งสิ้น 17,848 ราย เป็นปริมาณรวมทั้งสิ้น 4,046,938.78 หน่วย (กิโลวัตต์ชั่วโมง) และในปี 2528 จำนวนผู้ใช้ไฟเพิ่มเป็น 22,861 ราย และปริมาณเพิ่มเป็น 5,550,735.19 หน่วย (กิโลวัตต์ชั่วโมง)

ค. การระบายน้ำ

สภาพปัจจุบัน ชุมชนเมืองราชบุรีระบบการระบายน้ำที่สมบูรณ์พอสมควรแต่ก็มีบางช่วงที่การวางท่อระบายน้ำยังมีระบบที่ไม่แน่นอน กล่าวคือท่อระบายน้ำขนาดเล็กบางท่อจะรับน้ำจากท่อขนาดใหญ่กว่าทั้งนี้เนื่องจากท่อขนาดใหญ่กว่านั้น ได้วางในระยะหลังระบบระบายน้ำเป็นระบบรวม คือ ระบายฝนและรับน้ำโสโครกรวมอยู่ในท่อเดียวกัน โดยมีจุดทิ้งที่แม่น้ำแม่กลองลักษณะท่อระบายน้ำส่วนใหญ่เป็นท่อกลม ค.ส.ล.ขนาด 0.40, 0.60, 0.80 และ 1.00 เมตร ปัญหาเกี่ยวกับการระบายน้ำมักเกิดในฤดูฝนน้ำจากน้ำฝนระบายไม่ทันและเกิดการเอ่อของน้ำล้นตลิ่งของแม่น้ำแม่กลอง คลองฝรั่งซึ่งเป็นทางระบายน้ำตามธรรมชาติในเขตชุมชนเมืองก็มีลักษณะแคบและตื้นเขินในปัจจุบันไม่สามารถที่จะระบายน้ำได้ทันในช่วงฤดูฝนเช่นกัน บริเวณที่เกิดปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝนคือ

1. ถนนสมบูรณกุล จากแยกถนนศรีสุริยวงศ์ถึงแยกถนนอุดมศิริ
2. ถนนศรีสุริยวงศ์จากแยกถนนเนชเรเกษมถึงแยกถนนบ้านปรก

ทั้ง 2 บริเวณนี้เป็นบริเวณที่พื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำของเมือง และจากปัญหาท่อระบายน้ำดังที่กล่าวแล้วข้างต้น จึงเกิดน้ำท่วมซึ่งในฤดูฝนสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชากรในเขตชุมชนเมืองราชบุรีอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่แรกเป็นย่านศูนย์ราชการแห่งใหม่ โรงพยาบาลศูนย์ และสนามกีฬาจังหวัดราชบุรี ส่วนในพื้นที่หลังเป็นย่านพักอาศัยหนาแน่นปานกลาง และโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา

ง. โทรศัพท์ ไปรษณีย์ โทรเลขและเทเล็กซ์

ชุมชนเมืองราชบุรีมีชุมสายโทรศัพท์ องค์การโทรศัพท์ 1 แห่ง ตั้งอยู่บนถนนศรีสุริยวงศ์ เชื่อมกับศาลาเทศบาลเมืองราชบุรีสามารถใช้โทรศัพท์ติดต่อกันได้ 3 อำเภอ คือ โพธาราม บ้านโป่ง ดำเนินสะดวก และสามารถพูดทางไกลติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ได้ทั่วประเทศ จำนวนเลขหมายทั้งหมดในปัจจุบันมี 3,000 เลขหมาย แยกประเภทได้เป็น

ผู้พักอาศัย	2,000	เลขหมาย
ราชการ	202	เลขหมาย
เครื่องฟุ้งขรรคมตา	44	เลขหมาย
โทรศัพท์สาธารณะ	14	เลขหมาย
โทรศัพท์สาธารณะ	5	เลขหมาย
จำนวนคู่สาย	3,050	คู่สาย

ทางด้านการสื่อสารด้วยระบบเทคโนโลยีของการสื่อสารแห่งประเทศไทย ชุมสายเทคโนโลยี ราชบุรีปีปัจจุบันมีเลขหมายให้บริการทั้งสิ้นจำนวน 10 เลขหมาย และมีที่ทำกาการไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง ในเขตพื้นที่ศึกษา

จ. การกำจัดขยะ

สภาพปัจจุบันการจัดเก็บขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีดำเนินการโดยฝ่ายสาธารณสุขเทศบาล จำนวนขยะภายในเขตเทศบาลคาดว่าจะมีปริมาณทั้งสิ้น 300 ลูกบาศก์/วัน แหล่งขยะที่สำคัญ ได้แก่ บริเวณตลาดสดย่านธุรกิจพาณิชย์กรรมและที่พักอาศัย โดยใช้บริการของเทศบาลประมาณร้อยละ 70 เท่านั้น ขณะที่เทศบาลมีจำนวนคนงานที่จ้างไว้ เพื่อปฏิบัติงานในด้านการรักษาความสะอาดและกำจัดขยะมูลฝอยทั้งสิ้น 141 คน คนกวาดถนน 1 คน กวาดถนนยาว 500 เมตร เป็นจำนวน 2 รอบ มีรถบรรทุกขยะจำนวน 5 คัน ขนาดความจุประมาณคันละ 15 ลูกบาศก์เมตร มีอายุการใช้งานมากกว่า 10 ปี 2 คัน บริการวันละ 4 เที่ยว นอกจากนี้ยังมีถังรองรับขยะประมาณ 300 ถัง ตั้งบริการตามถนนสายต่าง ๆ ในเขตเทศบาล และปัจจุบันเทศบาลเมืองราชบุรีทำการกำจัดขยะ โดยวิธีฝังกลบและเผาตากแห้งที่บ้านหนองแซ่เสาในพื้นที่ 13 ไร่ ซึ่งอยู่ห่างจากเขตเทศบาลประมาณ 15 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ที่ได้รับการอนุเคราะห์จากเอกชนให้เทศบาลเข้าดำเนินการ ส่วนการกำจัดขยะในเขตสุขาภิบาลหลักเมืองนั้น มีรถยนต์เก็บขยะมูลฝอย 1 คัน รถลากเข็นเก็บขยะมูลฝอย 2 คัน และถังรองรับขยะมูลฝอย 40 ถัง ปัญหาในการกำจัดขยะในปัจจุบัน คือ อุปกรณ์ในการจัดเก็บ ได้แก่ จำนวนรถเก็บขยะและภาชนะรองรับขยะมีไม่เพียงพอ ตลอดจนไม่มีพื้นที่สำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นของเทศบาลโดยเฉพาะ และจำนวนพนักงานจัดเก็บมีไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะ เนื่องจากระเบียบเกี่ยวกับการจ้างลูกจ้างไม่เอื้ออำนวยต่อการเพิ่มบุคลากรด้านขยะ จนทำให้วิธีการจัดเก็บขยะยังไม่เรียบร้อย

จ. การดับเพลิง

ชุมชนเมืองราชบุรี มีสถานีดับเพลิง 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ถนนรถไฟมีขนาดเงินที่ประมาณ

2 ไร่ มีระดับเพลิงความจุ 2,000 ลิตร จำนวน 4 คัน เรือดับเพลิงจำนวน 2 ลำ รถบรรทุกน้ำความจุ 6,000 ลิตร จำนวน 1 คัน เครื่องหามหามจำนวน 1 เครื่อง โครงการในอนาคตจะซื้อรถบันไดและรถน้ำเพิ่มอย่างละ 1 คัน เพื่อให้เพียงพอแก่ชุมชนที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต

ช. โรงฆ่าสัตว์

สภาพปัจจุบัน โรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลเมืองราชบุรีตั้งอยู่ที่ถนนท่าอิฐของทางไปอำเภอวัดเพลงห่างจากตัวเทศบาลเมืองราชบุรีประมาณ 3 กิโลเมตร ซึ่งโรงฆ่าสัตว์แห่งใหม่นี้ย้ายมาจากโรงฆ่าสัตว์เดิมที่ตั้งอยู่ที่ถนนมนตรีสุริยวงค์มีสภาพเก่าแก่และอยู่ในชุมชน

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ลักษณะทางเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ศึกษาซึ่งประกอบด้วยเขตเทศบาลเมืองราชบุรีและนอกเขตเทศบาลเมืองราชบุรีบางส่วน จากการสำรวจของกองวิจัย สำนักผังเมือง พบว่า

1. ประชากรในวัยทำงานกับกำลังแรงงาน

จำนวนประชากรในวัยทำงานและกำลังแรงงานนี้ได้จากการสุ่มตัวอย่าง 10 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนอาคารพักอาศัยทั่วไป อาคารพาณิชย์และอาคารอุตสาหกรรม แล้วนำตัวอย่างที่ได้มาปรับเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ พบว่า เมื่อแยกกำลังแรงงานออกเป็นหมวดอายุ 14 ช่วงคือ ตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปจนถึงอายุ 75 ปีขึ้นไปแล้ว ในเขตเทศบาลกำลังแรงงานอยู่ในช่วงอายุ 25-29 ปี เป็นจำนวนมากที่สุดคือร้อยละ 15.82 รองลงมาคือช่วงอายุ 20-24 ปี ร้อยละ 15.52 และช่วงอายุ 30-34 ปี ร้อยละ 12.32 ตามลำดับ และพื้นที่นอกเขตเทศบาลกำลังแรงงานอยู่ในช่วงอายุ 20-24 ปี มากที่สุดคือ ร้อยละ 15.94 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 15-19 ปี ร้อยละ 15.20 และช่วงอายุ 25-29 ปี ร้อยละ 14.15 ของกำลังแรงงานตามลำดับ

ในกำลังแรงงานทั้งหมดนี้มีผู้ว่างงานซึ่งจัดอยู่ในหมวด "ผู้ไม่มีงานทำกำลังหางาน" ในเขตเทศบาลมีผู้ว่างงานประเภทนี้อยู่ร้อยละ 15.74 ของกำลังแรงงานและนอกเขตเทศบาล มีผู้ว่างงานประเภทนี้อยู่ร้อยละ 14.02 ของกำลังแรงงาน

2. อาชีพ

เมื่อแบ่งประเภทอาชีพออกมาเป็น 10 ประเภท ปรากฏว่าในเขตเทศบาล

มีผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริการเป็นจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 31.59 รองลงมาคือ อาชีพ การค้า ร้อยละ 25.23 และผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพร้อยละ 21.74 ตามลำดับ ส่วนนอกเขตเทศบาล กำลังแรงงานมีอาชีพเกี่ยวกับการบริการเป็นจำนวนมากที่สุดเดียวกัน คือ ร้อยละ 48.32 รองลงมา คือ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ ร้อยละ 14.66 และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับอาชีพการค้า ร้อยละ 11.82 ตามลำดับ

เมื่อแยกกำลังแรงงานออกตามเพศแล้ว พบว่า ในเขตเทศบาลหมวดผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ หมวดผู้ปฏิบัติงานบริหาร หมวดเกษตร-ประมง หมวดผู้ปฏิบัติงานขนส่ง หมวดผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการผลิต หมวดผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริการ และหมวดผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเมือง แร่ ด้อย ย่อยหิน มีผู้ทำงานเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนหมวดอาชีพเกี่ยวกับการ เสมียน หมวดอาชีพเกี่ยวกับการค้า และหมวดอาชีพแยกประเภทไม่ได้ มีผู้ทำงานเป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย ส่วนนอกเขตเทศบาลนั้น หมวดผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ หมวดผู้ปฏิบัติงานเกษตร -ประมง หมวดอาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง หมวดผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการผลิต หมวดผู้ ปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริการ และหมวดอาชีพแยกประเภทไม่ได้ มีผู้ทำงานเป็นเพศชายมากกว่า เพศหญิง ส่วนหมวดผู้ปฏิบัติงานบริหาร หมวดผู้ปฏิบัติงานเสมียนและหมวดผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับ การค้ามีผู้ทำงานเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สำหรับผู้ว่างงานกำลังหางานทำก็เช่นเดียวกันเป็น เพศหญิงมากกว่าเพศชาย

3. ระดับรายได้ต่อเดือนของผู้มีงานทำ

กำลังแรงงานในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล จากการสำรวจจำนวน และร้อยละของผู้มีงานทำแยกตามระดับรายได้ต่อเดือนและประเภทอาคารพบว่า ในเขตเทศบาลผู้ อาศัยในอาคารพักอาศัยทั่วไปมีระดับรายได้อยู่ในช่วง 2,000-2,999 บาท จำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 22.13 ของจำนวนผู้มีงานทำ ผู้อาศัยในอาคารพาณิชย์มีระดับรายได้อยู่ในช่วง 3,000 บาทขึ้นไปจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 43.10 ผู้อาศัยในอาคารอุตสาหกรรมมีระดับรายได้ อยู่ ในช่วง 3,000 บาทขึ้นไป จำนวนมากที่สุดเช่นกันคือ ร้อยละ 22.11 ผู้อาศัยในอาคารพาณิชย์มี ระดับรายได้อยู่ในช่วง 3,000 บาทขึ้นไป มีจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 25.00 ผู้อาศัยในอาคาร อุตสาหกรรมมีระดับรายได้อยู่ในช่วง 3,000 บาทขึ้นไป จำนวนมากที่สุดเช่นกันคือ ร้อยละ 17.79

4. ลักษณะของประชากรในวัยทำงานที่ไม่ได้อยู่ในกำลังแรงงาน

ประชากรในวัยทำงานที่ไม่ได้อยู่ในกำลังแรงงาน แยกออกเป็นผู้ไม่ทำงาน

ตารางที่ 5.1 แสดงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองกับประชากรวัยแรงงานตามหมวดอายุและเพศ

เพศ	ประชากรรวม		ประชากร วัยแรงงาน (อายุ 10 ปีขึ้นไป)	จำนวนและร้อยละของประชากรวัยแรงงานตามหมวดอายุ (ปี)													
	ในเขต เทศบาล			10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	54-59	60-64	65-69	70-74	75 ขึ้นไป
ชาย	22,224	80.40	17,868	2,648	2,586	2,702	2,316	1,624	1,284	1,058	930	704	610	406	334	364	302
% เพศชาย	50.93		50.27	51.56	51.05	50.81	50.26	50.66	51.52	51.61	50.05	46.25	47.88	47.88	50.30	53.06	37.10
หญิง	21,416	82.53	17,674	2,488	2,480	2,616	2,292	1,582	1,208	992	928	818	664	442	330	322	512
% เพศหญิง	49.07		49.73	48.44	48.95	49.19	49.74	49.34	48.48	48.39	49.95	50.75	52.12	52.12	49.70	46.94	62.90
รวม	43,640	81.44	35,542	5,136	5,066	5,318	4,608	3,206	2,492	2,050	1,858	1,522	1,274	848	664	636	814
% รวม	100.00		100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : แผนกทะเบียนราษฎร เทศบาลเมืองราชบุรี

ตารางที่ 5.2 จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของสถานประกอบการอุตสาหกรรมแยกตามเพศ ชนิด และการขยายตัวของอุตสาหกรรม

(นอกเขตเทศบาลเมืองฯ)

ชนิดอุตสาหกรรม	รวมสถานประกอบการ		จำนวนผู้ทำงาน				ช่วงเวลาที่สถานประกอบการอุตสาหกรรมดำเนินการ					
	จำนวนแห่ง	%	รวม	%	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า 5 ปี	5-9 ปี	10-14 ปี	15-19 ปี	20-24 ปี	25 ปีขึ้นไป
1. โรงงานทำปูนขาว ปูนแดง	15	25.86	94	10.55	71	23	3	4	5	-	2	1
2. โรงงานทำโอ่ง -- ผลิตภัณฑ์ดินเผา	14	24.14	374	41.98	206	168	7	2	3	-	-	2
3. โรงไม้หิน	8	13.79	164	18.41	145	19	2	-	4	1	1	-
4. อุปกรณ์ก่อสร้าง อลูมิเนียม กระเบื้องเคลือบ	7	12.07	45	5.05	33	12	3	3	1	-	-	-
5. โรงงานทอผ้า	4	6.90	48	5.39	6	42	2	-	1	-	-	1
6. ซ่อมรถยนต์ เคาะพ่นสี กลึง	3	5.17	25	2.81	25	-	2	1	-	-	-	-
7. โรงสีข้าว	3	5.17	11	1.23	8	3	3	-	-	-	-	-
8. โรงน้ำแข็ง	3	3.45	53	5.95	43	10	1	-	-	-	-	1
9. โรงเลื่อย ไม้แปรรูป	1	1.72	67	7.52	47	20	-	1	-	-	-	-
10. โรงงานทำยาแผนโบราณ	1	1.72	10	1.12	5	5	-	1	-	-	-	-
รวม	58	100	891	100	589	302	23	12	14	1	3	5

ตารางที่ 5.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้มีงานทำแยกตามระดับรายได้ต่อเดือนและประเภทอาคาร

ระดับรายได้			จำนวนตามประเภทอาคาร			ร้อยละตามประเภทอาคาร		
	รวมทั้งหมด	ร้อยละ	นักอาศัย ทั่วไป	นักอาศัย ในพาณิชย์	นักอาศัยใน อุตสาหกรรม	นักอาศัย ทั่วไป	นักอาศัยใน พาณิชย์	นักอาศัยใน อุตสาหกรรม
ต่ำกว่า 300	190 (70)	1.25 (0.83)	120 (70)	70 (-)	- (-)	0.89 (0.88)	4.02 (-)	- (-)
300-499	675 (360)	4.44 (4.29)	590 (360)	80 (-)	5 (-)	4.40 (4.52)	4.60 (-)	11.36 (-)
500-699	882 (633)	5.80 (7.54)	810 (590)	70 (40)	2 (3)	6.04 (7.41)	4.02 (10.00)	4.55 (7.69)
700-999	1,791 (1,850)	11.78 (22.03)	1,710 (1,760)	80 (90)	1 (-)	12.74 (22.11)	4.60 (22.50)	2.27 (-)
1,000-1,499	2,481 (1,673)	16.32 (19.92)	2,300 (1,620)	180 (50)	1 (3)	17.14 (20.35)	10.34 (12.50)	2.27 (7.69)
1,500-1,999	2,832 (1,543)	18.63 (18.26)	2,650 (1,460)	180 (70)	2 (4)	19.75 (18.34)	10.34 (17.50)	4.55 (10.26)
2,000-2,999	3,304 (1,281)	21.73 (15.25)	2,970 (1,230)	330 (50)	4 (1)	22.13 (15.45)	18.97 (12.50)	9.09 (2.56)
3000 ขึ้นไป	2,999 (998)	19.73 (11.88)	2,220 (870)	750 (100)	29 (28)	16.54 (10.93)	43.10 (25.00)	65.91 (71.79)
ไม่ทราบ	50 (-)	0.33 (-)	50 (-)	- (-)	- (-)	0.37 (-)	- (-)	- (-)
รวม	15,204 (8,399)	100 (100)	13,420 (7,960)	1,740 (480)	44 (39)	100 (100)	100 (100)	100 (100)

ที่มา : กองวิจัย สำนักงานเมือง

ในเชิงเศรษฐกิจและผู้ช่วยทำงาน โดยไม่ได้รับค่าจ้างผู้ไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจแยกออกเป็น
แม่บ้าน นักเรียนทำงานไม่ได้ไม่สมัครใจทำงาน ทำงานการกุศลและอื่น ๆ ส่วนผู้ช่วยทำงาน โดย
ไม่ได้รับ ค่าจ้างแยกตามประเภทงานคือ ช่วยในการค้า ช่วยธุรกิจเกษตรและช่วยอื่น ๆ

ในเขตเทศบาล จำนวนผู้อยู่ในวัยทำงานที่ไม่จัดอยู่ในกำลังแรงงาน
15,273 คน เป็นผู้ไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายคือ เพศหญิง
ร้อยละ 65.79 และเพศชาย ร้อยละ 34.21 และส่วนใหญ่เป็นนักเรียนอยู่ในวัย 11-24 ปี
ผู้เป็นแม่บ้านเป็นเพศหญิงทั้งหมดและส่วนใหญ่อยู่ในวัยตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปจนถึง 75 ปี ส่วนผู้ทำงาน
ไม่ได้มักจะเป็นผู้ชายคือ มีวัยตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป สำหรับผู้ทำงาน โดยไม่ได้รับค่าจ้างส่วนใหญ่
เป็นหญิง เช่นกันและเป็นผู้ช่วยในกิจการค้ามากกว่ากิจการอื่น ๆ

นอกเขตเทศบาล จำนวนผู้อยู่ในวัยทำงานที่ไม่จัดอยู่ในกำลังแรงงาน
6,220 คน เป็นผู้ไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจจำนวน 5,259 คน และเป็นผู้ช่วยทำงานโดย
ไม่ได้รับค่าจ้าง 961 คน จำนวนผู้ไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจนี้เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายคือ
เพศหญิง ร้อยละ 62 และเพศชาย ร้อยละ 37.72 ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนอยู่ในวัย 11-24 ปี
ผู้เป็นแม่บ้านเป็นเพศหญิงทั้งหมดและมีอายุระหว่าง 15 ถึง 75 ปีขึ้นไป ส่วนผู้ทำงานไม่ได้เป็นผู้
ที่อยู่ในวัยชราคือ อายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป สำหรับผู้ช่วยทำงาน โดยไม่ได้รับค่าจ้างส่วนใหญ่เป็น
เพศหญิง และเป็นผู้ช่วยทำงานในธุรกิจเกษตรมากกว่ากิจการอื่น ๆ

ปัจจัยนำทางเศรษฐกิจของชุมชน

จากตารางแสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดตามราคาตลาดตั้งแต่ปี 2523-2528
พบว่า การเกษตรมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงที่สุดในจังหวัดคือ เฉลี่ยถึงร้อยละ 30.93 รองลงมา
คือ อุตสาหกรรมมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ย ร้อยละ 18.10 การค้าส่งและ
ค้าปลีกมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ย ร้อยละ 16.15 และเหมืองแร่และย่อยหินมีมูลค่าผลิตภัณฑ์
มวลรวมเฉลี่ย ร้อยละ 8.58 ถ้าคิดมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยทางด้านการเกษตรออกเนื่องจาก
การคิดรวมถึงพื้นที่ชนบทด้วยแล้ว จะพบว่า อันดับ 1 จะเป็นอุตสาหกรรมค้าส่งและค้าปลีก
เหมืองแร่และย่อยหิน รวมกันทั้งสิ้นเป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 42.83 ซึ่ง
สูงกว่ามูลค่าทางด้านการผลิต

จากการศึกษาดังกล่าวนี้ ชี้ให้เห็นว่าชุมชนเมืองราชบุรีจะทำหน้าที่ เป็นศูนย์กลาง
ทางด้านอุตสาหกรรม การค้าส่งค้าปลีก และการบริการแก่ชุมชนอื่น และภายในเขต
เทศบาลเอง

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การค้าและบริการเป็นปัจจัยนำทางเศรษฐกิจของเมืองราชบุรี จากการศึกษาในบทที่ 3 และ 4 พบว่าบทบาทของจังหวัดและเมืองราชบุรีเป็นศูนย์กลางทางด้านต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน กิจกรรมทางเศรษฐกิจเมืองราชบุรี แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. การค้าและบริการ

ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีมีกิจการค้าและบริการรวมทั้งสิ้น 1,776 แห่ง เมื่อแยกชนิดกิจกรรมออกเป็น 8 ชนิด แล้วปรากฏว่าเป็นกิจการค้าปลีก ร้อยละ 43.95 การค้าส่ง ร้อยละ 2.03 การค้าบริการ ร้อยละ 40.08 การค้าปลีกค้าส่ง ร้อยละ 4.07 การค้าปลีกบริการ ร้อยละ 8.34 การค้าส่งบริการ ร้อยละ 0.81 การค้าปลีกค้าส่ง บริการ ร้อยละ 0.41 และการผลิตและค้าปลีก ร้อยละ 0.31 ส่วนนอกเขตเทศบาลเมืองมีกิจการค้าและบริการรวมทั้งสิ้น 437 แห่ง แยกเป็นการค้าปลีก ร้อยละ 39.10 การค้าส่ง ร้อยละ 0.64 การค้าบริการ ร้อยละ 44.23 การค้าปลีกค้าส่ง ร้อยละ 0.64 การค้าปลีกบริการ ร้อยละ 14.74 และการค้าส่งบริการ ร้อยละ 0.64

เมื่อพิจารณาทางด้านลักษณะการขยายตัวของกิจการค้าแต่ละชนิดกิจกรรมในเขตเทศบาลเมือง ปรากฏว่ากิจการค้าที่ดำเนินการเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 5 ปี มีร้อยละ 49.24 กิจการค้าที่ดำเนินการเป็นระยะเวลา 6-10 ปี มีร้อยละ 20.45 กิจการค้าที่ดำเนินการมาเป็นระยะเวลา 11-15 ปี มีร้อยละ 7.63 กิจการค้าที่ดำเนินการมาเป็นระยะเวลา 16-20 ปี มีร้อยละ 20.45 กิจการค้าที่ดำเนินการมาเป็นระยะเวลา 11-15 ปี มีร้อยละ 7.63 กิจการค้าที่ดำเนินการมาเป็นระยะเวลา 16-20 ปี มีร้อยละ 8.15 กิจการค้าที่ดำเนินการมาเป็นระยะเวลา 21-25 ปี มีร้อยละ 3.87 และกิจการค้าที่ดำเนินการมาเป็นระยะเวลามากกว่า 25 ปี มีร้อยละ 10.68 เมื่อดูการขยายตัวตามชนิดกิจกรรมการค้าแล้วปรากฏว่ากิจการค้าปลีกมีการขยายตัว ร้อยละ 44.68 ส่วนนอกเขตเทศบาลเมืองกิจการค้าที่ดำเนินการเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 5 ปี มีร้อยละ 72.44 กิจการค้าที่ดำเนินการเป็นระยะเวลา 6-10 ปี มีร้อยละ 19.87 กิจการค้าที่ดำเนินการเป็นระยะเวลา 11-15 ปี มีร้อยละ 2.56 กิจการค้าที่ดำเนินการเป็นระยะเวลา 16-20 ปี ร้อยละ 2.56 กิจการค้าที่ดำเนินการเป็นระยะเวลา 21-25 ปี มีร้อยละ 1.28 และกิจการค้าที่ดำเนินการเป็นระยะเวลามากกว่า 25 ปี มีร้อยละ 1.28 และเมื่อดูการขยายตัวตามชนิดกิจกรรมการค้าแล้วปรากฏว่ากิจการค้าบริการมีการขยายตัวมากที่สุด โดยเฉพาะในช่วง 5 ปีนี้ การขยายตัวถึงร้อยละ 46.90

ตารางที่ 5.4 แสดงจำนวนสถาบันประกอบการค้าและบริการที่จดทะเบียนจนถึง
ปี 2528 ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลเมืองราชบุรี
(ไม่รวมโรงแรม ตลาด ธนาคาร สถาบันการเงินและประกันภัย)

	ร้านค้าบริการในเขตฯ		ร้านค้าบริการนอกเขตฯ	
	จำนวน (แห่ง)	%	จำนวน (แห่ง)	%
1. ขายเครื่องใช้เบ็ดเตล็ดภายในบ้าน	100	6.56	26	7.16
2. ขายของชำเครื่องดื่มและขนม	175	11.48	68	18.73
3. ขายเครื่องนุ่งห่ม เครื่องแต่งกาย				
เพชรพลอย ทุกชนิด	179	11.75	10	2.75
4. ขายยารักษาโรคและเวชภัณฑ์	60	3.94	19	5.23
5. ขายเครื่องใช้ไฟฟ้าและแก๊ส	26	1.71	1	0.28
6. ขายเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ยานพาหนะ	27	1.77	3	0.83
7. ขายหนังสือ เครื่องเขียน แบบเรียน	22	1.44	3	0.83
8. ขายเฟอร์นิเจอร์และเครื่องตกแต่งบ้าน	80	5.25	1	0.28
9. ขายผ้าทุกชนิด	99	6.50	7	1.93
10. ขายไม้และวัสดุในการก่อสร้าง	103	6.76	-	-
11. ขายปืนและอุปกรณ์	6	0.39	-	-
12. ร้านอาหาร ภัตตาคาร	60	3.94	17	4.68
13. ร้านเสริมสวย ตัดผม ตัดผม	21	1.38	2	0.55
14. ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า	38	2.49	8	2.20
15. ร้านรับซ่อมเครื่องไฟฟ้า วิทยุ ลำโพง ทีวี	15	0.98	-	-
16. ร้านรับซ่อมนาฬิกา-แว่นตา	20	1.31	-	-
17. ขายน้ำมันเครื่อง ป้อน้ำมัน	15	0.98	9	2.48
18. ร้านรับซ่อมเครื่องพิมพ์ดี เครื่องคิดเลข	8	0.52	-	-
19. ร้านถ่ายรูป ขายอุปกรณ์ถ่ายรูป	27	1.77	-	-
20. ร้านขายผลิตผลจากการเกษตร	133	8.73	39	10.74
21. ร้านขายน้ำแข็งบด น้ำแข็งยูนิต	14	0.92	2	0.55
22. ขายยาสูบ บุหรี่ และผลิตภัณฑ์ยาสูบ	70	4.59	28	7.71
23. ร้านขายยานพาหนะที่ใช้ในการคมนาคมขนส่ง	17	1.12	2	0.55

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

	ร้านค้าบริการในเขตฯ		ร้านค้าบริการนอกเขตฯ	
	จำนวน (แห่ง)	%	จำนวน (แห่ง)	%
24. ร้านขายสุราและเครื่องดื่มทุกชนิด	118	7.74	79	21.76
25. ขายเครื่องเคลือบดินเผา	91	5.97	39	10.74
รวม	1,776	100.00	437	100.00

ที่มา : ตัวเลขจางับจากทะเบียนพาณิชย์ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี
 : รวมพื้นที่ 8 ตำบลที่อยู่ในเขตสำรวจคือ โคกหม้อ คูบัว เจดีย์หัก
 พงสวาย ตอนตะโก คุ่งกระถิน หลุมดินและบ้านไร่

ตารางที่ 5.5 แสดงลักษณะการขยายตัวของกิจการค้าและชนิดกิจกรรม

ชนิดกิจกรรมการค้า	จำนวนสถานธุรกิจ		จำนวนสถานธุรกิจที่ดำเนินการในแต่ละช่วงเวลา					
	จำนวนแห่ง	%	ต่ำกว่า 5 ปี	6-10 ปี	11-15 ปี	16-20 ปี	21-25 ปี	มากกว่า 25 ปี
การค้าปลีก	432	43.95	193	79	35	34	20	71
	(61)	(39.10)	(43)	(13)	(1)	(2)	(-)	(2)
การค้าส่ง	20	2.03	12	2	3	3	-	-
	(1)	(39.10)	(43)	(13)	(1)	(2)	(-)	(2)
การค้าบริการ	394	40.08	226	90	18	29	9	22
	(69)	(44.23)	(53)	(14)	(1)	(1)	(-)	(-)
การค้าปลีก-ส่ง	40	4.07	15	13	4	5	3	-
	(1)	(0.64)	(1)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
การค้าปลีก-บริการ	82	8.34	35	12	12	8	4	11
	(23)	(14.74)	(15)	(4)	(2)	(-)	(2)	(-)
การค้าส่ง-บริการ	8	0.81	1	3	1	-	2	1
	(1)	(0.64)	(-)	(-)	(-)	(1)	(-)	(-)
การค้าปลีก-ส่ง-บริการ	4	0.41	1	1	1	-	-	-
	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
การผลิตและค้าปลีก	3	0.31	1	1	1	-	-	-
	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
รวม	983	100	484	201	75	80	38	105
	(156)	(11)	(113)	(31)	(4)	(4)	(2)	(2)

ที่มา : กองวิจัย สำนักงานเมือง

1.1 ลักษณะแรงงานในกิจการค้าและบริการ

เมื่อพิจารณาทางด้านอายุของคนทำงานจะแบ่งออกเป็น 5 หมวด คือ หมวดอายุต่ำกว่า 11 ปี หมวดอายุ 11-24 ปี หมวดอายุ 25-44 ปี หมวดอายุ 44-59 ปี และ หมวดอายุ 60 ปีขึ้นไป สำหรับในเขตเทศบาลเมือง พบว่าไม่มีคนทำงานในหมวดอายุต่ำกว่า 11 ปี และครึ่งหนึ่งคือ ร้อยละ 50.50 ของคนทำงานอยู่ในหมวดอายุ 25-44 ปี รองลงมาคือหมวดอายุ 11-24 ปี มีคนทำงานร้อยละ 28.84 ส่วนนอกเขตเทศบาลพบว่าไม่มีผู้ทำงานในหมวดอายุต่ำกว่า 11 ปี เช่นเดียวกัน และมีผู้ทำงานมากที่สุด ในหมวดอายุ 11-24 ปี คือ ร้อยละ 45.28 รองลงมาคือ หมวดอายุ 25-44 ปี มีร้อยละ 36.32

เมื่อแยกแรงงานออกตามเพศปรากฏว่าในเขตเทศบาลเมืองคนทำงานเป็นหญิงมากกว่า ชายแน่นอน เขตเทศบาลคนทำงานเป็นชายมากกว่าหญิง และเมื่อแยกคนทำงานออกตามประเภทอาชีพ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน และระดับการศึกษาพบว่าในเขตเทศบาลเมืองคนทำงานส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 60.40 มีอาชีพส่วนใหญ่เกี่ยวกับการค้า เช่น เกี่ยวกับคนทำงานนอกเขตเทศบาล ร้อยละ 49.53 มีอาชีพเกี่ยวกับการค้า และรองลงมาคือ อาชีพเกี่ยวกับกระบวนการผลิตซึ่งมีร้อยละ 48.59 และทางด้านระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในอาชีพปัจจุบันพบว่าคนงานส่วนใหญ่ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลคือ ร้อยละ 86.68 และ 81.60 ตามลำดับ ทำงานตั้งแต่ 1-5 ปี และ 5 ปีขึ้นไป ทางด้านระดับการศึกษา พบว่า คนทำงานส่วนมากทั้งในและนอกเขตเทศบาลส่วนมากคือ ร้อยละ 68.14 และ 78.77 ตามลำดับมีการศึกษาระดับชั้นประถม

2. การอุตสาหกรรม

ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี มีโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตรวม 84 แห่ง โรงงานที่มีลักษณะเด่นทำชื่อเสียง และมีจำนวนมากที่สุดของชุมชนนี้คือ โรงงานทำเครื่องปั้นดินเผา อาศัยวัตถุดิบคือ ดินที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการทำผลิตภัณฑ์ประเภทโอ่ง ไห กระถาง และเซรามิก ซึ่งมีอยู่ภายในท้องถิ่นคือ ในพื้นที่ตำบลห้วยดิน เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้จัดส่งไปจำหน่ายทั่วๆ ไป ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศโดยเฉพาะเซรามิก โรงงานชนิดนี้ปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.62 ของโรงงานทุกชนิดในเขตเทศบาลเมือง อย่างไรก็ตามแม้ว่าอุตสาหกรรมประเภทนี้จะทำชื่อเสียงให้กับจังหวัดราชบุรีเป็นระยะเวลาอันยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน แต่ขณะเดียวกันก็มีปัญหาเกี่ยวกับการผลิตคือ ปัญหาด้านเชื้อเพลิง เนื่องจากเชื้อเพลิงที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นไม้ฟันที่ตัดจากป่าทั้งภายในจังหวัด และ จังหวัดใกล้เคียง การขยายโรงงานหรือการตั้งโรงงานใหม่จึงทำไม่ได้ เนื่องจากตั้งนั้นคาดว่าถ้าไม่หาพลังงานอื่นทดแทนแล้ว จะมีผลกระทบต่อกระบวนการผลิตของ โรงงานชนิดนี้ต่อไปได้ นอกจากโรงงานผลิต

ตารางที่ 5.6 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตนอกเขตเทศบาล
เมืองราชบุรี

ชนิดโรงงานอุตสาหกรรม	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ
1. โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว ขนมจากแป้ง	2	2.25
2. โรงสีข้าว	6	6.74
3. โรงงานน้ำแข็ง	2	2.25
4. โรงงานทำน้ำปลา	1	1.12
5. โรงงานทอผ้า	2	2.25
6. โรงงานทำอุปกรณ์ก่อสร้าง อิฐบล็อก อิฐมอญ	13	14.61
7. โรงงานทำเครื่องเคลือบดินเผา	33	37.08
8. โรงงานเลื่อยไม้แปรรูปไม้	1	1.12
9. โรงไม้หิน ย่อยหิน	15	15.73
10. โรงงานทำปูนขาว ปูนแดง	15	16.85
รวม	89	100.00

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

1.1 ลักษณะแรงงานในกิจการค้าและบริการ

เมื่อพิจารณาทางด้านอายุของคนทำงานจะแบ่งออกเป็น 5 หมวด คือ หมวดอายุต่ำกว่า 11 ปี หมวดอายุ 11-24 ปี หมวดอายุ 25-44 ปี หมวดอายุ 44-59 ปี และ หมวดอายุ 60 ปีขึ้นไป สำหรับในเขตเทศบาลเมือง พบว่าไม่มีคนทำงานในหมวดอายุต่ำกว่า 11 ปี และครึ่งหนึ่งคือ ร้อยละ 50.50 ของคนทำงานอยู่ในหมวดอายุ 25-44 ปี รองลงมาคือหมวดอายุ 11-24 ปี มีคนทำงานร้อยละ 28.84 ส่วนนอกเขตเทศบาลพบว่าไม่มีผู้ทำงานในหมวดอายุต่ำกว่า 11 ปี เช่นเดียวกัน และมีผู้ทำงานมากที่สุดในหมวดอายุ 11-24 ปี คือ ร้อยละ 45.28 รองลงมาคือ หมวดอายุ 25-44 ปี มีร้อยละ 36.32

เมื่อแยกแรงงานออกตามเพศปรากฏว่าในเขตเทศบาลเมืองคนทำงานเป็นหญิง มากกว่าชายแต่นอกเขตเทศบาลคนทำงานเป็นชายมากกว่าหญิง และเมื่อแยกคนทำงานออกตาม ประเภทอาชีพ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน และระดับการศึกษาพบว่าในเขตเทศบาลเมืองคนทำงาน ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 60.40 มีอาชีพส่วนใหญ่เกี่ยวกับการค้า เช่น เกี่ยวกับคนทำงานนอกเขต เทศบาล ร้อยละ 49.53 มีอาชีพเกี่ยวกับการค้า และรองลงมาคือ อาชีพเกี่ยวกับกระบวนการ ผลิตซึ่งมีร้อยละ 48.59 และทางด้านระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในอาชีพมีปัจจุบันพบว่าคนงาน ส่วนใหญ่ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลคือ ร้อยละ 86.68 และ 81.60 ตามลำดับ ทำงานตั้งแต่ 1-5 ปี และ 5 ปีขึ้นไป ทางด้านระดับการศึกษา พบว่า คนทำงานส่วนมากทั้งในและนอกเขต เทศบาลส่วนมากคือ ร้อยละ 68.14 และ 78.77 ตามลำดับมีการศึกษาระดับชั้นประถม

2. การอุตสาหกรรม

ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี มีโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตรวม 84 แห่ง โรงงานที่มีลักษณะเด่นทำชื่อเสียง และมีจำนวนมากที่สุดของชุมชนนี้คือ โรงงานทำเครื่องปั้น ดินเผา อาศัยวัตถุดิบคือ ดินที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการทำผลิตภัณฑ์ประเภทโอ่ง ไห กระจ่าง และเซรามิก ซึ่งมีอยู่ภายในท้องถิ่นคือ ในพื้นที่ตำบลหุยมัตถ์เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่ ผลิตได้จัดส่ง ไปจำหน่ายทั่วๆ ไป ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศโดยเฉพาะเซรามิก โรงงาน ชนิตนี้ปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.62 ของโรงงานทุกชนิดในเขต เทศบาลเมือง อย่างไรก็ตามแม้ว่าอุตสาหกรรมประเภทนี้จะทำชื่อเสียงให้กับจังหวัดราชบุรี เป็น ระยะเวลาอันยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน แต่ขณะเดียวกันก็มีปัญหาเกี่ยวกับการผลิตคือ ปัญหาด้านเชื้อเพลิง เนื่องจากเชื้อเพลิงที่ใช้ส่วนใหญ่เป็น ไม้薪ที่ตัดจากป่าทั้งภายในจังหวัด และ จังหวัดใกล้เคียง การ ขยายโรงงานหรือการตั้ง โรงงานใหม่จึงทำ ด้งนั้นคาดว่าถ้าไม่หาพลังงานอื่น ทดแทนแล้ว จะมีผลกระทบต่อ การผลิตของ โรงงานชนิดนี้ต่อไปได้ นอกจากโรงงานผลิต

ตารางที่ 5.7 แสดงการกระจายตัวของ โรงงานอุตสาหกรรมการผลิตนอกเขตเทศบาลเมืองฯ

บริเวณพื้นที่/ตำบล	จำนวนโรงงาน (แห่ง)	%
ตำบลเจดีย์หัก	33	33.71
ตำบลเกาะนัลบพลา	13	14.61
ตำบลโคกหม้อ	19	21.35
ตำบลหลุมดิน	10	11.24
ตำบลพงสวาย	3	3.37
บริเวณริมถนนมนตรีสุริวงศ์ในเขตตำบลบ้านไร่และคูบัว	4	4.49
ตำบลหน้าเมืองบริเวณที่อยู่นอกเขตเทศบาลเมืองฯ	5	5.62
ตำบลดอนตะโก	5	5.62
รวม	89	100.00

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตารางที่ 5.8 แสดงการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมบริการ

ปี พ.ศ. ที่เริ่มดำเนินการ	ในเขตเทศบาล (แห่ง)	จำนวนเพิ่ม จากปีก่อน	นอกเขตเทศบาล (แห่ง)	จำนวนเพิ่ม จากปีก่อน
ก่อนปี 2515	63	-	8	-
ปี 2515	26	3	12	4
ปี 2516	30	4	12	-
ปี 2517	35	5	13	1
ปี 2518	41	6	16	3
ปี 2519	48	7	19	3
ปี 2520	62	14	26	7
ปี 2521	67	5	32	6
ปี 2522	72	5	39	7
ปี 2523	78	6	47	8
ปี 2524	85	7	52	5
ปี 2525	97	12	64	12
ปี 2526	102	5	67	3
ปี 2527	107	5	67	-
ปี 2528	112	5	67	-
อัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปี		14.3%		18.6%

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง และพาณิชย์จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 5.9 จำนวนและร้อยละของสถานประกอบการอุตสาหกรรมแยกตามเพศชนิดและการขยายตัวของอุตสาหกรรม

(นอกเขตเทศบาลเมืองฯ)

ชนิดอุตสาหกรรม	รวมสถานประกอบการ		จำนวนผู้ทำงาน				ช่วงเวลาที่สถานประกอบการอุตสาหกรรมดำเนินการ					
	จำนวนแห่ง	%	รวม	%	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า 5 ปี	5-9 ปี	10-14 ปี	15-19 ปี	20-24 ปี	25 ปีขึ้นไป
1. โรงงานทอผ้า	14	25.93	376	33.87	48	328	5	3	1	3	1	1
2. โรงงานทำโองดินเผา ผลิตภัณฑ์ดินเผา	12	22.22	438	39.46	225	213	3	-	5	1	-	3
3. โรงงานทำเส้นกวยเตี๋ยว ข้าวเกรียบ แป้งมัน	8	14.81	58	5.23	38	20	-	1	4	-	-	3
4. อาหาร เครื่องดื่ม ขนม	6	11.11	45	4.05	21	24	1	3	-	1	1	-
5. โรงกลึง เคาะ อ็อก ฟันสี ซ่อมรถยนต์ จักรยานยนต์	4	7.41	12	1.08	12	-	1	3	-	-	-	-
6. ทำวงกบ ประตุ หน้าต่าง	3	5.56	22	1.98	17	5	2	-	-	1	-	-
7. อุปกรณ์ก่อสร้าง อื่นๆ	2	3.70	23	2.07	13	10	2	-	-	-	-	-
8. โรงงานลูรา	1	1.85	121	10.90	61	60	-	-	1	-	-	-
9. โรงสีข้าว	1	1.85	5	0.45	4	1	-	-	1	-	-	-
10. ท่อประปา เปิป	1	1.85	4	0.36	3	1	-	-	-	-	-	1
11. เเพาะถั่วงอก	1	1.85	4	0.36	2	2	1	-	-	-	-	-
12. ทำมีด	1	1.85	2	0.18	1	1	-	1	-	-	-	-
รวม	54	100	1,110	100	445	665	15	11	12	6	2	8

ที่มา : กองวิจัย สำนักงานเมือง

เครื่องปั้นดินเผาแล้ว โรงงานทอผ้าเป็นโรงงานที่มีจำนวนมากเป็นอันดับ 2 ของชุมชน โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 13 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 15.48 ของโรงงานทุกชนิด อุตสาหกรรมประเภทนี้อาศัยวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตคือ ผ้าซึ่งส่งมาจากกรุงเทพฯ แต่สาเหตุที่ทำให้โรงงานประเภทนี้มีจำนวนมากก็เนื่องมาจากตัวอาศัยแรงงานที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นอุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียงมาก ก็เพราะว่าในอดีตที่ผ่านมาโรงงานทอผ้าของจังหวัดราชบุรีมีชื่อเสียงมากในเรื่องการทอผ้าขาวม้าและผ้าซิ่น โดยรู้จักกันในนาม "ผ้าทอบ้านไร่" จึงทำให้ยอดการจำหน่ายของโรงงานมากขึ้นเรื่อย ๆ จนมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้เกิดการจ้างแรงงานมากขึ้น แต่ในปัจจุบันอุตสาหกรรมเกี่ยวกับสิ่งทอซบเซาลงไปมากเนื่องจากต้นทุนการผลิตสูง

ส่วนนอกเขตเทศบาลเมืองมีโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตทั้งสิ้น 89 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นโรงงานทุกชนิดในชุมชนนี้ รองลงมาเป็นโรงงานผลิตปูนขาว ปูนแดง มีจำนวน 15 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 16.85 โรงโม่ บดย่อยหินจำนวน 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 15.73 และโรงงานทำอุปกรณ์ก่อสร้างอิฐบล็อก อิฐมวลเบา จำนวน 13 แห่ง ร้อยละ 14.61 ตามลำดับ ปัจจุบันนี้โรงงานผลิตปูนขาว-ปูนแดงตกต่ำลงไปมาก เพราะการจำหน่ายปูนขาวส่วนใหญ่จะส่งไปยังโรงงานต่าง ๆ เพื่อใช้ในกระบวนการผลิตเช่น โรงงานน้ำตาล เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันโรงงานที่รับซื้อนั้นมีกำลังผลิตไม่เต็มที่ ส่วนอีกสาเหตุหนึ่งคือ เรื่องเชื้อเพลิงขาดต้องใช้ไม้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงสำคัญก็ประสบปัญหา เช่นเดียวกับโรงงานทำเครื่องเคลือบดินเผา จึงทำให้สถานของอุตสาหกรรมประเภทนี้ไม่สู้จะดีนัก โรงงานโม่ บด ย่อยหินซึ่งมีมากเป็นอันดับ 3 ของชุมชนนี้สำหรับโรงงานทำอุปกรณ์ก่อสร้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงงานทำอิฐบล็อกที่ใช้ในการประกอบเตาเผาของโรงงานเครื่องปั้นดินเผา เป็นเป็นโรงงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องของโรงงานผลิตเครื่องเคลือบดินเผา ต้องพึ่งพาอาศัยความต้องการของอุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นหลัก ส่วนโรงงานประเภทนี้ที่ทำการผลิตอิฐแดงยังคงมีจำนวนไม่มากนัก ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ส่วนใหญ่ผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการภายในท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญโดยอาศัยวัตถุดิบและแรงงานภายในท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่าทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน สาเหตุที่ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมมีการกระจายตัวอยู่หนาแน่นใน 2 ชุมชนดังกล่าวก็เพราะโรงงานอุตสาหกรรมบางชนิดได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่ความเจริญและความหนาแน่นของประชากรยังไม่มากเหมือนปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อการกระจายตัวของประชากรไปถึงจึงดูเหมือนว่าการตั้งโรงงานต่าง ๆ ไม่เป็นระเบียบ กระจายกระจัดกระจายไปหมดไม่มีแบบแผน และนอกจากนี้ในเขตเทศบาลมีข้อเปรียบเทียบกับกันมากในด้านความเจริญและความสะดวกสบายในบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ จึงทำให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามากระจุกตัวในชุมชนนี้เป็นจำนวนมากพอ ๆ กับบริเวณนอกเขตเทศบาล เพราะโรงงานจะได้เปรียบในด้านบริการซ่อมบำรุงรักษา เครื่องจักรกลต้นทุนการผลิตในท้องถิ่นแรงงาน

ซึ่งไม่จำเป็นต้องสร้างที่พักอาศัยให้แก่คนงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โรงงานอุตสาหกรรมการผลิตแบบทุกแห่งใน 2 ชุมชนดังกล่าวเป็นโรงงานอุตสาหกรรมในครอบครัวและอุตสาหกรรมขนาดเล็ก โดยมีคนงานแต่ละแห่งน้อยกว่า 50 คน ยกเว้น โรงงานทอผ้าแห่งหนึ่ง และโรงงานผลิตสุรารรณสามมิติอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลถือได้ว่าเป็นโรงงานขนาดกลาง มีคนงานแต่ละแห่งมากกว่า 50 คนขึ้นไป

ทางด้านโรงงานอุตสาหกรรมประเภทโรงงานซ่อมเครื่องยนต์ ตู้ซ่อมรถจักรยานยนต์ รถยนต์ กลึงเชื่อมโลหะ และซ่อมอุปกรณ์เครื่องยนต์ทุกชนิด เป็นต้น ในเขตเทศบาลเมืองมีอุตสาหกรรมประเภทนี้ รวม 112 แห่ง เพิ่มขึ้นจากปี 2515 จำนวน 86 แห่ง หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 14.3 ต่อปี ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา สำหรับนอกเขตเทศบาลมีอุตสาหกรรมประเภทนี้ทั้งสิ้น 67 แห่ง เพิ่มขึ้นจากปี 2515 จำนวน 55 แห่ง หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณร้อยละ 18.6 ต่อปี ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นอัตราการเพิ่มที่สูงมาก และสูงกว่าอัตราการเพิ่มของโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตที่มีอยู่ในชุมชน อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมประเภทนี้เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กทั้งสิ้น เนื่องจากการประกอบการไม่ต้องใช้เงินทุนสูงมากนัก ดังนั้น การตั้งโรงงานจึงทำได้ง่ายและมีอยู่จำนวนมาก ซึ่งต้องมีการแข่งขันกันอยู่ตลอดเวลา อุตสาหกรรมประเภทนี้จึงไม่แน่นอน สามารถที่จะเคลื่อนย้ายตัวเองไปในสถานที่ต่าง ๆ ได้ง่าย และสามารถเลิกสัมกิจการได้ง่ายเช่นเดียวกัน โรงงานอุตสาหกรรมประเภทนี้จึงตั้งอยู่กระจัดกระจายตามสถานที่ต่าง ๆ ในย่านชุมชน เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้บริการซึ่งอาศัยอยู่หนาแน่นตามสถานที่ต่าง ๆ และใกล้ ๆ กับบริเวณโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องอาศัยการขนส่งผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายในที่ต่าง ๆ

2.1 ลักษณะแรงงานในกิจการอุตสาหกรรม

ผลจากการสำรวจโรงงานอุตสาหกรรมทุกประเภท และจากจำนวนคนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมของชุมชนเมืองราชบุรี โดยกองวิจัยสำนักผังเมือง โดยการให้นักศึกษาออกสัมภาษณ์เจ้าของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมตามแบบสอบถาม ปรากฏว่าในเขตเทศบาลเมืองได้รับคำตอบจากผู้ประกอบการคิดเป็นร้อยละ 92.7 ของจำนวนคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมด สำหรับนอกเขตเทศบาลเมืองได้รับคำตอบจากผู้ประกอบการเกี่ยวกับรายละเอียดของคนงานคิดเป็นร้อยละ 99.3 ของคนงานทั้งหมด พบว่า ทางด้านอายุของแรงงานในเขตเทศบาลเมือง แรงงานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงอายุ 11-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.84 ของแรงงานทั้งหมดรองลงมาเป็นกลุ่มในช่วงอายุ 25-44 ปี ร้อยละ 38.94 ระดับการศึกษาทั้งในเขตเทศบาลเมืองและนอกเขตเทศบาลเมืองพบว่า แรงงานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาแต่ระดับประถมศึกษาสูงกว่าระดับอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัดคือ ร้อยละ 89.18 และ 93.04

ตารางที่ 5.10 แสดงร้อยละของแรงงานในอุตสาหกรรมตามหมวดอายุ

หมวดอายุ	ในเขตเทศบาลเมืองฯ	นอกเขตเทศบาลเมืองฯ
11 - 24 ปี	47.84	41.39
25 - 44 ปี	38.94	49.86
45 - 49 ปี	11.54	7.39
60 ปีขึ้นไป	1.68	1.36
รวม	100.00	100.00

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตารางที่ 5.11 แสดงร้อยละของแรงงานในอุตสาหกรรมตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ในเขตเทศบาลเมืองฯ	นอกเขตเทศบาลเมืองฯ
ไม่มีการศึกษา	1.36	1.15
ประถมศึกษา	89.18	93.04
มัธยมศึกษา	8.25	4.02
อาชีวศึกษา	0.56	1.29
อุดมศึกษา	0.64	0.50
รวม	100.00	100.00

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตารางที่ 5.12 แสดงร้อยละของแรงงานในอุตสาหกรรมตามระยะเวลาการปฏิบัติงาน
งานในอาชีพปัจจุบัน

ระยะเวลาปฏิบัติงาน	ในเขตเทศบาลเมืองฯ	นอกเขตเทศบาลเมืองฯ
ต่ำกว่า 1 ปี	22.12	17.07
1 - 5 ปี	55.37	61.12
5 ปีขึ้นไป	22.52	21.81
รวม	100.00	100.00

ที่มา : กองวิจัย สำนักงานผังเมือง

ตารางที่ 5.13 แสดงร้อยละของแรงงานในอุตสาหกรรมตามภูมิลำเนาเดิม

ภูมิลำเนาเดิม	ในเขตเทศบาลเมืองฯ	นอกเขตเทศบาลเมืองฯ
จังหวัดราชบุรี	88.54	95.05
ภาคตะวันตก	5.53	3.44
ภาคอื่น ๆ	5.93	1.51
รวม	100.00	100.00

ที่มา : กองวิจัย สำนักงานผังเมือง

ตารางที่ 5.14 แสดงร้อยละของแรงงานในอุตสาหกรรมตามหมวดที่นักอาศัย
ปัจจุบัน

ที่นักอาศัยปัจจุบัน	ในเขตเทศบาลเมืองฯ	นอกเขตเทศบาลเมืองฯ
ในเขตเทศบาลเมืองฯ	80.45	23.67
นอกเขตเทศบาลเมืองฯ	19.31	75.47
อำเภอใกล้เคียง	0.24	0.86
รวม	100.00	100.00

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตามลำดับ และระยะเวลาปฏิบัติปัจจุบันในเขตเทศบาลเมืองแรงงานส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 55.37 ของแรงงานทั้งหมดปฏิบัติงานอาชีวะปัจจุบันในช่วงเวลา 1-5 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในช่วงระยะเวลา 1-5 ปีที่ผ่านมาปริมาณแรงงานในอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นมากกว่าช่วงเวลาอื่น ๆ นอกเขตเทศบาลเมืองก็เช่นเดียวกันแรงงานส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 61.12 ของแรงงานทั้งหมดปฏิบัติงานอาชีวะปัจจุบันในช่วงเวลา 1-5 ปี และทางด้านภูมิสำเนาเดิมในเขตเทศบาลเมือง และนอกเขตเทศบาลเมือง แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานภายในท้องถิ่นมีภูมิสำเนาเดิมภายในจังหวัดราชบุรีคือ ร้อยละ 88.54 ของแรงงานทั้งหมดในเขตเทศบาลเมือง และร้อยละ 95.05 ของแรงงานทั้งหมด นอกเขตเทศบาลเมืองราชบุรี

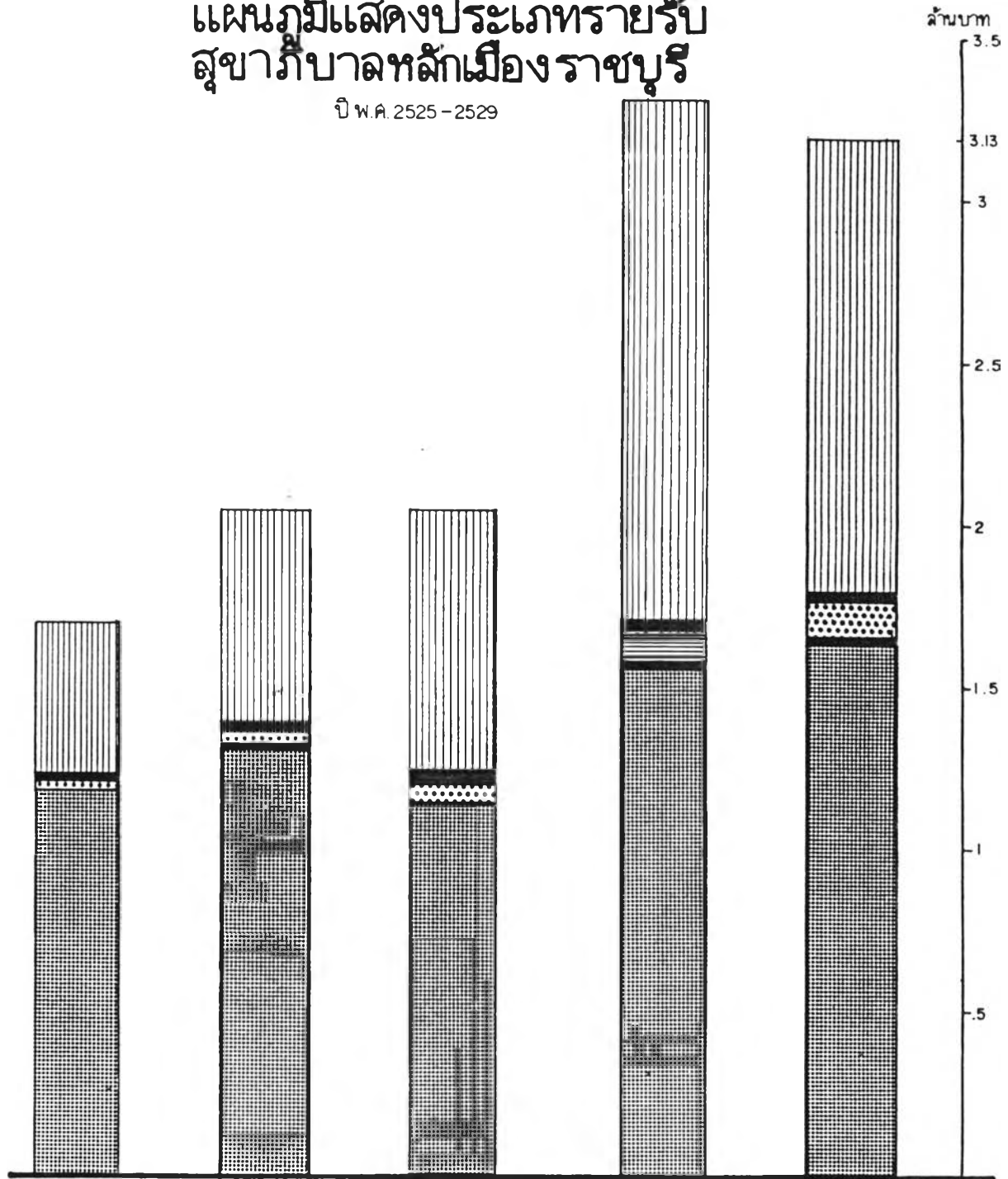
3. การคลังท้องถิ่น

แหล่งที่มาของรายได้ของเทศบาลราชบุรีตั้งแต่ปีงบประมาณ 2525-2529 พบว่ารายได้จากหมวดภาษีอากรและหมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นโครงสร้างของรายได้ที่สำคัญ แต่อย่างไรก็ตามรายได้จากหมวดภาษีอากรที่เป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญ อันดับหนึ่งมิได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี สำหรับแนวโน้มการเพิ่มของงบประมาณรายได้ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ ปรากฏว่าเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 14.60 ต่อปี การเพิ่มขึ้นของงบประมาณรายได้นี้เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากหมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นสำคัญ คือ รายได้จากหมวดนี้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 28.86 ต่อปี ในขณะที่รายได้จากหมวดภาษีอากรมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย ร้อยละ 15.48 ต่อปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้เทศบาลเมืองราชบุรีพึ่งพิงตัวเองได้ไม่เต็มที่นัก ยังต้องพึ่งเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลเพื่อนำรายได้มาบริหารการคลังท้องถิ่น ทางด้านรายจ่ายของเทศบาลเมืองราชบุรีในช่วงปีงบประมาณ 2525-2529 พบว่ารายจ่ายหมวดเงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว และค่าตอบแทนเป็นหมวดที่ต้องใช้รายจ่ายสูงที่สุด คือ มีสัดส่วนตั้งแต่ร้อยละ 46 ถึงร้อยละ 63 ของงบประมาณรายจ่ายและมีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 21.97 ต่อปี รองลงมาเป็นรายจ่ายในหมวดค่าใช้สอยค่าวัสดุและครุภัณฑ์มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย ร้อยละ 23.13 ต่อปี ซึ่งรายจ่ายในหมวดทั้งสองดังกล่าวนี้เป็นรายจ่ายประจำของเทศบาล ส่วนรายจ่ายพิเศษซึ่งเป็นรายจ่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 22.04 ต่อปี สูงกว่ารายจ่ายหมวดเงินเดือนค่าจ้างไม่มากนักในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ดังนั้นรายจ่ายหมวดเงินเดือน ค่าจ้างประจำ และหมวดค่าใช้สอยค่าวัสดุครุภัณฑ์ จึงเป็นรายจ่ายหมวดสำคัญที่ทำให้งบประมาณรายจ่ายของเทศบาลเมืองราชบุรีเพิ่มขึ้นน้อยกว่าอัตราการเพิ่มของงบประมาณรายจ่าย ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าแม้เทศบาลเมืองราชบุรีจะสามารถเลี้ยงตัวเองได้พอสมควร แต่ก็ไม่มีเสถียรภาพมากนักหากไม่พึ่งเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล

ทางด้านการคลังท้องถิ่นของสุขาภิบาลหลักเมืองแหล่งที่มาของรายได้ของสุขา

แผนภูมิแสดงประเภทรายรับ สุขาภิบาลหลักเมืองราชบุรี

ปี พ.ศ. 2525 - 2529

2525

2526

2527

2528

2529

หมวดภาษีอากร

หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาล

หมวดค่าธรรมเนียมค่าปรับและใบอนุญาต

หมวดอาหารอุปโภคและเทศพาณิชย์

หมวดรายได้จากทรัพย์สิน

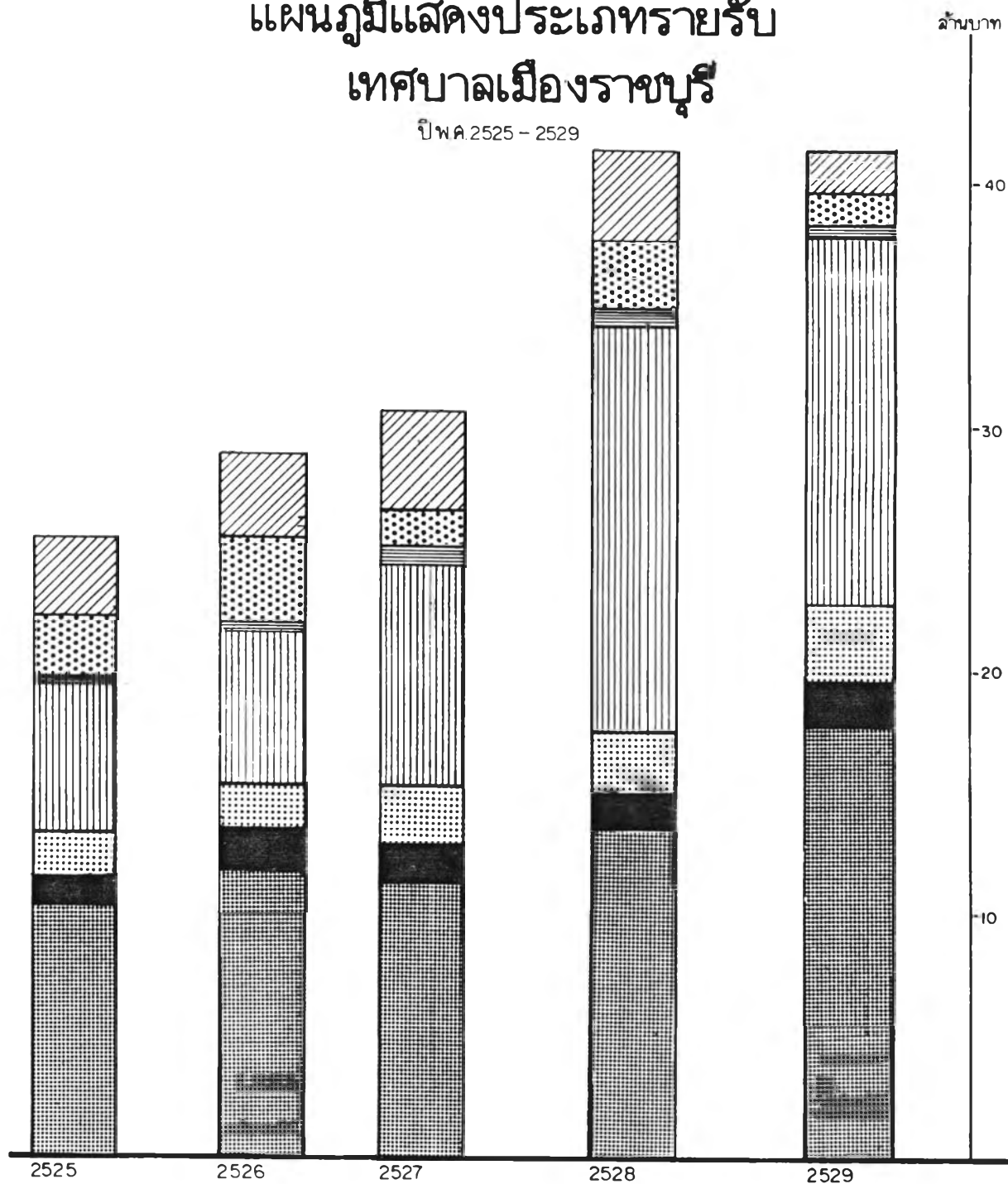
หมวดเบ็ดเตล็ด

หมวดเงินอื่นๆ

แผนภูมิแสดงประเภทรายรับ เทศบาลเมืองราชบุรี

ปีพ.ศ. 2525 - 2529

หมวดภาษีอากร	หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาล	
หมวดค่าธรรมเนียมค่าปรับและใบอนุญาต	หมวดค่าธรรมเนียมใบอนุญาตและเทศพาณิชย์	
หมวดรายได้จากทรัพย์สิน	หมวดเบ็ดเตล็ด	หมวดเงินอื่นๆ

เทศบาลหลักเมือง ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2525-2529 รายได้หมวดภาษีอากร เป็นโครงสร้างที่สำคัญ คือ มีสัดส่วนตั้งแต่ร้อยละ 48 ถึงร้อยละ 69 ของยอดรายรับทั้งสิ้นและมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย ร้อยละ 9.76 ต่อปี รองลงมาเป็นรายเป็นรายได้จากหมวดเงินได้อื่น ๆ มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย ร้อยละ 37.10 ต่อปี สำหรับรายได้หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาลตั้งแต่ปีงบประมาณ 2525-2529 สุขาภิบาลหลักเมือง ไม่ต้องรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าสุขาภิบาลหลักเมือง อยู่ในฐานะที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งเงินอุดหนุนจากรัฐบาลทางด้านรายจ่าย ปรากฏว่ารายจ่ายหมวดรายจ่ายพิเศษซึ่งเป็นรายจ่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นโดยตรง เป็นหมวดที่สำคัญที่สุด คือ มีสัดส่วนสูงที่สุดตั้งแต่ร้อยละ 36 ถึงร้อยละ 54 ของยอดรวมงบประมาณรายจ่ายในช่วง 2525-2529 รองลงมาเป็นรายจ่ายหมวดเงินเดือน หมวดค่าใช้สอย หมวดค่าที่ดิน และหมวดค่าชำระหนี้ดอกเบี้ยเงินกู้ โดยที่รายจ่ายในหมวดต่าง ๆ ดังกล่าวนี้มีการผันผวนไปมาในแต่ละปีและมีสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 25 ของยอดงบประมาณรายจ่าย และเมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงปรากฏว่าในช่วงระยะเวลา 5 ปีดังกล่าว งบประมาณรายจ่ายมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 23.01 ต่อปี สูงกว่าอัตราการเพิ่มของงบประมาณรายรับไม่มากนัก (เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.5 ต่อปี) หมวดรายจ่ายที่ทำให้งบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้นได้แก่ หมวดค่าชำระดอกเบี้ยเงินกู้ หมวดค่าที่ดินฯ หมวดค่าใช้สอยและหมวดรายจ่ายพิเศษตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสุขาภิบาลหลักเมือง ยังคงมีภาระที่จะต้องใช้จ่ายไปในด้านรายจ่ายประจำจำนวนมากพร้อม ๆ กับการใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยตรง

สรุปการคลังของสุขาภิบาลหลักเมืองในช่วงปีงบประมาณ 2525-2529 มีฐานะเกินดุลย์ทุกปีคือ มียอดรายรับสูงกว่ารายจ่าย ดังนั้นกล่าวได้ว่าโดยทั่วไปแล้วสถานการณ์การคลังของสุขาภิบาลหลักเมืองค่อนข้างมีเสถียรภาพและสามารถพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี

ลักษณะทางประชากร

1. ขนาดและการกระจายตัวของประชากร

ก. ในระดับตำบลสาขาเขตพื้นที่ศึกษา

ตำบลในเขตพื้นที่ศึกษาออกจากตำบลหน้าเมือง คือบางส่วนของตำบลเจดีย์หัก ต.วนตะโก ต.งกระดิม โคกหม้อ หลุมดิน พงสวาย คูบัวและบ้านไร่ ในปี 2530 ตำบลที่มีประชากรสูงสุดคือ ตำบลโคกหม้อ มีประชากร 10,367 คน รองลงมาคือ ตำบลพงสวายมีประชากร 9,781 คน ซึ่งทั้ง 2 ตำบลนั้นพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตสุขาภิบาลหลักเมือง ตำบลที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ ตำบลหลุมดิน ซึ่งมีประชากรเพียง 3,066 คน ในปี 2530 และตำบลที่มี

ตารางที่ 5.15 แสดงจำนวนประชากรรายตำบลในเขตพื้นที่ศึกษา

ปี	ตำบล								
	รวม	เจดีย์หัก	ดอนตะโก	คุ้มกระถิน	โคกหม้อ	หลุมดิน	พงสวาย	คูบัว	บ้านไร่
2516	37,304	5,870	3,367	3,775	6,341	2,719	5,295	6,473	3,464
2517	37,738	6,096	3,427	3,751	6,281	2,773	5,407	6,543	3,460
2518	38,313	6,168	3,545	3,777	6,396	2,842	5,451	6,591	3,543
2519	41,452	6,043	4,128	4,616	6,740	2,558	7,841	6,736	2,790
2520	44,321	6,316	4,269	4,674	7,040	2,619	7,980	6,882	4,541
2521	45,772	6,597	4,471	4,776	7,499	2,643	8,124	7,043	4,619
2522	47,260	6,892	4,657	4,793	8,193	2,689	8,234	7,077	4,725
2523	49,275	7,106	4,766	4,865	8,525	2,724	8,406	7,127	5,756
2524	49,783	7,366	4,966	4,839	9,115	2,775	8,698	7,197	4,827
2525	51,010	7,614	5,195	4,856	9,507	2,842	8,850	7,288	4,858
2526	51,463	7,765	5,326	4,804	9,631	2,848	8,976	7,317	4,796
2527	52,369	8,017	5,493	4,815	9,660	2,934	9,183	7,407	4,860
2528	53,468	8,230	5,822	4,757	9,821	2,990	9,423	7,519	4,906
2529	55,078	8,547	6,105	4,500	10,609	3,032	9,681	7,594	5,010
2530	58,536	8,740	6,339	7,570	10,367	3,066	9,781	7,615	5,058

ที่มา : กองทะเบียน กรมการปกครอง

ตารางที่ 5.16 ลักษณะประชากรแสดงจำนวนประชากร เกิด-ตาย ย้ายเข้า-ย้ายออก ปี 2525

จำนวนราษฎร ในท้องที่	เกิด									ย้ายเข้า					ย้ายออก					ย้ายเข้า-ย้ายออก (สุทธิ)		
	เกิด			ตาย			เกิด - ตาย (สุทธิ)			ภายในจังหวัด		มาจาก ต.จ.ว.			ภายในจังหวัด		มาจาก ต.จ.ว.					
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	หญิง	ชาย	รวม	ชาย	หญิง
เทศบาลเมืองราชบุรี	7,822	4,116	3,706	256	157	99	7,566	3,959	3,607	2,100	277	287	736	800	7,673	2,093	1,892	1,930	1,758	-5,573	-3,010	-2,563
เทศบาลเมืองบ้านโป่ง	1,084	574	510	124	81	43	960	493	467	1,460	202	200	576	482	2,020	476	359	620	565	-560	-318	-242
เทศบาลเมืองโพธาราม	559	294	265	50	31	19	509	263	246	493	64	72	197	160	829	254	247	189	139	-336	-182	-154
ตำบลเจดีย์หัก	87	41	46	22	18	4	65	23	42	382	160	152	40	30	159	51	63	23	22	223	126	97
ตำบลคอนตะโก	32	16	16	21	13	8	11	3	8	312	129	121	32	30	121	38	35	25	23	191	98	93
ตำบลคู่งกระดี่	63	32	31	19	13	6	44	19	25	170	40	48	46	36	132	25	40	33	34	38	28	10
ตำบลโคกหม้อ	40	21	19	26	17	9	14	4	10	696	201	89	363	43	251	49	27	154	21	445	361	84
ตำบลหลุมดิน	29	11	18	28	19	9	1	-8	9	105	37	36	15	17	74	22	24	14	14	31	16	15
ตำบลนางสวาย	36	18	18	37	22	15	-1	-4	3	358	102	97	88	71	234	33	36	87	78	124	70	54
ตำบลคูบัว	74	38	36	46	23	23	28	15	13	162	49	53	38	22	56	17	14	14	11	106	56	50
ตำบลบ้านไร่	61	33	28	11	9	2	50	24	26	136	36	30	38	32	109	22	19	41	27	27	11	16
รวม 8 ตำบล	422	210	212	210	134	76	212	76	136	2,321	754	626	660	281	1,136	257	258	391	230	1,185	766	419
อำเภอเมืองราชบุรี	1,246	615	631	539	327	212	707	288	419	5,029	1,758	1,550	1,185	536	3,079	874	866	824	515	1,950	1,245	705
อำเภอบ้านโป่ง	1,999	949	1,050	542	308	234	1,457	641	816	7,281	2,894	2,649	967	771	7,165	2,708	2,507	1,069	881	116	84	32
อำเภอโพธาราม	1,447	718	729	447	258	189	1,000	460	540	2,697	766	748	670	513	2,095	413	445	670	567	602	353	249
อำเภอคำเป็นสะแกวง	1,823	869	954	468	265	203	1,355	604	751	2,673	933	864	450	426	4,440	1,493	1,321	896	730	-1,767	-1,006	-761
อำเภอบางแพ	456	216	240	262	53	109	194	63	131	1,381	471	422	293	195	1,251	327	299	369	256	130	68	62
อำเภอปากท่อ	814	413	401	244	148	96	570	265	305	2,915	1,102	954	459	400	2,547	945	863	409	330	368	207	161
อำเภอจอมบึง	971	451	520	180	111	69	791	340	451	2,569	816	767	511	475	1,849	781	682	358	28	720	188	523
อำเภอวัดเพลง	113	65	48	54	34	20	59	31	28	378	119	74	85	100	370	72	50	137	111	8	-5	13
กิ่งอำเภอสวนผึ้ง	753	412	341	139	92	47	614	320	294	1,582	145	114	731	592	876	28	18	467	363	706	361	325
รวมทั้งจังหวัด	19,027	9,692	9,395	3,305	1,965	1,340	15,782	7,727	8,055	30,558	9,547	8,701	6,860	5,450	34,194	1,046	9,549	7,938	6,243	-3,636	-1,995	-1,641

ที่มา : กองทะเบียน กรมการปกครอง

ตารางที่ 5.17 ลักษณะประชากรและจำนวนประชากรเกิด-ตาย ย้ายเข้า-ย้ายออก ปี 2530

จำนวนราษฎร พื้นที่	จำนวนราษฎร									ย้ายเข้า					ย้ายออก							
	เกิด			ตาย			เกิด - ตาย (สุทธิ)			ย้ายเข้า					ย้ายออก							
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	หญิง	ชาย	รวม	ชาย	หญิง
เทศบาลเมืองราชบุรี	7,429	3,882	3,547	138	71	67	7,291	3,811	3,480	2,959	885	926	572	576	8,304	2,570	2,500	1,601	1,633	-5,345	-2,714	-2,631
เทศบาลเมืองบ้านโป่ง	1,587	836	751	93	51	42	1,494	785	709	2,043	544	623	463	413	3,033	965	977	552	539	-990	-510	-480
เทศบาลเมืองโนนธาราม	768	395	373	50	24	26	718	371	347	811	264	279	137	131	1,359	542	570	118	129	-548	-259	-289
ตำบลเจดีย์หัก	19	9	10	36	22	14	-17	-13	-4	621	228	222	89	82	392	120	131	94	47	229	103	126
ตำบลคอนตะโก	2	-	2	35	19	16	-33	-19	-14	709	238	248	111	112	348	120	113	68	47	361	161	200
ตำบลทุ่งกระถิน	8	4	4	25	13	12	-17	-9	-8	163	58	70	20	15	201	46	56	45	54	-38	-13	-25
ตำบลโคกหม้อ	6	5	1	30	13	17	-24	-8	-16	1,002	187	127	645	43	817	138	86	541	52	185	153	32
ตำบลหลุมดิน	8	3	5	12	8	4	-4	-5	1	175	76	61	19	19	115	37	45	17	16	60	41	19
ตำบลนางสาว	7	3	4	25	16	9	-18	-13	-5	813	294	313	115	91	555	176	161	127	91	258	106	152
ตำบลคูบัว	25	12	13	49	30	19	-24	-18	-6	383	146	148	45	44	247	85	85	40	37	136	66	70
ตำบลบ้านไร่	7	2	5	21	12	9	-14	-10	-4	254	93	100	37	24	193	58	56	51	28	61	21	40
รวม 8 ตำบล	82	38	44	233	133	100	-151	-95	-56	4,120	1,320	1,289	1,081	430	2,868	780	733	983	372	1,252	638	614
อำเภอเมืองราชบุรี	177	39	38	639	395	244	-562	-356	-206	6,064	2,034	1,847	1,447	736	4,520	1,321	1,086	1,448	665	1,544	712	832
อำเภอบ้านโป่ง	157	84	73	449	265	184	-292	-181	-111	5,750	2,071	1,932	915	832	4,473	1,392	1,353	1,000	728	1,277	594	683
อำเภอโนนธาราม	231	118	113	299	167	132	-68	-49	-19	3,994	1,384	1,402	607	601	2,990	876	946	692	476	1,004	423	581
อำเภอดำเนินสะดวก	1,423	678	745	472	270	202	951	408	543	3,247	955	1,022	618	652	3,712	976	1,002	940	794	-465	-343	-122
อำเภอบางแพะ	133	62	71	209	119	90	-76	-57	-19	1,490	478	483	281	248	1,354	341	349	418	246	136	-	136
อำเภอปากท่อ	426	224	202	263	154	109	163	70	93	2,192	764	781	325	322	2,003	621	612	428	342	189	40	149
อำเภอจอมบึง	432	215	217	66	41	25	366	174	192	2,234	775	746	387	326	1,928	653	687	314	274	306	195	111
อำเภอวัดเพลง	51	25	26	65	42	23	-14	-17	3	444	150	125	79	90	442	102	105	139	96	2	-12	14
กิ่งอำเภอสวนผึ้ง	235	185	150	114	67	47	221	118	103	2,342	830	714	401	397	1,794	654	578	324	238	548	253	295
รวมทั้งจังหวัด	13,049	6,743	6,306	2,875	1,666	1,191	10,192	5,077	5,115	33,570	11,114	10,680	6,232	5,324	35,912	11,013	10,765	7,974	6,160	-2,342	-1,621	-721

ที่มา : กองทะเบียน กรมการปกครอง

อัตราการขยายตัวในช่วงเวลา 15 ปี (2516-2530) สูงที่สุดคือ ตำบลคิ่งกระถิน มีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 4.74 รองลงมาคือ ตำบลตอนตะโก มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 4.30 ซึ่งจากการศึกษาในเรื่องการใช้ที่ดินจะพบว่า 2 ตำบลนี้เป็นตำบลที่อยู่ทางสถานีรถไฟใต้ของชุมชนเมืองราชบุรี ซึ่งเป็นทิศทางที่ตัวเมืองกำลังขยายตัวในปัจจุบัน

ข. ในระดับเทศบาลเมือง

ในปี 2510 เทศบาลเมืองราชบุรีมีประชากร 30,742 คน และในปี 2520 มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 38,351 คน คิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 2.24 และในปี 2530 มีประชากรเพิ่มสูงขึ้นเป็น 45,185 คน คิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 1.65 ประชากรในเขตเทศบาลเมืองมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากหลายสาเหตุด้วยกัน และสาเหตุหนึ่งคือ การสาธารณสุขในเขตชุมชนเมืองมีความเจริญขึ้นเนื่องจากเป็นที่ตั้งของศูนย์สาธารณสุขเขต 7 และอีกสาเหตุหนึ่งคือ การอพยพเข้า-ออกสุทธิ และการเกิด-ตายสุทธิ จากตาราง พบว่าในเขตเทศบาลเมืองมีการอพยพสูงกว่าการอพยพเข้าและการเกิดสูงกว่าการตายมาก ซึ่งทั้ง 2 กรณีนี้ลบล้างกัน ทั้งนี้เพราะในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีเป็นที่ตั้งของศูนย์อนามัยแม่และเด็กเขต 7 อีกประการหนึ่งด้วย

2. ความหนาแน่นประชากร

ก. ในระดับตำบลเขตพื้นที่ศึกษา

ในปี 2530 ความหนาแน่นของประชากรในตำบลที่อยู่ในเขตพื้นที่ศึกษา พบว่าตำบลโคกหม้อมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 987 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ ตำบลบ้านไร่ 595 คนต่อตารางกิโลเมตรและตำบลนางสาว 543 คนต่อตารางกิโลเมตรตามลำดับ ส่วนตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรต่ำที่สุดคือ ตำบลหลุมดินมีความหนาแน่นประชากรเพียง 211 คนต่อตารางกิโลเมตร

ตำบลโคกหม้อ นางสาว และบ้านไร่ มีความหนาแน่นประชากรสูงเนื่องจากตำบลโคกหม้อและนางสาวมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตสุขาภิบาลหลักเมือง และตำบลบ้านไร่เคยเป็นชุมชนเมืองเก่าในอดีตมาก่อน ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นของการศึกษา

ข. ในระดับเทศบาลเมือง

ในปี 2530 ความหนาแน่นประชากรในเขตเทศบาลเมืองมีเท่ากับ

ตารางที่ 5.18 แสดงความหนาแน่นประชากรในพื้นที่ศึกษา

	พื้นที่ (ตร.กม.)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)		
		ปี 2520	ปี 2530	การเปลี่ยนแปลง
เทศบาลเมืองราชบุรี	5.2	7,375.19	8,689.42	1,314.23
ต.เจดีย์หัก	22.0	287.09	397.27	110.18
ต.ดอนตะโก	20.4	209.26	310.74	101.48
ต.คู่งกระถิน	18.3	255.41	413.66	158.25
ต.โคกหม้อ	10.5	670.48	987.33	316.85
ต.หลุมดิน	14.5	180.62	211.45	30.83
ต.พงสวาย	18.0	433.33	543.39	110.06
ต.คูบัว	25.0	275.28	304.60	29.32
ต.บ้านไร่	8.5	534.24	595.06	60.82

ที่มา : กองทะเบียน กรมการปกครอง

ตารางที่ 5.19 โครงสร้างของประชากรในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี ปี 2522

หมวดอายุ	จำนวนประชากร		
	ชาย	หญิง	รวม
ต่ำกว่า 5 ปี	1,620	1,844	3,464
5 - 9	2,100	1,907	4,007
10 - 14	2,552	3,058	5,610
15 - 19	2,553	2,837	5,390
20 - 24	2,292	2,214	4,506
25 - 29	1,844	2,222	4,066
30 - 34	1,187	1,784	2,971
35 - 39	1,232	1,100	2,332
40 - 44	1,101	1,350	2,451
45 - 49	983	941	1,924
50 - 54	726	904	1,635
55 - 60	467	676	1,143
60 - 64	512	515	1,027
65 - 69	341	342	683
70 - 74	121	295	416
75 ขึ้นไป	151	302	453
รวม	19,782	22,296	42,078

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

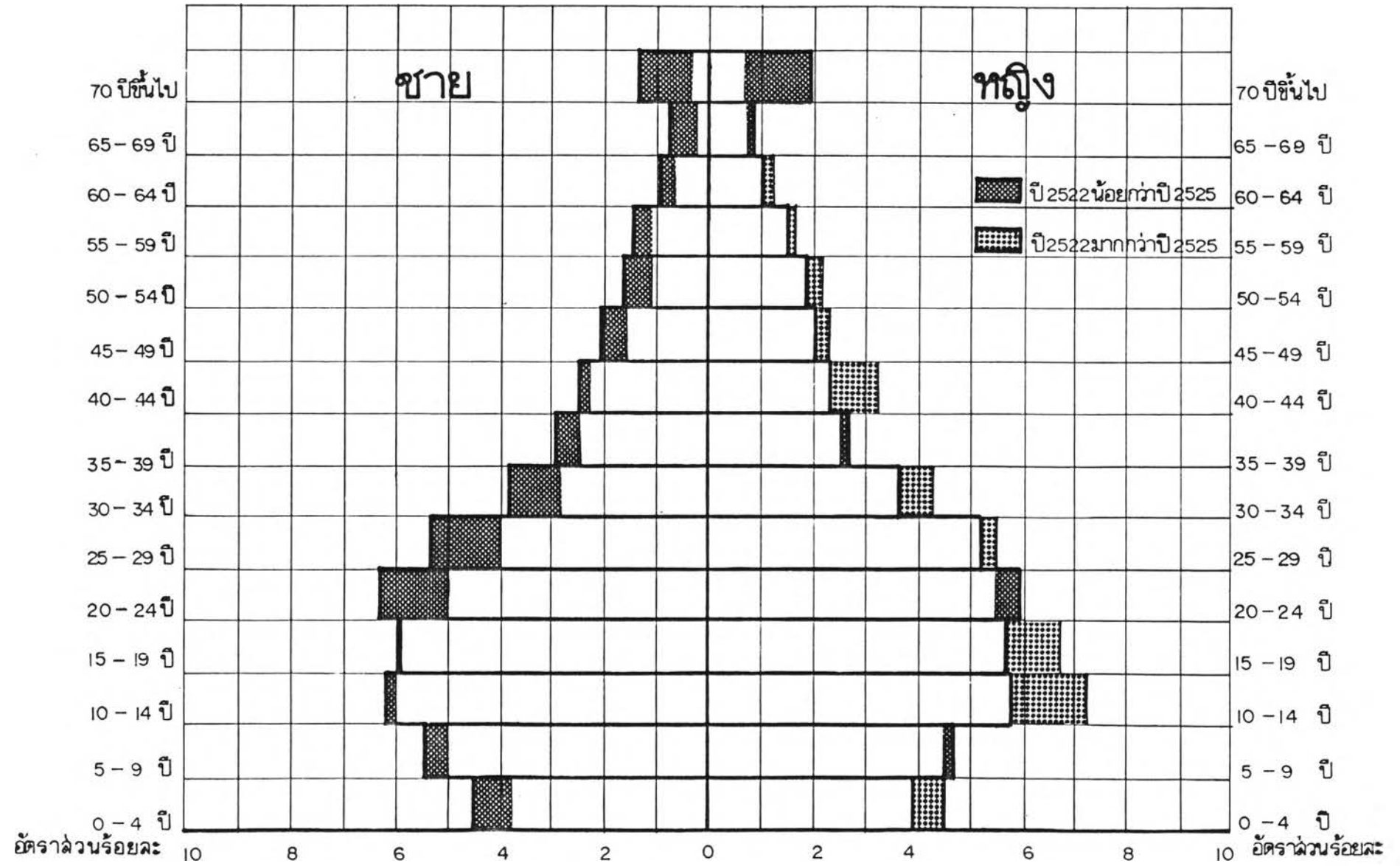
ตารางที่ 5.20 ตารางจำนวนประชากรจำแนกตามหมวดอายุและเพศ ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ปี 2525

หมวดอายุ	จำนวนประชากร	
	ชาย	หญิง
ต่ำกว่า 5 ปี	2,002	1,682
5 - 9	2,354	2,060
10 - 14	2,648	2,488
15 - 19	2,586	2,480
20 - 24	2,702	2,616
25 - 29	2,316	2,292
30 - 34	1,624	1,582
35 - 39	1,284	1,208
40 - 44	1,058	992
45 - 49	930	928
50 - 54	704	818
55 - 60	610	664
60 - 64	406	442
65 - 69	334	330
70 - 74	364	322
75 ขึ้นไป	302	512
ยอดรวม	22,224	21,416

/การขยายตัว.....

แผนภูมิที่ 5.1

โครงสร้างประชากรปี 2522 เปรียบเทียบกับปี 2525 ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี

8,687 คนต่อตารางกิโลเมตร ความหนาแน่นของประชากรสูงที่สุดอยู่ในบริเวณย่านพาณิชย์กรรม
ใจกลางเมือง และค่อย ๆ ลดลงตามระยะทางของถนนที่ออกจากใจกลางเมือง และบริเวณที่มีความ
หนาแน่นต่ำคือ บริเวณที่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม บริเวณศูนย์ราชการแห่งใหม่ และบริเวณ
ชอยวิคเวเลนานิคน โดยซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่จับจองของทหาร

การคาดคะเนประชากรในอนาคต

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนประชากรและพื้นที่รองรับพบว่า ตัวแปรทั้ง 2
มีความสัมพันธ์เชิงบวกหรือตามกัน แสดงว่าการเพิ่มจำนวนประชากรย่อมเพิ่มพื้นที่เช่นกัน จาก
เหตุผลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องมีการคาดคะเนประชากร เพื่อจึงได้นำจำนวนประชากรดัง
กล่าวไปกำหนดเป็นนโยบาย และเป้าหมาย ตลอดจนกลยุทธ์เพื่อเสนอแนะทางเลือกในการพัฒนา
ของพื้นที่ศึกษาต่อไป

สำหรับการคัดเลือกวิธีการคาดคะเนประชากรครั้งนี้ ได้พิจารณาองค์ประกอบสำหรับการ
ตัดสินใจ 2 ประการคือ 1) ความพร้อมของข้อมูล และ 2) ความยุ่งยากในการคำนวณตามวิธี
การนั้น ๆ

จากการศึกษาวิธีการคาดคะเนประชากรทั้งหมด ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ได้
แก่ 1) วิธีการทางคณิตศาสตร์* (Mathematical Method) 2) วิธี Component ซึ่งวิธีแรก
เป็นวิธีที่ง่ายและต้องการข้อมูลน้อย ใช้คาดคะเนประชากรรวมทุกอายุ ปัจจุบันใช้วิธีการนี้น้อยมาก
สำหรับวิธีที่ 2 เป็นวิธีแยกองค์ประกอบประชากรเป็นภาวะเจริญพันธุ์ การตาย และการโยกย้าย
ถิ่นของแต่ละกลุ่มอายุ (Age Group) จึงเป็นวิธีที่ยุ่งยากและสลับซับซ้อน ต้องอาศัยองค์ประกอบ
ข้อมูลมาก มักใช้คอมพิวเตอร์ช่วยคำนวณแทน

เมื่อพิจารณาข้อมูลจำนวนประชากรที่จะใช้ในการศึกษาคาดคะเน พบว่ามีแหล่งที่มา 3
แหล่งแหล่งที่หนึ่ง เป็นข้อมูลจากกองทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นข้อมูล
รวมไม่แยกกลุ่มอายุ จึงไม่สามารถนำมาใช้คาดคะเนประชากรด้วยวิธีแยกองค์ประกอบได้ แหล่ง
ข้อมูลที่สอง เป็นข้อมูลจากกองวิจัย สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทยเช่นกัน เป็นข้อมูลที่ไดจากการ
การสำรวจภาคสนามในเขตผังเมืองรวมเมืองราชบุรี แยกออกเป็นกลุ่มอายุ ปัญหาของข้อมูลจาก

* มี 2 รูปแบบ ได้แก่รูปแบบที่ 1 ในรูปของ Exponential เช่น $P_t = P_0 + (i+r)^t$,
 $P_t = P_0 e^{rt}$ เป็นต้น และรูปแบบที่ 2 ได้แก่ Linear Extrapolation

แหล่งนี้คือ เป็นข้อมูลเก่า (ปี 2525) เมื่อปรับเป็นปีปัจจุบัน พบว่าข้อมูลที่ได้นั้นน่าเชื่อถือ ส่วนข้อมูลแหล่งสุดท้ายเป็นข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี คือข้อมูลจากการสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะ มีปัญหาเดียวกับแหล่งที่สอง คือ เป็นข้อมูลเก่ามาก คือปี 2523 นอกจากนี้ยังแสดงข้อมูลเพียงเขตเทศบาลเท่านั้น ไม่มีข้อมูลพื้นที่รอบในระดับตำบล จากปัญหาต่างๆ ในลักษณะดังที่กล่าวจึงสรุปได้ว่าการคาดคะเนประชากรของพื้นที่ศึกษาไม่สามารถใช้วิธี Component ได้ จึงต้องคาดคะเนประชากรโดยวิธีคณิตศาสตร์ โดยใช้วิธีการพหุคูณการเชิงเส้นชนิดตัวแปรเดียว (Linear Regression) โดยมีข้อสมมติฐานว่าค่า X เป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และค่า Y เป็นตัวแปรตาม (Dependent variable) นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของค่า X ย่อมทำให้ค่า Y เปลี่ยนตามไปด้วย จึงเป็นการพยายามหาสมการเส้นตรงที่ใช้บรรยายความสัมพันธ์ดังกล่าวให้ดีที่สุด โดยสมมติให้เส้นตรงนั้น คือ

$$Y = A + B.X$$

โดยที่ A และ B เป็นค่าคงที่ (A คือจุดที่เส้นตรงตัดแกน Y และ B คือความชันของเส้นตรง)

จากรูปที่.....จะทราบว่า

$$Y = A + B.X + E$$

เมื่อ E คือค่าความแตกต่างระหว่าง Y จริงและ \hat{Y} (ค่า Y ที่ได้จากการพยากรณ์โดยเส้นตรง)

จุดประสงค์ในการเลือกเส้นตรงคือต้องการ

$$\text{Minimize } E_i = \left| Y_i - \hat{Y}_i \right|^2$$

เมื่อ i เป็นดัชนีของจุดสังเกต

n เป็นจำนวนจุดทั้งหมด

สามารถเขียนจุดประสงค์ใหม่ได้ว่า

$$\text{Minimize } E_i^2 = \left| Y_i - (A + BX_i) \right|^2$$

ถ้าดิฟเฟอเรนเชียล (Differentiate) ฟังก์ชันข้างต้นเทียบกับ A และ B และตั้งให้ผลลัพธ์เป็น 0 และแก้สมการเชิงเส้นทั้งสอง ก็จะได้ค่าของ A และ B ที่ทำให้จุดประสงค์เป็นจริง คือ สดขนาดผลบวกของกำลังสองของความขบายนให้มากที่สุด นั่นคือ

เมื่อแก้สมการทั้งสองแล้วจะได้

$$A = \bar{Y} - B\bar{X} \quad \text{และ} \quad B = \frac{\sum_{i=1}^n X_i Y_i - n\bar{X}\bar{Y}}{\sum_{i=1}^n X_i^2 - n\bar{X}^2}$$

โดยที่ $\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n} =$ ค่าเฉลี่ยของ X_i ทั้งหมด

และ $\bar{Y} = \frac{\sum_{i=1}^n Y_i}{n} =$ ค่าเฉลี่ยของ Y_i ทั้งหมด

ในการใช้เส้นพิตจุดดังกล่าว เพราะต้องการทราบว่าเส้นดังกล่าวใช้แทนความสัมพันธ์ดีแค่ไหน ข้อผิดพลาดมีมากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถทราบได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Coefficient of Correlation) ซึ่งหาได้จาก

$$r = \frac{n \sum_{i=1}^n X_i Y_i - \sum_{i=1}^n X_i \sum_{i=1}^n Y_i}{\sqrt{\left[n \sum_{i=1}^n X_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n X_i \right)^2 \right] \left[n \sum_{i=1}^n Y_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n Y_i \right)^2 \right]}}$$

ค่าดังกล่าวหรือ r ซึ่งมีค่าระหว่าง -1 ถึง 1 ซึ่งค่าสัมบูรณ์ของ r มีค่าใกล้ 1 เพียงใดก็แสดงว่าเส้นตรงที่ได้ยังพิตจุดดังกล่าวดีขึ้นไปเพียงนั้น การที่ค่า $r = 0$ แสดงว่าเส้นที่ได้ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของ X และ Y ได้เลย

ค่าอีกค่าหนึ่งที่สำคัญคือ r^2 หรือสัมประสิทธิ์ของการนิจารณา (Coefficient of Determination) ซึ่งคือค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ค่า r^2 นี้ใช้อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม สามารถอธิบายได้โดยเส้นตรงนี้ได้ขนาดไหน ถ้าค่า $r^2 = 1$ ก็แสดงว่าเส้นตรงดังกล่าวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งร้อยละ 100

ค่าที่สำคัญอีกค่าหนึ่งคือ ค่าความขบายนมาตรฐานของส่วนพิตพลาด (Standard Error of Estimate) ซึ่งเขียนได้ดังนี้

ตารางที่ 5.21 แสดงรูปแบบสมการและค่าต่าง ๆ ในการคาดคะเนประชากร

พื้นที่	ปีช่วงข้อมูล	รูปแบบสมการ	ค่า r	ค่า r ²	ค่า SE
จังหวัดราชบุรี	2508-2530	$Y = 449656 + 11523.97 X$	0.9949247	0.9898751	8090.707
อำเภอเมืองราชบุรี	2508-2530	$Y = 102630.6 + 2898.186 X$	0.9937444	0.9875279	2260.995
เทศบาลเมืองราชบุรี	2507-2530	$Y = 27814.12 + 789.8343 X$	0.9775202	0.9555458	1231.708
ต.เจดีย์หัก	2516-2530	$Y = 5447.6 + 213.775 X$	0.9903713	0.9808352	138.6812
ต.ดอนตะโก	2516-2530	$Y = 3116.162 + 209.4464 X$	0.9939683	0.987973	107.2474
ต.คู่งกระถิน	2516-2530	$Y = 3677.362 + 133.3964 X$	0.6737655	0.4539599	678.977
ต.โคกหม้อ	2516-2530	$Y = 5648.353 + 341.6643 X$	0.9830332	0.9663544	295.8724
ต.หลุมดิน	2516-2530	$Y = 2592.229 + 26.42143 X$	0.774027	0.5991177	100.3035
ต.พงสวาย	2516-2530	$Y = 5597.867 + 311.35 X$	0.9171927	0.8412424	627.7154
ต.คูบัว	2516-2530	$Y = 5667.591 + 271.2429 X$	0.9430508	0.8893447	444.0347
ต.บ้านไร่	2516-2530	$Y = 3426.638 + 131.7786 X$	0.742406	0.5511666	551.8909

หมายเหตุ : ค่า r คือ Coefficient of Correlation

ค่า r² คือ Coefficient of Determination

ค่า SE คือ Standard Deviation of the Estimation

ตารางที่ 5.22 การคาดคะเนประชากรในอนาคต

พื้นที่	จำนวนประชากร (คน)			
	ปี 2530 (ปีฐาน)	ปี 2534	ปี 2539	ปี 2544
จังหวัดราชบุรี	699,422	760,803	818,423	876,043
อำเภอเมืองราชบุรี : พื้นที่ศึกษา	166,427	180,882	195,373	209,863
เทศบาลเมืองราชบุรี	45,185	49,929	53,879	57,828
ต.เจดีย์หัก	8,740	9,509	10,578	11,647
ต.ดอนตะโก	6,339	7,096	8,143	9,190
ต.คู่งกระถิน	7,570	6,212	6,879	7,546
ต.โคกหม้อ	10,367	12,140	13,848	15,557
ต.หลุมดิน	3,066	3,094	3,226	3,358
ต.พงสวาย	9,781	11,514	13,067	14,627
ต.คูบัว	7,615	10,821	12,177	13,534
ต.บ้านไร่	5,058	5,930	6,589	7,248
รวมประชากร	103,721	116,245	128,386	140,535

ที่มา : ตารางที่

ตารางที่ 5.23 จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในแต่ละช่วง

ปี	จำนวนประชากร		สัดส่วนต่อ 1,000 คน
	ที่คาดประมาณ	ที่เพิ่มขึ้น	
2530	103,721		
2534	116,245	12,524	12.524
2539	128,386	12,141	12.141
2544	140,535	12,149	12.149

สมการนี้ใช้วัดว่าส่วนผิดพลาดระหว่าง Y_1 และ Y^1_1 มีมากน้อยเพียงใด การที่ค่า SE ต่ำ แสดงว่าตีความการที่ค่า SE สูง

สำหรับผลของการคำนวณที่ได้ทั้งรูปแบบสมการและค่าต่างๆ ที่ปรากฏตามตารางที่.... เป็นค่าสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธสมการดังกล่าว ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ค่าต่างๆ สามารถสรุปได้ว่าสมการส่วนใหญ่เหมาะสมค่อนข้างมากที่จะนำมาเป็นรูปแบบคาดคะเนประชากร

อย่างไรก็ตามเพื่อให้เหมาะสมกับการกำหนดระยะเวลา และเป้าหมายการพัฒนาของพื้นที่ศึกษาสอดคล้องกับแผนพัฒนามหภาค คือ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้กำหนดระยะเวลาสิ้นสุดการคาดคะเนปี พ.ศ. 2534 2539 และ 2544 ดังรายละเอียดจำนวนประชากรตามตารางที่....

ลักษณะทางสังคม

1. โครงสร้างทางสังคม

ก. ประเภทและขนาดของครอบครัว

เทศบาลเมืองราชบุรีในปี 2529 มีประชากรในพื้นที่ทั้งสิ้น 43,239 คน มีจำนวนครัว 10,583 ครัวเรือน จึงได้ขนาดของครอบครัวเฉลี่ยเป็น 4.0 คนต่อครอบครัว และมีจำนวนหลังคาเรือน 10,200 หลังคาเรือน จึงเฉลี่ย 1.04 ครอบครัวต่อหนึ่งหลังคาเรือน และพื้นที่นอกเขตเทศบาล

ข. การศึกษาประชากร

จากการสำรวจประชากรในเขตชุมชนเมืองราชบุรีของกองวิจัยสำนักผังเมือง พบว่า มีประชากรที่อ่านออกเขียนได้เป็นชาย ร้อยละ 40.50 อ่านไม่ได้ร้อยละ 4.49 ไม่ได้ศึกษาร้อยละ 2.02 เป็นหญิงอ่านออกเขียนได้ร้อยละ 43.48 ที่อ่านไม่ได้ร้อยละ 4.49 และที่ไม่ได้ศึกษาร้อยละ 4.61 ในเรื่องระดับการศึกษาส่วนใหญ่ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่จะเรียนกันถึงชั้นมัธยมศึกษา สำหรับผู้ที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษามากที่สุด และจะมีนักเรียนเป็นจำนวนร้อยละ 29.28 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ระดับการศึกษาจะเป็นเด็กที่อยู่ในวัยตั้งแต่ 1-19 ปี เป็นจำนวนมาก เกี่ยวกับการนับถือศาสนาในเขตเทศบาลเมืองซึ่งได้จากการสำรวจนี้มีประชากรที่

นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 99.86 นับถือศาสนาอิสลาม 0.12 ส่วนนอกเขต เทศบาลเมืองประชากรส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 99.22 และนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 0.78

2. การบริการทางสังคม

ก. สถาบันทางราชการ

ในเขตพื้นที่ศึกษามีหน่วยราชการทั้งสิ้น 87 หน่วยงาน อยู่ในเขตเทศบาล เมือง 70 หน่วยงาน และนอกเขต 10 หน่วยงาน สถานที่ราชการส่วนใหญ่รวมตัวกันอยู่ในพื้นที่ ศูนย์ราชการแห่งใหม่ ซึ่งอยู่ทางด้านทิศใต้ของเขตเทศบาล และอีกส่วนหนึ่งยังอยู่รวมตัวกันใน บริเวณใกล้เคียงกับศาลากลางจังหวัดหลังเก่า ซึ่งปัจจุบันได้จัดให้เป็นนิคมภัตตาคารจังหวัดราชบุรี อยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองตรงกันข้ามกับกรมการทหารช่างราชบุรี (ค่ายภาณุรังษี) ที่เหลืออยู่ กระจายทั่วไปทั้งในและนอกเขตเทศบาลในเขตพื้นที่ศึกษานี้ เป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการระดับ ศูนย์อยู่มากมายหลายหน่วยงาน ดังนี้ คือ ศูนย์อนามัยแม่และเด็กเขต 7 ราชบุรี ศูนย์สุขภาพ เขต 7 ราชบุรี โรงพยาบาลราชบุรี ศูนย์โภชนาการเขต 7 สำนักงานศึกษาธิการเขต 5 ราชบุรี ศูนย์กามโรคเขต 7 ราชบุรี อนามัยโรงเรียนเขต 7 ราชบุรี ศูนย์ระบาดวิทยาภาคกลางราชบุรี สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคตะวันตก ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขเขต 7 สำนักงานส่งเสริม การเกษตรภาคตะวันตก ศูนย์ควบคุมโรคเรื้อนเขต 7 ราชบุรี และศูนย์ประปาเขต 12

จากข้อมูลข้างต้นจึงกล่าวได้ว่า ชุมชนเมืองราชบุรีเป็นศูนย์กลางทางการบริหาร และการปกครองของภาคตะวันตก เนื่องจากเป็นที่กระจุกตัวของหน่วยงานราชการทั้งจาก ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคมากมายหลายหน่วยงานด้วยกัน

ข. สถาบันการศึกษา

ในเขตพื้นที่ศึกษามีสถาบันการศึกษาทั้งสิ้น 33 แห่ง เป็นโรงเรียนในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 15 แห่ง อีก 13 แห่ง เป็นโรงเรียนของรัฐบาล และ โรงเรียนสังกัดเทศบาล 5 แห่ง เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับประโยควิชาชั้นสูง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับอนุบาลมี 5 แห่ง อนุบาล-ประถมศึกษามี 15 แห่ง ประถมศึกษาอย่าง เดียวมี 2 แห่ง อนุบาล-มัธยมศึกษา 4 แห่ง มัธยมศึกษา 2 แห่ง ส่วนการศึกษาสายอาชีว รมี 5 แห่ง คือ วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี โปลีเทคนิคราชบุรี โรงเรียนราชบุรีบริหารธุรกิจ โรงเรียน คุรุราชบุรีพาณิชย์การ และเทคโนโลยีภาคตะวันตก

จากจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 23,812 คน แยกเป็นชาย 12,076 คน เป็นหญิง 11,736 คน จำนวนครุรวม 1,157 คน และจำนวนห้องเรียนรวม 677 ห้อง แยกตามระดับการศึกษาได้ดังนี้ คือ

1. อนุบาลและเด็กเล็ก	2,414 คน	คิดเป็นร้อยละ	10.14	ของนักเรียนทั้งหมด
2. ประถมศึกษา	9,773 คน	คิดเป็นร้อยละ	41.04	ของนักเรียนทั้งหมด
3. มัธยมศึกษา	6,473 คน	คิดเป็นร้อยละ	27.18	ของนักเรียนทั้งหมด
4. อาชีวศึกษา	5,152 คน	คิดเป็นร้อยละ	21.64	ของนักเรียนทั้งหมด

แยกเป็นวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี 3,180 คน โปลีเทคนิคราชบุรี 333 คน เทคโนโลยีภาคตะวันตก 213 คน โรงเรียนราชบุรีบริหารธุรกิจ 713 คน และโรงเรียนครุณาราชบุรีพาณิชย์การ 713 คน นอกจากนี้ยังมีวิทยาลัยซึ่งเปิดสอนในระดับ ปวช.-ปวส. และระดับปริญญาตรีอีก 2 แห่ง คือ วิทยาลัยเกษตรกรรมราชบุรีและวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ซึ่งอยู่นอกเขตพื้นที่ศึกษา แต่นักเรียนนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ศึกษาได้เดินทางไปรับการศึกษาจากวิทยาลัยทั้ง 2 แห่งนี้จำนวนมาก และยังมีการศึกษาผู้ใหญ่ของจังหวัดราชบุรีทั้งสายสามัญและอาชีวะอีก 174 แห่ง

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนจำนวนนักเรียนต่อครูและต่อห้องเรียนเปรียบเทียบกับมาตรฐานตามที่กรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้แล้ว จะเห็นว่าสัดส่วนของนักเรียนต่อครูต่อห้องเรียน จำแนกตามระดับชั้นของแต่ละสังกัดมีสถิติการศึกษาใกล้เคียงกับมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้เฉลี่ยรวมทุกสังกัดมีสัดส่วนของนักเรียนต่อครูต่อห้องเรียนต่ำกว่า มาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ นับว่าการศึกษาในเขตชุมชนเมืองราชบุรีอยู่ในเกณฑ์ที่ดี และทางด้านภูมิฐานะของนักเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้มีภูมิฐานะอยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีเองประมาณร้อยละ 67.34 ของนักเรียนทั้งหมด เป็นผู้ที่อยู่นอกเขตเทศบาลร้อยละ 27.34 ส่วนผู้ที่มีภูมิฐานะอยู่ต่างจังหวัดมีประมาณร้อยละ 5.31 ของนักเรียนทั้งหมด และส่วนใหญ่ของผู้มีภูมิฐานะอยู่ต่างจังหวัดนี้ เป็นผู้ที่กำลังศึกษาในระดับอาชีวศึกษา

ค. การสาธารณสุข

ในเขตพื้นที่ศึกษามีหน่วยงานที่ให้บริการทางด้านสาธารณสุข ดังนี้คือ

1. โรงพยาบาลราชบุรี เป็นโรงพยาบาลศูนย์ ตั้งอยู่บริเวณถนนลมนบูรณกุล เนื้อที่บริเวณ 68 ไร่ 1 งาน 62 ตารางวา เป็นโรงพยาบาลขนาด 603 เตียง มีแพทย์ 45 คน ทันตแพทย์ 5 คน พยาบาล 129 คน ในปี 2528

ตารางที่ 5.24 แสดงภูมิลำเนาของนักเรียนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ
ในเขตชุมชนเมืองราชบุรี

ระดับการศึกษา	จำนวนนักเรียน ที่มีภูมิลำเนาใน เขตเทศบาล หรือสุขาภิบาล	จำนวนนักเรียน ที่มีภูมิลำเนา นอกเขตเทศบาล หรือสุขาภิบาล	จำนวนนักเรียน ที่มีภูมิลำเนา อยู่ต่างจังหวัด	รวม
อนุบาล	2,072	261	22	2,355
ร้อยละ	87.98	11.08	.93	100
ประถมศึกษา	7,972	1,693	100	9,773
ร้อยละ	81.57	17.32	1.11	100
มัธยมศึกษาตอนต้น	2,619	1,396	144	4,159
ร้อยละ	62.97	33.57	3.46	100
มัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ)	948	1,301	65	2,314
ร้อยละ	40.97	56.22	2.81	100
มัธยมศึกษาตอนปลาย (สายอาชีพ)	2,009	1,691	895	4,595
ร้อยละ	43.72	36.80	19.48	100
รวม	15,620	6,342	1,234	23,196
ร้อยละ	67.34	27.34	5.31	100

2. ศูนย์อนามัยแม่และเด็กเขต 7 ตั้งอยู่บริเวณถนนศรีสุริยวงศ์ เนื้อที่บริเวณ 50 ไร่ เป็นโรงพยาบาลขนาด 338 เตียง จำนวนแพทย์ 11 คน พยาบาล 64 คน ผู้ช่วยพยาบาล 92 คน
3. สถานีอนามัยตำบลโคกหม้อ มีพยาบาล 1 คน ผู้ช่วยพยาบาล 2 คน
4. สถานีอนามัยตำบลบ้านไร่ มีพยาบาล 1 คน ผดุงครรภ์ 1 คน
5. ศูนย์กามโรคเขต 7 มีแพทย์ 2 คน พยาบาล 2 คน ผู้ช่วยพยาบาล 18 คน
6. ศูนย์ควบคุมโรคเรื้อนเขต 7 มีพยาบาล 2 คน ผู้ช่วยพยาบาล 2 คน รักษาโรคผิวหนังและโรคเรื้อน
7. โรงพยาบาลค่ายภาณุรังษี เป็นโรงพยาบาลขนาด 100 เตียง จำนวนแพทย์ 2 คน ทันตแพทย์ 2 คน พยาบาล 6 คน ผู้ช่วยพยาบาล 6 คน
8. ศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาล (ไม่มีเตียงรับผู้ป่วยใน) มีแพทย์ 1 คน พยาบาล 5 คน ผู้ช่วยพยาบาล 1 คน

นอกจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐทั้ง 8 แห่งนี้แล้ว ยังมีสถานพยาบาลของเอกชน ได้แก่ โรงพยาบาลที่มีเตียงคนไข้ 12 โรง และมีคลินิกที่ไม่มีเตียงคนไข้อีกจำนวนมาก

ง. งานรักษาความปลอดภัย

ในเขตพื้นที่ศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองราชบุรีซึ่งมีอัตรากำลังพลทั้งสิ้น 154 คน เฉลี่ยตำรวจ 1 คนต่อประชากร 1,062 คน และรับผิดชอบพื้นที่เฉลี่ย 2.95 ตารางกิโลเมตร

ในจำนวนคดีที่เกิดขึ้นทั้งหมดในปี 2528 มีคดีเรื่องการพนันเกิดสูงที่สุดคือ 428 ราย อาวุธขึ้น 97 ราย ยาเสพติด 83 ราย ลักทรัพย์ 97 ราย ทำร้ายร่างกาย 55 ราย และฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา 18 ราย จากการเปรียบเทียบจำนวนคดีทุกประเภทที่เกิดขึ้นในปี 2527 เปรียบเทียบกับปี 2528 คือ คดีอุกฉกรรจ์ คดีความผิดต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ คดีความผิดต่อทรัพย์สินว่ามีอัตราการเกิดในปี 2528 ต่ำกว่าในปี 2527 และในคดีแต่ละประเภะนั้นอัตราของการจับได้สูงกว่าร้อยละ 60 ขึ้นไปทั้งสิ้น

จ. สถานพักผ่อนหย่อนใจ

สถานพักผ่อนหย่อนใจในเขตชุมชนเมืองราชบุรี เป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งของ

ตารางที่ 5.25 ผลการป้องกันและปราบปรามคดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย
เสรีภาพ เพศ ปี 2527, 2528

คดีความผิดต่อชีวิต ร่างกาย-เสรีภาพ	พ.ศ. 2527		พ.ศ. 2528		%	+ เพิ่ม - ลด
	เกิด	จับ	เกิด	จับ		
ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา	29	16	18	10	55.5	- 11
ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา	1	1	-	-	-	
ประมาททำให้ผู้อื่นตาย	1	1	3	3	100.0	+ 2
พยายามฆ่า	12	7	17	7	41.1	+ 5
ทำร้ายร่างกาย	47	46	55	42	76.3	+ 8
ข่มขืน	11	11	5	3	60.0	- 6
เรียกค่าไถ่	-	-	-	-	-	-
รวม	101	82	98	65	66.3	- 3

หมายเหตุ เป้าหมาย เกิด - จับ

รวมคดี ฆ่าผู้อื่นที่เป็นคดีอุกฉกรรจ์ จำนวน 18 คดี

ที่มา : สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองราชบุรี

ตารางที่ 5.26 ผลการป้องกันและปราบปรามคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน เปรียบเทียบ
ปี 2527 กับ 2528

คดีความผิดต่อทรัพย์สิน	พ.ศ. 2527		พ.ศ. 2528		% การจับ 2528	+ เพิ่ม - ลบ
	เกิด	จับ	เกิด	จับ		
ปล้นทรัพย์สิน	6	5	6	5	83.3	เท่า
ชิงทรัพย์สิน	12	6	13	8	61.5	+ 1
วิ่งราวทรัพย์สิน	7	5	5	5	100.0	- 2
ลักทรัพย์สิน	68	48	97	69	71.1	+ 29
กรรโชกทรัพย์สิน	-	-	1	1	100.0	+ 1
รีดเอาทรัพย์สิน	-	-	-	-	-	-
ขี้กยกทรัพย์สิน	12	7	16	10	62.5	+ 4
ฉ้อโกงทรัพย์สิน	180	179	12	7	58.3	- 168
ทำให้เสียทรัพย์สิน	5	5	7	7	100.0	+ 2
รับของโจร	-	-	3	3	100.0	+
รวม	290	255	160	115	71.85	- 130

หมายเหตุ เป้าหมาย เกิด - จับ

รวมคดี ข่าผู้ยื่นที่เป็นคดีอุกฉกรรจ์ จำนวน 18 คดี

ที่มา : สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองราชบุรี

ตารางที่ 5.27 ผลการปราบปรามจับกุมความผิดคดี รัฐเป็นผู้เสียหาย
เปรียบเทียบปี 2527, 2528

ประเภทความผิด	พ.ศ. 2527		พ.ศ. 2528		เปรียบเทียบ ผลการจับกุม	+ เพิ่ม - ลด
	จับ-ราย	ผู้ต้องหา-คน	จับ-ราย	ผู้ต้องหา-คน		
การพนัน	494	2,229	428	1,690	-	66
ยาเสพติด	104	114	83	91	-	21
อาวุธปืนธรรมดา	84	91	97	105	+	13
อาวุธสงคราม	6	5	4	4	-	2
รวม	688	2,439	612	1,891	-	76

หมายเหตุ เฉพาะคดี - การพนัน
- ยาเสพติด
- อาวุธปืน
อาวุธปืนสงคราม

ชุมชนนี้ เนื่องจากมีเพียงสนามกีฬาจังหวัดหรือสนามกีฬาเขต 7 ตั้งอยู่ที่ถนนสมบรมกุล ตรงข้าม
โรงพยาบาลราชบุรีเพียงแห่งเดียว ไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่ประชากรในชุมชนเมืองในอดีต
ชุมชนเมืองราชบุรีมีส่วนสาธารณะใจกลางเมือง 1 แห่ง อยู่บริเวณหอนาฬิกา แต่เนื่องจากบริเวณ
นี้อยู่ติดกับย่านพาณิชย์กรรมและตลาดสด ในปัจจุบันจึงแปรสภาพเป็นตลาดโต้รุ่ง ตั้งร้านค้าแผงลอย
เต็มพื้นที่ จนไม่เหลือสภาพของสวนสาธารณะในอดีตอีก และบริเวณ เขาแก่นจันทน์ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณ
มุมทิศตะวันตกของชุมชนเมืองราชบุรี เหมาะที่จะจัดให้เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่แห่งใหม่ของ
ชุมชนเมืองราชบุรี แต่ในปัจจุบันบริเวณนี้ยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้มีสภาพเป็นสวนสาธารณะ จึง
ไม่ค่อยมีผู้นิยมไปใช้บริการเท่าที่ควร

จ. ศาสนสถานและโบราณสถาน

ในเขตพื้นที่ศึกษามีวัดทางพุทธศาสนาทั้งสิ้น 21 แห่ง ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง
1 แห่ง วัดทางพุทธศาสนา 10 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมือง และตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลเมือง
11 แห่ง นอกจากนี้มีวัดทางศาสนาคริสต์ 2 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและโรงเรียนอีก 1 แห่ง
รวมเนื้อที่วัด 473 ไร่ 2 ตารางวา เนื้อที่ธรณีสงฆ์ 849 ไร่ 97 ตารางวา (ดูรายละเอียดใน
ภาคผนวก)

ช. ตลาด

ในเขตพื้นที่ศึกษา มีตลาดสดทั้งสิ้น 3 ตลาด และตลาดกลางสินค้าเกษตร
1 ตลาด ดังนี้คือ

1. ตลาดเทศบาล ตั้งอยู่ตำบลหน้าเมือง ถนนลัจจจาภิรมย์ เนื้อที่บริเวณ
1 ไร่
2. ตลาดทรัพย์สิน 1 ตั้งอยู่ตำบลหน้าเมือง ถนนอัมรินทร์ เนื้อที่บริเวณ
5 ไร่ 1 งาน 46 ตารางวา
3. ตลาดทรัพย์สิน 2 ตั้งอยู่ตำบลหน้าเมือง ถนนอัมรินทร์ เนื้อที่บริเวณ
7 ไร่ 2 งาน 67 ตารางวา
4. ตลาดศรีเมือง เป็นตลาดกลางสินค้าเกษตร ตั้งอยู่ตำบลหน้าเมือง
ถนนศรีสุริยวงศ์ เนื้อที่บริเวณ และมีตลาดประเภทไม่มีอาคารถาวรลักษณะหาบเร่ แผงลอย ตั้ง
ชั่วคราวเฉพาะเวลาเช้าอีก 4 ตลาด คือ

1. ตลาดถนนลัจจจาภิรมย์ ตั้งอยู่ตำบลหน้าเมือง ถนนลัจจจาภิรมย์ เนื้อที่
บริเวณ 2 ไร่

2. ตลาดถนนวรเดช ตั้งอยู่ตำบลหน้าเมือง ถนนวรเดช เนื้อที่บริเวณ
3 ราย
3. ตลาดถนนเสือป่า ตั้งอยู่ตำบลหน้าเมือง ถนนเสือป่า เนื้อที่บริเวณ
1 งาน
4. ตลาดชนถ่ายสินค้า ตั้งอยู่ตำบลหน้าเมือง ถนนรถไฟ เนื้อที่บริเวณ
1 ไร่

ซ. สถานบริการ

1. ธนาคาร

ในเขตเทศบาลเมืองมีสาขาของธนาคารทั้งสิ้น 12 ธนาคาร สาขา
ของบริษัทประกันภัย 4 บริษัท และสถานธนาคารของเทศบาล 1 แห่ง ส่วนนอกเขตเทศบาลไม่มี
สถาบันการเงินตั้งอยู่เลย

2. โรงพยาบาล

มีโรงพยาบาลในเขตพื้นที่ศึกษา 4 แห่ง และอยู่ในเขตเทศบาลเมือง
ทั้งสิ้น ได้แก่ โรงพยาบาลศรีทองเอเชียเตอร์ โรงพยาบาลธรรมรัตนรามมา โรงพยาบาลศรีรัตนรามมา
และโรงพยาบาลราชบุรีรามมา สภาพของโรงพยาบาลไม่ค่อยได้มาตรฐานและมีสภาพเก่าทรุดโทรม
นอกจากโรงพยาบาลศรีทองเอเชียเตอร์ที่มีการปรับปรุงสภาพใหม่และดีกว่าโรงอื่น ๆ ในปัจจุบัน

3. โรงแรม

โรงแรมส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเทศบาลเมืองคือ อยู่ในเขตทั้งสิ้น 9
โรงแรม และอยู่นอกเขตที่ตำบลโคกหม้อ 1 โรงแรม โรงแรมทั้งหมดส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นตึกแถว
ปะปนไปกับย่านตึกแถวพาณิชย์ศูนย์กลางเมือง ยกเว้นเฟรนด์โมเต็ลที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ริม
ถนนเพชรเกษมสายใหม่ ที่ตั้งโดดเด่นไม่ปะปนกับราคาประเภทอื่น

4. สถานบริการ

ในเขตพื้นที่ศึกษามีสถานบริการทั้งสิ้น 9 แห่ง ได้แก่ สายฝนไนท์คลับ
ศรีเมืองค็อกเทลเลาจ์ คริวสวนป่า ปะการัง ซากุระ สวนรวก เรือนแพ ไหมไทยและชั้นบน

๑. หมู่บ้านจัดสรร

ในเขตพื้นที่ศึกษามีจำนวนหมู่บ้านจัดสรรจากอดีตถึงปัจจุบันทั้งสิ้นประมาณ 15 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านจัดสรรขนาดเล็ก มีหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ 30-50 หลัง ประมาณ 5 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านการเคหะภูมิภาควัดราชบุรี หมู่บ้านกันยณีเวศน์ หมู่บ้านอิศรชัยนิเวศน์ หมู่บ้านร่วมเกล้าและหมู่บ้านลำปลาทิววิมลล่า

การใช้ที่ดินชุมชนเมืองราชบุรี

จากการศึกษาในบทก่อน และจากนโยบายของรัฐ ชุมชนเมืองราชบุรีถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลักหรือเมืองศูนย์กลางกระจายความเจริญของภาคตะวันตก ดังนั้นการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองราชบุรีในอนาคตจะส่งผลกระทบต่อชุมชนเมืองอื่นๆ ในภาคและส่งผลกระทบต่อเมืองไปถึงชุมชนชนบทอีกด้วย การศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินชุมชนเมืองราชบุรีจากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้ทราบถึงรูปแบบและทิศทางการขยายตัวของชุมชนปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อหาวิธีการแก้ไข แนวทางป้องกันและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงรูปแบบการใช้ที่ดินชุมชนเมืองราชบุรีให้เหมาะสมกับหน้าที่และบทบาทของเมืองต่อไปในอนาคต

การศึกษาถึงการใช้ที่ดินชุมชนเมืองราชบุรี แบ่งเป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์การของการใช้ที่ดิน
 - ก. การใช้ที่ดินปี 2522
 - ข. การใช้ที่ดินปี 2525
 - ค. การใช้ที่ดินปี 2530
2. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
3. ความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับอาคาร
4. ปัญหาของการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

1. วิวัฒนาการของการใช้ที่ดิน

สภาพทางกายภาพของชุมชนเมืองราชบุรี

รูปร่างของชุมชนเมืองราชบุรี ชุมชนตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองและมีทางรถไฟผ่านรูปร่างชุมชนลักษณะคล้ายรูปสามเหลี่ยมโดยทางเขตเทศบาลตำบลแม่น้ำแม่กลอง เป็นด้านฐานของสามเหลี่ยมและมีมุมยอดแหลมตรงตรงเขาแก่นจันทน์อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของชุมชนชุมชนได้กระจายตัวออกทางด้านนี้ก่อนที่จะสร้างถนนอ้อมเมืองสายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ไปจังหวัดเพชรบุรี

การตั้งถิ่นฐานของชุมชน ชุมชนเดิมเกาะกลุ่มอยู่บริเวริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ตลอดตามความยาวลำแม่น้ำนี้ซึ่งเริ่มจากบรีเวณศูนย์ราชการเดิมและศูนย์การค้าปัจจุบันแล้วกระจายตัวออกไปตามถนนมนตรีสุริยวงศ์ เป็นบรีเวณพักอาศัยและขยายชุมชนออกไปด้านทิศใต้ของชุมชน

ลักษณะชุมชนเมืองราชบุรี จากการที่มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านและมีทางรถไฟสายใต้ผ่านตัวเมืองทำให้ตัวเมืองแยกออกเป็น 2 ส่วน ย่านที่เป็นย่านธุรกิจการค้าหรือย่านพาณิชย์กรรมได้แก่บรีเวณพาณิชยกรรมของทางรถไฟจะประกอบด้วยตลาดนัด โรงภาพยนตร์ โรงแรม อาคารร้านค้า ย่านอุตสาหกรรมและสถาบันราชการ และทางฟากทิศตะวันออกของทางรถไฟ โดยมีถนนมนตรีสุริยวงศ์ เป็นเส้นทางหลักเป็นย่านพักอาศัยบรีเวณพื้นที่ค่อนข้างเป็นที่ลุ่มและบรีเวณย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญของเมือง ซึ่งอยู่ในศูนย์กลางเมืองปัจจุบันได้แก่ บรีเวณฝั่งแม่น้ำแม่กลอง บรีเวณถนนอัมรินทร์ ถนนไกรเพชรและขยายตัวออกไปตามถนนศรีสุริยวงศ์เป็นอาคารพาณิชย์ 3-4 ชั้น เป็นจำนวนมาก สำหรับอาคารพักอาศัยนั้นกระจายอยู่ทั่วไปในทุกย่านของเมือง ด้านตะวันออกของเมืองสุดเขตเทศบาลหน้าโรงงานสุรา จังหวัดราชบุรีเป็นย่านพักอาศัยที่ยังไม่หนาแน่นมากนักและมีที่ว่างอยู่มากพอสมควร เนื่องจากพื้นที่บรีเวณนี้มีระดับค่อนข้างเป็นที่ลุ่มและเลยมายังบรีเวณตอนใต้ของชุมชนด้วย ตอนใต้ของชุมชนประกอบด้วยโรงงานทอผ้าซึ่งเบ็ดเตล็ดดำเนินกิจการอยู่หลายโรงสำหรับศูนย์ราชการและบ้านพักยังกระจุกกระจายอยู่ เช่น บรีเวณศาลากลางเก่าก็ยังมีหน่วยราชการตั้งอยู่ แต่ใสนปัจจุบันได้ย้ายศูนย์ราชการศาลากลางจังหวัดอำเภอเมือง และหน่วยราชการอื่นๆ บางหน่วยงานไปอยู่บรีเวณถนนสมบรมกุล มีเนื้อที่ประมาณ 180 ไร่ ย่านอุตสาหกรรมชุมชนเมืองราชบุรีมีการประกอบการอุตสาหกรรมทุกประเภทตั้งแต่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่จนถึงอุตสาหกรรมขนาดเล็กและอุตสาหกรรมในครัวเรือน ซึ่งกระจายอยู่โดยทั่วไปภายในเขตเทศบาลและบรีเวณใกล้เคียง บรีเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ทิศตะวันตก และด้านทิศใต้ของชุมชน ทางด้านทิศตะวันออกมีบ้างเล็กน้อย

ก. การใช้ที่ดิน ปี 2522

- ย่านพักอาศัย

ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีเป็นเนื้อที่ย่านพักอาศัยประมาณ 1,228 ไร่ หรือร้อยละ 23.78 ของเนื้อที่เขตเทศบาล ซึ่งมีเนื้อที่มากกว่าย่านอื่นๆ ทั้งหมด ย่านพักอาศัยค่อนข้างหนาแน่นอยู่บริเวณถนนมนตรีสุริยวงศ์และถนนราษฎร์ยินดี และกระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณอื่น ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขต เนื้อที่พักอาศัยนอกเขตประมาณ 876 ไร่

- ย่านพาณิชย์กรรม

ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีเป็นเนื้อที่ย่านพาณิชย์กรรม ประมาณ ไร่ หรือร้อยละ 3.90 ของเนื้อที่เขตเทศบาล ศูนย์การค้าที่สำคัญของเมืองราชบุรีอยู่บริเวณถนนวรเดช ถนนอัมรินทร์และถนนไกรเพชร และได้กระจายตัวออกไปตามถนนศรีสุริยวงศ์ และบริเวณถนนราษฎร์ยินดีบรรจบถนนไกรเพชร ส่วนบริเวณนอกเขตมีการกระจายตัวน้อยมาก

- ย่านอุตสาหกรรมและโกดังสินค้า

ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีเป็นเนื้อที่ย่านอุตสาหกรรมและโกดังสินค้า ประมาณ 311 ไร่ หรือร้อยละ 5.74 ของเนื้อที่เขตเทศบาลย่านนี้มีเนื้อที่มากกว่าย่านพาณิชย์กรรมเกือบเท่าตัว อุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่ โรงงานเครื่องเคลือบดินเผาและโรงงานทอผ้า สำหรับโรงงานเครื่องเคลือบดินเผที่ตั้งอยู่บริเวณถนนเพชรเกษม ถนนเจริญหักและถนนศรีสุริยวงศ์ ส่วนโรงงานทอผ้าจับกลุ่มอยู่ด้านใต้ของชุมชน บริเวณถนนสมบูรณกุล ถนนศกสารและถนนราษฎร์ยินดี ส่วนนอกเขตเทศบาลมีเนื้อที่ประมาณ 610 ไร่ มากเป็น 2 เท่า ของเนื้อที่ในเขตเทศบาล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงงานไหมหิน ทำปูนขาว อู่ซ่อมรถยนต์ และมีโรงงานเครื่องเคลือบดินเผาบ้างเล็กน้อย ซึ่งตั้งอยู่บริเวณเขาสูง บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ตอนนครปฐม-ราชบุรี

- บริเวณสถานที่ราชการ

ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีเป็นเนื้อที่บริเวณสถานที่ราชการประมาณ 203 ไร่ หรือร้อยละ 3.75 ของเนื้อที่เทศบาล อยู่บริเวณศูนย์ราชการบริเวณริมแม่น้ำแม่กลอง และบางส่วนตั้งกระจายกันอยู่ทั่วไปนอกเขตเทศบาลมีเนื้อที่ประมาณ 306 ไร่

- สถาบันการศึกษา

ในเขตเทศบาลมีเนื้อที่ประมาณ 250 ไร่ หรือร้อยละ 4.65 ของเนื้อที่เขตเทศบาล สถาบันการศึกษากระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในเขตเทศบาล มีถนนสะดวกถึงทุกโรงเรียน นอกเขตเทศบาลมีเนื้อที่ประมาณ 180 ไร่ กระจายกันอยู่ตามหมู่บ้านรอบนอกเขตเทศบาล

- บริเวณสถานพักผ่อนหย่อนใจ

ในเขตเทศบาลมีเนื้อที่ประมาณ 47 ไร่หรือร้อยละ 0.86 ของเนื้อที่เทศบาล เป็นสนามกีฬาจังหวัดราชบุรีหรือสนามกีฬาเขต 7 ภายในมีสระว่ายน้ำ สนามเด็กเล่นและโรงยิม ตั้งอยู่บริเวณถนนสมบูรณกุล และนอกเขตเทศบาลมีประมาณ 16 ไร่ สถานพักผ่อนหย่อนใจของชุมชนเมืองราชบุรีทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตยังมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในเขตพื้นที่ศึกษา

- สถาบันทางศาสนา

ในเขตเทศบาลมีเนื้อที่วัดประมาณ 150 ไร่หรือร้อยละ 2.77 ของเนื้อที่เทศบาล ส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ในบริเวณชุมชนดั้งเดิมทางด้านทิศตะวันตกริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองและทางด้านทิศตะวันออกของเมือง และนอกเขตเทศบาลมีเนื้อที่วัดประมาณ 367 ไร่ ตั้งกระจายทั่วไปทุกเขต

- ถนน

ในเขตเทศบาลมีเนื้อที่ถนนประมาณ 258 ไร่หรือร้อยละ 4.77 ของเนื้อที่เขตเทศบาล ซึ่งมีมากพอเนี่ยวกับจำนวนประชากรในเขตพื้นที่ศึกษา สภาพของถนนโดยทั่วไปอยู่ในสภาพดี กว้างขวาง แต่ตามตรอกซอยบางแห่งยังเล็กไม่ได้มาตรฐานและขาดแคลนทางเท้า

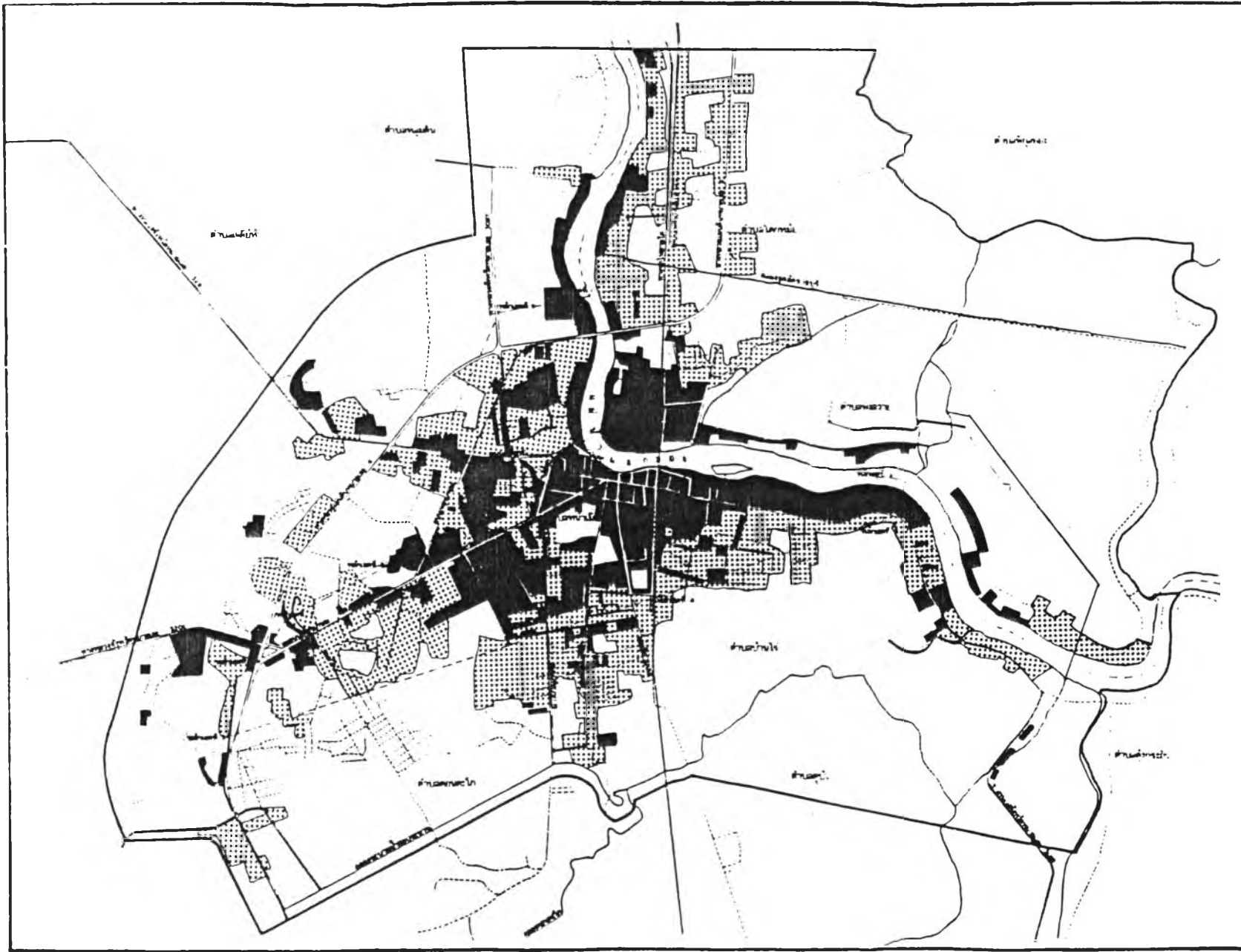
- ที่ว่าง

ในเขตเทศบาลมีพื้นที่โล่งว่างประมาณ 2,657 ไร่ หรือร้อยละ 49.08 หรือประมาณครึ่งหนึ่งของเนื้อที่เขตเทศบาล ซึ่งนับว่าชุมชนเมืองราชบุรี ในปี 2522 ยังไม่มีความหนาแน่นมากนัก

ตารางที่ 5.28 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ที่ดินชุมชนเมืองราชบุรี ปี 2522 และ 2525

ประเภท	การใช้ที่ดิน (ไร่)		
	ปี 2525	ปี 2522	การเปลี่ยนแปลง
ย่านพักอาศัย	3,029.2	2,164.0	865.2
ย่านการค้า	276.4	229.0	47.0
บริเวณราชการ	601.6	509.0	92.6
ย่านอุตสาหกรรมและ โกดังสินค้า	1,355.0	948.0	407.0
ศาสนสถาน	629.4	519.0	110.4
สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	394.5	341.0	53.5
สนามกีฬา	58.4	63.0	-4.6
สถานศึกษา	404.9	360.0	44.9
แม่น้ำ	81.0	86.0	-5.0
ที่ว่าง	16,419.6	18,031.0	-1,611.4
รวม	23,250	23,250	

ที่มา : สำนักผังเมือง

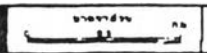
แสดง : การขยายตัวของเมือง

สัญลักษณ์ :

■ ปี 2522

▨ ปี 2525

การศึกษาในระดับชุมชนเมืองราชบุรี

5.3

ข. การใช้ที่ดิน ปี 2525

การใช้ที่ดินจากปี 2522 ถึงปี 2525 ในเขตพื้นที่ศึกษา มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นจากเดิม 595.8 ไร่ โดยแยกเป็นการใช้ที่ดินประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้ คือ

- ย่านพักอาศัย

มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลจากเดิมร้อยละ 23.79 เป็นร้อยละ 28.70 ของเนื้อที่เขตเทศบาล ย่านพักอาศัยนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณเดิม คือ ถนนมนตรีสุริยวงศ์ และถนนราษฎร์ยินดี แต่เพิ่มความหนาแน่นขึ้น และเริ่มกระจายตัวออกมาบริเวณถนนห้าแฉกของถนนสมบูรณกุล ถนนอุตุมศิริ ซึ่งอยู่ทางด้านใต้ของเมือง ส่วนทางด้านทิศตะวันตกหนาแน่นเพิ่มขึ้น บริเวณถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนเพชรเกษมสายเก่าและถนนเจดีย์หัก ส่วนนอกเขตเทศบาลมีพื้นที่พักอาศัยเพิ่มขึ้นเป็น 1,725.6 ไร่ ส่วนใหญ่กระจายตัวต่อเนื่องออกไปจากเขตเทศบาล

- ย่านพาณิชย์กรรม

มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลจากเดิมร้อยละ 3.09 เป็นร้อยละ 4.60 ของเนื้อที่เขตเทศบาล ย่านพาณิชย์กรรมจะเพิ่มความหนาแน่นขึ้นบริเวณถนนอัมรินทร์ ถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนแม่เงินรำลึก และถนนสมบูรณกุล ซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของทางรถไฟทั้งสิ้น ส่วนย่านพาณิชย์กรรม นอกเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นน้อยมาก

- ย่านอุตสาหกรรมและโกดังเก็บสินค้า

มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลจากเดิมร้อยละ 5.74 เป็นร้อยละ 6.65 ของเนื้อที่เขตเทศบาล โรงงานที่เพิ่มส่วนใหญ่เป็นโรงงานเครื่องเคลือบดินเผาและอุตสาหกรรมเคมี บริเวณถนนเพชรเกษม ถนนศรีสุริยวงศ์และถนนเจดีย์หัก และโรงงานทอผ้าเพิ่มขึ้นทางด้านใต้ของตัวเมืองบริเวณถนนสมบูรณกุล ส่วนนอกเขตเทศบาลมีพื้นที่เพิ่มขึ้นถึง 1,052.5 ไร่ โรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่นอกเขต คือ โรงงานไม้ บดและย่อยหิน บริเวณเขาสูง และโรงงานเครื่องเคลือบดินเผาที่กระจายตัวออกไปบริเวณเขาสูง-จอมบึง

- บริเวณสถานที่ราชการ

มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลจากเดิมร้อยละ 3.75 เป็นร้อยละ

5.06 ของเนื้อที่เทศบาล ในปี 2525 เริ่มมีการย้ายศูนย์ราชการจากศูนย์ราชการเดิมบริเวณริมแม่น้ำแม่กลองมาสู่บริเวณศูนย์ราชการใหม่บริเวณถนนสมบูรณกุล จึงทำให้มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้น และนอกเขตเทศบาลมีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 372.4 ไร่ ซึ่งเพิ่มจากปี 2522 เพียงเล็กน้อย

- สถาบันการศึกษา

มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลจากเดิมร้อยละ 4.65 เป็นร้อยละ 5.51 ของเนื้อที่เทศบาล ส่วนใหญ่เป็นการขยายสถานศึกษาที่มีอยู่เดิม และการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลแห่งใหม่เพิ่มขึ้นและนอกเขตเทศบาลมีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 154.5 ไร่

- บริเวณพักผ่อนหย่อนใจ

ชุมชนเมืองราชบุรีไม่มีการจัดหาบริเวณสถานที่พักผ่อนหย่อนใจบริเวณในเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นแต่อย่างใดและบริเวณนอกเขตเทศบาลก็เช่นกัน ดังนั้นการใช้ที่ดินของสถานพักผ่อนหย่อนใจจึงมีเนื้อที่เท่าเดิม

- สถาบันทางศาสนา

มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลจากเดิมร้อยละ 2.77 เป็นร้อยละ 4.05 ของเนื้อที่เทศบาล เนื่องจากมีการขายนพื้นที่ขอเโรงเจ ศาลเจ้าพ่อเขาสูง และมีการก่อสร้างวัดทางคริสต์ศาสนาเพิ่มขึ้นอีก 2 แห่ง ส่วนนอกเขตเทศบาลมีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 445.4 ไร่ มีวัดกระจายตัวอยู่ทั่วไปตามชุมชนรอบนอก

- ถนน

มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลจากเดิมร้อยละ 4.77 เป็นร้อยละ 5.45 ของเนื้อที่เทศบาล

- ที่ว่าง

มีที่ว่างโล่งลดลงจากเดิมร้อยละ 49.08 เหลือร้อยละ 37.38 ของเนื้อที่เทศบาล

ค. การใช้ที่ดิน ปี 2530

การใช้ที่ดิน ปี 2530 ได้จากการสำรวจแผนที่ภาษีของเทศบาลเมืองราชบุรี ในอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคาร บัญชีรับคำขอลดทะเบียนพาณิชย์ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี บัญชีรับคำขอลดทะเบียนโรงงานอุตสาหกรรม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี และสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ อำเภอเมือง สามารถจำแนกการใช้ที่ดินประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

- ย่านพักอาศัย

ย่านพักอาศัยในปี 2530 จะอยู่ในบริเวณถนนนครศรีสุริยวงศ์ ถนนราษฎร์ยินดี ถนนสมบูรณกุล ถนนหัวอุ้มทอง ถนนอุตมศิริ ถนนรถไฟ ถนนแม่ไร่สัก ถนนเสือป่า ถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนเพชรเกษม ถนนเจดีย์หัก และกระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณอื่นและนบหมุ่บ้านจัดสรรและอาคารทาวน์เฮ้าส์ เกิดขึ้นใหม่มากมายในบริเวณทางตันตอนใต้ของเมืองและเลยไปทางทิศตะวันตกของเมือง โดยเฉพาะบริเวณถนนเพชรเกษมสายใหม่ บริเวณถนนทางไปบ้านน้ำพุ และบริเวณตรงข้ามแก่นจันทร์

- ย่านพาณิชย์กรรม

ย่านพาณิชย์กรรมในปี 2530 จะอยู่เป็นย่านศูนย์กลางการค้ากลางเมือง บริเวณถนนอัมรินทร์ ถนนไกรเพชร ถนนวรเดช กบบริเวณถนนราษฎร์ยินดีบรรจบถนนไกรเพชร และบริเวณถนนคทภจรบรรจบถนนไกรเพชร และกระจายตัวออกไปตามถนนศรีสุริยวงศ์ ย่านพาณิชย์กรรมที่เกิดขึ้นใหม่หลัง ปี 2525 คือ บริเวณถนนคทภจรหน้าโรงพยาบาลราชบุรี บริเวณถนนสมบูรณกุลบรรจบกับถนนศรีสุริยวงศ์ และบริเวณสถานีขนส่งตลาดศรีเมืองซึ่งเป็นตลาดกลางสินค้าเกษตร

- ย่านอุตสาหกรรมและโกดังเก็บสินค้า

ย่านอุตสาหกรรมและโกดังเก็บสินค้าในปี 2530 จะอยู่ในบริเวณถนนสมบูรณกุล ถนนอุตมศิริ และถนนหัวอุ้มทอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงงานทอผ้า ซึ่งไม่เพิ่มจำนวนขึ้นเนื่องจากมีปัญหาทางด้านราคาวัตถุดิบ และบริเวณถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนเพชรเกษม ถนนเจดีย์หัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงงานเครื่องเคลือบดินเผา ซึ่งก็ไม่เพิ่มจำนวนขึ้นเช่นกันเนื่องจากปัญหาทางด้านเชื้อเพลิงไม้ และบริเวณถนนเขาสูงเป็นโรงงานไม้ บด ย่อยหอน ซึ่งในปี 2530 กำลังมีปัญหาเรื่องการทำลายโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสภาพแวดล้อมใกล้เคียงเนื่องมาจากแรงสั่นสะเทือนที่เกิดจากการระเบิดหิน

- บริเวณสถานที่ราชการ

ในปี 2530 มีจุดศูนย์ราชการอยู่ที่บริเวณถนนสมบรมกุล มีเนื้อที่ 180 ไร่ บริเวณนี้เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดราชบุรี อำเภอเมืองราชบุรี ที่ดินจังหวัดราชบุรี และสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาอำเภอเมืองราชบุรี และบริเวณใกล้เคียงมีหน่วยงานราชการ คือ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ศูนย์ประชาชนเขต 12 โรงพยาบาลราชบุรี สนามกีฬาเขต 7 อัยการจังหวัด ศูนย์อนามัยแม่และเด็กเขต 7 ศูนย์ควบคุมโรคเรื้อนเขต 7 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และมีการกระจายอยู่ในเขตเทศบาลอีกไม่กี่หน่วยงาน โดยเฉพาะบริเวณศูนย์ราชการเดิมริมแม่น้ำแม่กลอง ที่เหลือกระจายอยู่รอบนอกเขตเทศบาล

- สถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาในปี 2530 มีสถาบันการศึกษาของเอกชนเพิ่มขึ้นอีก 3 แห่ง คือ วิทยาลัยเทคโนโลยีราชบุรี วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันตก และโรงเรียนอนุบาลภัทราภาณี ส่วนสถาบันการศึกษาของรัฐเพิ่มขึ้น 1 แห่ง คือ โรงเรียนเทศบาล 5

ส่วนการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ ไม่เพิ่มขึ้นหรือเพิ่มขึ้นไม่มากนักจึงไม่ขอกล่าวถึง

การเปรียบเทียบการใช้ที่ดินในปี 2522-2530

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่าง ปี 2522 ถึงปี 2530 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังนี้ คือการใช้ที่ดินย่านพักอาศัยกระจายตัวทั่วไปในเขตพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลอง มีอัตราการเพิ่มร้อยละ 11.35 ย่านพาณิชยกรรม มีอัตราการเพิ่มร้อยละ 5.84 ของเมืองทางด้านฝั่งตะวันตกของทางรถไฟและตามห้วงถนนสายย่อยได้แก่ถนนวรเดช ถนนราชมรรยินดี ถนนสมบรมกุล มีอัตราเพิ่มร้อยละ 6.69 ย่านอุตสาหกรรมและโกดังสินค้ามีอัตราการเพิ่มร้อยละ 10.11 โดยเฉพาะบริเวณถนนเพชรเกษมสายเก่า ถนนเจริญดีหัก ถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนนเขาขุ และบริเวณถนนสมบรมกุล ถนนอุดมศิริ ส่วนสถาบันการศึกษามีอัตราเพิ่มร้อยละ 5.45 ส่วนใหญ่เพิ่มในเขตเทศบาล สถาบันทางศาสนามีอัตราเพิ่มร้อยละ

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจไม่มีการเพิ่มขึ้นแต่อย่างใดเนื่องจากมีเพียงแห่งเดียว คือ คีสนามกีฬาเขต 7

โดยทั่วไปแล้วจะพบว่าการใช้ที่ดินจะเพิ่มมากทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเขตเทศบาลเมืองราชบุรี ส่วนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นเขตทหาร (ค่ายภาณุรังษี) และเขตสุขาภิบาลหลักเมืองมีการเพิ่มการใช้ที่ดินไม่มากนัก และการใช้ที่ดินทั่วไปเป็นการใช้ที่ดินที่ยังปะปนกัน ไม่มีการแบ่งแยกกันชัดเจนในแต่ละระแวกการใช้ที่ดินนอกจากสถาบันราชการที่มีการจัดตั้งเป็นศูนย์ราชการแห่งใหม่ขึ้นบริเวณทางตอนใต้ของตัวเมือง

2. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

ก. ทิศทางการเปลี่ยนแปลง

ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ในเขตพื้นที่ศึกษา มีทิศทางพอสรุปได้ดังนี้

- ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยของชุมชนเมืองราชบุรีแต่เดิมจะอยู่บริเวณทางด้านทิศเหนือบริเวณถนนท่าเสา วัดโรงช้าง วัดเขาเสือ วัดมหาธาตุวรวิหาร และทางด้านทิศตะวันออกของเมืองบริเวณถนนมนตรีสุริยวงศ์ ทั้ง 2 บริเวณนี้เป็นชุมชนเก่าที่เกิดจากการย้ายเมืองครั้งที่ 1 และ 2 และความหนาแน่นของที่อยู่อาศัยในระยะเวลาดังกล่าวได้เพิ่มขึ้นในบริเวณถนนมนตรีสุริยวงศ์ ซึ่งยังมีที่ว่างเหลืออยู่มาก และกระจายตัวออกไปตาม ถนนราชวรอินทรี ถนนคทวาร ถนนสมบูรณกุล ถนนแม่รำลึก ถนนอุดมศิริ ถนนรถไฟ ถนนท่าอู่ทอง ซึ่งถนนเหล่านี้อยู่ทางด้านทิศใต้ของเมือง และพื้นที่บริเวณนี้ค่อนข้างลุ่ม มีน้ำท่วมในฤดูฝน ทางด้านทิศตะวันตกขยายตัวออกไปตามถนนสายหลักเมือง คือ ถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนเพชรเกษมและตามซอยแยกต่างๆ ในภายหลังที่อยู่อาศัยของชุมชนเมืองราชบุรี เกิดหมู่บ้านจัดสรรทั้งของรัฐและเอกชนขึ้นหลายหมู่บ้าน แต่ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ มีหมู่บ้านจัดสรรที่สำคัญๆ ได้แก่ หมู่บ้าน การเคหะแห่งชาติ ตั้งอยู่บนถนนเพชรเกษมสายใหม่ หมู่บ้านทิพย์นิเวศน์และหมู่บ้านชิตชัยนิเวศน์ ที่มีการสร้างจำนวนบ้านจากที่มีอยู่เดิมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หมู่บ้านจัดสรรและทาวน์เฮ้าส์ ส่วนใหญ่จะอยู่ทางด้านทิศใต้ของเมืองทั้งในและนอกเขตเทศบาล และการจ่ายตัวมาทางทิศตะวันตก บริเวณเขาแก่นจันทร์ และบริเวณใกล้เคียงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะ บริเวณถนนเพชรเกษมสายใหม่ และถนนสายเก่าบรรจบกัน ส่วนทางด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแม่กลองเป็นพื้นที่ทหารและพื้นที่ของสุขาภิบาลหลักเมือง ชุมชนเมืองนี้เกิดขึ้นมาจากการย้ายเมืองครั้งที่ 3 และเมื่อมีการย้ายเมืองครั้งที่ 5 ย้ายเมืองกลับมาทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลองเหมือนเดิม ทำให้ชุมชนนี้ยังต้องพึ่งพาอาศัยชุมชน ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลอง ในทุก ๆ ด้านการเจริญเติบโตของชุมชนจึงมีน้อย ที่พักอาศัยส่วนใหญ่อยู่ใกล้กับเขตทหารและกระจายไปตามถนน ยังไม่หนาแน่น

- นาถิษยกรรม ชุมชนเมืองราชบุรีมีศูนย์กลางพาณิชยกรรมอยู่ที่บริเวณถนน

อัมรินทร์ ถนนไกรเพชร ถนนวรเดช ถนนรถไฟ และจุดบรรจบของถนนราษฎร์อินทร์กับถนนไกรเพชร และขยายตัวเพิ่มขึ้นบริเวณถนนอัมรินทร์ซึ่งเป็นศูนย์การค้าอยู่เดิมแล้วกระจายต่อไปตามถนนศรีสุริยวงศ์ซึ่งเพิ่มมากขึ้น บริเวณศรีเมืองซึ่งเป็นท่ารถขนส่งและตลาดกลางสินค้าเกษตรด้วย มีบริเวณศูนย์กลางพาณิชย์กรรมเกิดใหม่ในบริเวณถนนคณาธรหน้าโรงพยาบาลราชบุรีและบริเวณถนนสมบูรณกุล บรรจบกับถนนศรีสุริยวงศ์

- อุตสาหกรรมและโกดังสินค้า ส่วนใหญ่อุตสาหกรรมหลักของชุมชนเมืองราชบุรีเป็น อุตสาหกรรมประเภทโรงงานเครื่องเคลือบดินเผา โรงงานทอผ้าและโรงงานไม้ บด ย่อยหิน อุตสาหกรรมเบาที่มีชื่อคืออู่ซ่อมรถยนต์ ประกอบตัวถังรถยนต์ โรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีโกดังเก็บสินค้าควบคู่ไปในพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของตัวโรงงานด้วย โรงงานเครื่องเคลือบดินเผาส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณถนนเพชรเกษมสายใหม่ช่วงก่อนเข้าสู่ตัวเมือง ถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนเพชรเกษมสายเก่า ถนนเจดีย์หัก ถนนสายเขาสูง โรงงานทอผ้า จะตั้งโรงงานอยู่บริเวณถนนสมบูรณกุล ถนนอุดมศิริ ถนนท่าอู่ทอง ปัจจุบันโรงงานทั้ง 2 ประเภทนี้ขยายพื้นที่ไม่ออกเนื่องจากมีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ เข้ามารายล้อมรอบตัวโรงงานและยังมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและปัญหาเชื้อเพลิง ก่อให้เกิดการชะงักงันต่อการเจริญเติบโตและยังมีปัญหากับสภาพแวดล้อมชุมชนคือ เกิดมลพิษทางด้านเสียงรบกวนจากเครื่องจักร น้ำเสีย และฝุ่นควันที่เกิดจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงทางด้านโรงงานไม้ บด ย่อยหิน ที่ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณเขาสูง ปัจจุบันก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางด้านฝุ่นและการระเบิดหินส่งผลต่อโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ส่วนอุตสาหกรรมประเภทอู่ซ่อมรถยนต์ ประกอบตัวถังรถยนต์ กระจายอยู่ทั่วไปบริเวณถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนเพชรเกษมสายเก่า ถนนเพชรเกษมสายใหม่และถนนเขาสูง

- สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ชุมชนเมืองราชบุรีมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพียงแห่งเดียวคือ สนามกีฬาเขต 7 บริเวณถนนสมบูรณกุล และบริเวณเขาแก่นจันทร์ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 300 ไร่ จะถูกจัดให้เป็นสวนสาธารณะแห่งใหม่ แต่ปัจจุบันท้องถิ่นยังไม่เข้าไปดูแลปรับปรุงยังคงเป็นที่รกเร็ว ดังนั้นจึงยังไม่มีผู้นิยมไปใช้บริการ

- สถานศึกษา ชุมชนเมืองราชบุรีมีสถานศึกษากระจายตัวอยู่ทั่วไปในทุกพื้นที่ มีถนนถึงทุกโรงเรียนให้ความสะดวกแก่นักเรียนในการเดินทาง ไปกลับ การศึกษามีตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และมีถึงระดับปริญญาตรี 1 แห่งคือ วิทยาลัยพยาบาลราชบุรี ซึ่งอยู่ในความควบคุมของโรงพยาบาลศูนย์สาธารณสุขเขต 7 (โรงพยาบาลราชบุรี) สถาบันการศึกษาที่เพิ่มขึ้นในระยะหลังส่วนใหญ่เป็นสถาบันการศึกษาของเอกชน

- สถาบันราชการ ชุมชนเมืองราชบุรีมีศูนย์ราชการเดิมอยู่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลอง

สอง ในปีปัจจุบัน ได้ย้ายพื้นที่มาจัดตั้งศูนย์ราชการแห่งใหม่บริเวณถนนสมามุรณกุล มีเนื้อที่ประมาณ 180 ไร่ และปัจจุบันยังคงมีหน่วยงานราชการที่มีพื้นที่ของตนเองมิได้เข้าอาคารอื่นอีกไม่กี่หน่วยงาน ที่กระจายตัวอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาล ส่วนหน่วยงานราชการที่ยังเข้าอาคารอื่นอยู่ในปัจจุบัน 2-3 หน่วยงาน ได้พยายามย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณศูนย์ราชการแห่งใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่น สำนักงานงานอุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดราชบุรี

- ศาสนสถาน เนื่องจากชุมชนเมืองราชบุรีมีประวัติความเป็นมาอันยาวนานในพื้นที่ชุมชนเมืองราชบุรีจึงมีวัดทางพุทธศาสนากระจายอยู่ทั่วไป และจะมีกระจุกตัวมากในบริเวณชุมชนเมืองเดิมทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของเมือง ศาสนสถานที่เพิ่มขึ้นในระยะหลังเป็นวัดทางคริสต์ศาสนาและโรงเรียน

- แหล่งน้ำ ชุมชนเมืองราชบุรีในพื้นที่ที่ทำการศึกษาไม่มีน้ำแม่ น้ำแม่กลองไหลผ่านซึ่งเป็นแหล่งน้ำดิบของการประปาที่ใช้ในชุมชนเมืองด้วย

- ที่ว่างโล่ง มีทิศทางเปลี่ยนแปลงไปในทางลดน้อยลง มีปริมาณลดลงในอัตราเดียวกับการเพิ่มขึ้นของการใช้ที่ดินประเภทอื่น

3. ความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับอาคารและที่ดิน

ก. ความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับอาคาร

1) อัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดิน ต่อเขตพื้นที่ศึกษาบริเวณที่มีอัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดินสูงที่สุดได้แก่ บริเวณถนนอัมรินทร์ ถนนไกรเพชร ถนนวรเดช ซึ่งเป็นย่านพาณิชย์-กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นรองลงมาได้แก่ สถานที่ราชการที่อยู่อาศัยบริเวณถนนมนตรีสุริยวงศ์ ถนนราษฎร์ ถนนสมบูรณกุล ถนนศรีสุริยวงศ์และบริเวณชุมชนเมืองเก่าทางด้านทิศเหนือ บริเวณที่มีอัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดินต่ำที่สุดคือ บริเวณรอบนอกซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

2) ลักษณะของสิ่งก่อสร้าง จากการสำรวจของกองวิจัยสำนักผังเมืองพบว่าในชุมชนเมืองราชบุรี อาคารพาณิชย์ส่วนมากกว่าร้อยละ 60 เป็นตึกแถวสองชั้นตึกแถวสามชั้นประมาณร้อยละ 18 มากกว่าสามชั้นร้อยละ 47 จำนวนคูหาที่ประกอบธุรกิจการค้าส่วนมากกว่าร้อยละ 89 ไม่เกินสองห้องและอยู่ติดถนนใหญ่ประมาณร้อยละ 78 ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอาคารแต่เช่าที่ดิน อาคารพักอาศัยส่วนมากเป็นอาคารเดี่ยว เป็นเรือนไม้ชั้นเดียวอยู่ตามตรอกซอยมากกว่าตึกถนนใหญ่และส่วนใหญ่ยังเช่าที่ดิน จะเห็นว่าทั้งอาคารพาณิชย์และอาคารพักอาศัยผู้มีที่ดินเป็น

ของตนเองประมาณ 1 ใน 3 ของอาคารทั้งสองประเภท และประมาณร้อยละ 77 เป็นเจ้าของอาคารเอง นอกนั้นเช่าที่ดินเอกชนเป็นส่วนใหญ่ซึ่งตรงข้ามกับอาคารอุตสาหกรรมคือประมาณร้อยละ 74 เป็นทั้งเจ้าของอาคารและที่ดินเอง นอกนั้นเช่าที่ดินและสร้างโรงงานเองและส่วนมากเป็นอาคารไม้ไม่เกินสองชั้นอยู่ติดถนนใหญ่หรือซอยที่กว้าง เพื่อการขนส่งสะดวก ย่านนักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบริเวณที่ลุ่มบางแห่งมีน้ำขังเกือบตลอดปีและบางแห่งมีปัญหา น้ำท่วมเมื่อถึงฤดูฝน การระบายน้ำทั้งในย่านนักอาศัยลงสู่ท่อสาธารณะมีประมาณร้อยละ 33 เท่านั้น นอกนั้นลาดเทภายในบริเวณบ้านซึ่งหมายถึงท่อระบายน้ำสาธารณะยังมีน้อยไม่ได้ขนาดมาตรฐาน ส่วนการระบายน้ำทั้งลงสู่ท่อสาธารณะของอาคารพาณิชย์และอาคารอุตสาหกรรมมีมากกว่าร้อยละ 70 นอกนั้นยังเทลาดทั่วไปอาคารส่วนใหญ่สร้างถูกต้องตามเทศบัญญัติร้อยละ 76 การกำจัดขยะมูลฝอยใช้บริการของเทศบาลและลูกาภิบาลประมาณร้อยละ 70 นอกนั้นใช้วิธีการเผาทั้งในบริเวณอาคาร

3) การขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร การขออนุญาตปลูกสร้างอาคารภายในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีจากกองช่างเทศบาลเมืองราชบุรีพบว่าในระหว่างปี 2522-2530 การขออนุญาตส่วนใหญ่เป็นอาคารพาณิชย์และที่อยู่อาศัย ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกันรวมกันแล้วได้มากกว่าร้อยละ 90 ของพื้นที่ปลูกสร้างทั้งหมด ย่านอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลมีการขออนุญาตปลูกสร้างน้อยมาก เนื่องจากพื้นที่ในเขตเทศบาลค่อนข้างมีการใช้ที่ดินหนาแน่นในปัจจุบันพื้นที่ว่างที่เหลืออยู่เป็นที่ลุ่มไม่เหมาะแก่การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและราคาที่ดินนอกเขตเทศบาลมีราคาถูกกว่า แนวโน้มของการปลูกสร้างอาคารในเขตเทศบาลในระยะหลังอาคารพาณิชย์มีอัตราสูงขึ้น ส่วนย่านนักอาศัยในระยะหลังเพิ่มมากขึ้นบริเวณรอบนอกของเทศบาลส่วนใหญ่จะเป็นหมู่บ้านจัดสรร

ข. ความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับราคาที่ดิน

จากการประเมินราคาที่ดินและโรงเรือนของสำนักงานกลางกำหนดราคาที่ดินและโรงเรือน กรมที่ดินพบว่า

1) บริเวณที่มีราคาที่ดินสูงที่สุดได้แก่ บริเวณถนนอัมรินทร์ ถนนไกรเพชร ถนนวรเดช ถนนรถไฟ ซึ่งเป็นย่านการค้าพาณิชย์ใจกลางเมือง และบริเวณถนนมนตรีสุริยวงศ์ ถนนศรีสุริยวงศ์ ถนนสมบุรณ์กุล ถนนราชมรรยิตี ถนนคณาธร ถนนแมนรำลึก ถนนอุดมศิริ ถนนเพชรเกษมสายเก่า ถนนยุติธรรม และถนนเจดีย์หัก ซึ่งเป็นย่านนักอาศัยหนาแน่นของชุมชนเมืองราชบุรี มีราคาที่ดินตั้งแต่ไร่ ละ 100,000 - 6,000,000 บาท

2) บริเวณที่มีราคาที่ดินที่มีราคาที่ดินรองลงมาได้แก่ บริเวณถนนเขาสูง ถนนเลื้อยป่า ถนนวิศวะเสนาบดีคม ถนนท่าม่วงอยู่ทอง และถนนสายสำคัญในบริเวณที่ 1 ที่อยู่ห่างย่านใจกลางเมือง

เมืองออกมาถึงบริเวณรอบนอกเขตเทศบาล

3) บริเวณที่มีราคาที่ดินไม่สูงนักของชุมชนเมืองราชบุรี คือ บริเวณตำบลที่อยู่โดยรอบเขตเทศบาล

เมื่อพิจารณาสภาพและสิ่งปลูกสร้างทั่วไปจะเห็นว่า เป็นที่อยู่อาศัยประมาณร้อยละ 75 อาคารพาณิชย์ร้อยละ 20 อุตสาหกรรมร้อยละ 1.4 สำนักงานร้อยละ 0.9 และอื่น ๆ ร้อยละ 2.7 ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าบริเวณที่เป็นอาคารพาณิชย์มีน้อย ราคาของที่ดินสูงมากในช่วงที่มีอาคารพาณิชย์ จึงเป็นเนื้อที่ในช่วงสั้น ๆ ตามแนวถนนและถนนใหญ่ ๆ ที่สำคัญเท่านั้น ส่วนบริเวณอื่น ๆ เป็นที่อยู่อาศัยเสียส่วนมาก

ปัญหาการใช้ที่ดินและผลที่เกิดขึ้น

การใช้ที่ดินในลักษณะดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปปัญหาการใช้ที่ดิน ได้ดังนี้

1) การขยายตัวของการใช้ที่ดินเป็นอย่างไรกระจายไปในทางราบ ไม่เป็นระเบียบทำให้บริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการบางแห่งยังไม่ได้รับบริการอย่างทั่วถึง

2) มีการจราจรติดขัดบริเวณทางลอดใต้คูเมืองรถไฟที่เป็นจุดเชื่อมต่อของชุมชนเมืองฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกของการรถไฟเข้าด้วยกัน บริเวณถนนรถไฟ ถนนอัมรินทร์ ซึ่งเป็นทำจอตลอดสองแถวเล็ก ถนนศรีสุริยวงศ์บริเวณตลาดศรีเมือง ซึ่งเป็นท่ารถขนส่ง บริเวณถนนวรเดช ซึ่งมีหาบเร่ แผงลอยตั้งรูกล้ำพื้นที่ถนน

3) พื้นที่บางแห่งมีน้ำท่วมขังในฤดูฝน คือบริเวณถนนสมบูรณ์กุลจากแยกถนนศรีสุริยวงศ์ถึงแยกถนนอุดมศิริ และบริเวณถนนหน้าโรงเรียนวัดเขาวัง และจากทางแยกถนนเพชรเกษมสายเก่าถึงแยกถนนบ้านปรก

ค. การขยายตัวของชุมชน

จากการศึกษาการใช้ที่ดินจากอดีตถึงปัจจุบัน และทิศทางการขยายตัวของการใช้ที่ดิน พบว่าชุมชนเมืองราชบุรีเป็นลักษณะการขยายตัวไปตามแนวถนน และเป็นกรขยายตัวในแนวราบมีจุดศูนย์กลางความหนาแน่นอยู่ที่บริเวณย่านพาณิชย์กรรมใจกลางเมือง ส่วนที่ขยายตัวออกไปนั้นส่วนใหญ่เป็นอาคารพักอาศัยและอาคารพาณิชย์ ลักษณะการขยายตัวของชุมชนสามารถ

พิจารณาได้ดังนี้

ทิศเหนือ การขยายตัวของชุมชนบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มทางด้านความหนาแน่น เนื่องจากเป็นบริเวณชุมชนเก่า เริ่มตั้งแต่ศาลากลางจังหวัดหลังเก่าขึ้นไปจนถึงถนนเพชรเกษมสายใหม่

ทิศตะวันออก เป็นบริเวณชุมชนเมืองเก่าอีกแห่งหนึ่งเริ่มตั้งแต่อุโมงค์ลอดใต้ทางรถไฟ มีถนนมนตรีสุริยวงศ์เป็นถนนสายหลักการขยายตัวขยายไปตามแนวถนนจนสุดเขตเทศบาล การขยายตัวในพื้นที่ส่วนนี้เป็นการเพิ่มทางด้านความหนาแน่นเช่นเดียวกับบริเวณทิศเหนือ

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณนี้อยู่ทางด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแม่กลองเป็นบริเวณพื้นที่ทหารและเขตสุขาภิบาล การขยายตัวของชุมชนมีน้อยมาก จะมีอยู่ตามถนนสายเลียบแม่น้ำส่วนใหญ่เป็นอาคารพักอาศัย และตามแนวถนนเพชรเกษมสายใหม่ บริเวณนี้จะมีโรงงานเครื่องเคลือบดินเผา โรงเรียน โรงแรม และหมู่บ้านจัดสรรหมู่บ้าน ถ้ากระจายกันอยู่ตามริมถนน ตามแนวถนนเพชรเกษมสายเก่ามีอาคารพาณิชย์บ้างเล็กน้อย และส่วนใหญ่เป็นอาคารพักอาศัย การขยายตัวของชุมชนมีน้อยเนื่องจากชุมชนนี้ยังต้องพึ่งพาการบริการต่างๆ จากชุมชนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลองหรือฝั่งที่เป็นศูนย์กลางเมือง และลักษณะพื้นที่เป็นพื้นที่ลุ่ม

ทิศใต้ บริเวณนี้อยู่ทางใต้ของแนวถนนไกรเพชรและถนนศรีสุริยวงศ์ ชุมชนขยายตัวออกไปจนสุดเขตเทศบาลและการกระจายตัวต่อออกไปนอกเขตเทศบาลตามแนวถนนสายต่าง ๆ และเริ่มเบาบางขึ้นเมื่อห่างศูนย์กลางเมืองออกไปเรื่อย ๆ แนวโน้มการขยายตัวของเมืองจะขยายไปตามทิศนี้

ทิศตะวันตก บริเวณนี้จะขยายตัวไปตามแนวถนนศรีสุริยวงศ์ซึ่งเป็นถนนสายหลักของเมือง จดกับถนนเพชรเกษมสายเก่าไปจนบรรจบกับถนนเพชรเกษมสายใหม่ และต่อเนื่องไปถึงบริเวณเขาแก่นจันทน์ การขยายตัวในทิศนี้มีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้น

การขยายตัวของชุมชนเมืองราชบุรี พิจารณาจากการขยายตัวของการใช้พื้นที่ประโยชน์เพื่อการก่อสร้าง (Build - up area) จากปี 2522 - 2530 การใช้ที่ดินมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นดังนี้ คือ

	พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2530
พื้นที่ใช้ประโยชน์เพื่อการก่อสร้าง (ไร่)	5,133.0	8,503.9
พื้นที่ว่าง ท่งนา แม่น้ำ ที่ลุ่ม	18,117.0	14,746.1
การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้ประโยชน์		3,370.9
อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)		39.6

ง. ข้อจำกัดต่อการขยายตัวของชุมชน

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนเมืองราชบุรีตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วคือ ชุมชนเมืองอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองและมีทางรถไฟสายใต้ผ่านตัวเมืองทำให้ตัวเมืองแยกออกเป็น 4 ส่วนคือ แม่น้ำแม่กลองแบ่งแยกตัวเมืองออกเป็นด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ทางรถไฟสายใต้แบ่งแยกตัวเมืองออกเป็นด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก โดยเฉพาะความลาดชันของพื้นที่ จะเริ่มมีความลาดชันสูงบริเวณด้านทิศตะวันตกบริเวณ เขาแก่นจันทน์และเอียงลาดต่ำไปทางด้านทิศตะวันออกของตัวเมือง ทางด้านทิศตะวันออกของตัวเมืองโดยทั่วไปจึงมีพื้นที่ค่อนข้างเป็นที่ลุ่ม แต่ถึงอย่างไรก็ตามพื้นที่ในบริเวณนี้ก็ยังมีขีดความสามารถในการพัฒนาได้

ด้วยลักษณะทางกายภาพดังกล่าว เป็นเหตุให้ชุมชนเมืองเกาะกลุ่มกันในบริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมืองหนาแน่นกว่าและขยายตัวข้ามทางรถไฟสายใต้บริเวณด้านใต้ของแม่น้ำแม่กลองโดยลอดใต้คูโมงค์รถไฟ ซึ่งเป็นทางเชื่อมต่อเพียงแห่งเดียว ส่วนทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของแม่น้ำแม่กลองนั้นชุมชนกระจายตัวอยู่เบาบาง เพราะมีแม่น้ำแม่กลองขวางกั้นอยู่ อีกประการหนึ่งพื้นที่บริเวณนี้มีสภาพค่อนข้างลุ่มและบางส่วนของพื้นที่ เป็นที่ตั้งเขตจังหวัดทหารราชบุรี (ค่ายภาณุรังษี) อีกด้วย ดังนั้นการขยายตัวของเมืองบริเวณนี้จึงมีน้อยมาก

สรุป ทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมืองขอนแก่น มีแนวโน้มไปทางทิศใต้ฝั่งตะวันออกของทางรถไฟ บริเวณตั้งแต่ถนนรถไฟไปจนถึงถนนสมบูรณ์กุล และเลยต่อเนื่องไปถึงถนนเสือป่า และทางทิศตะวันตกของตัวเมืองไปตามแนวถนนศรีสุริยวงศ์ และบริเวณถนนเพชรเกษมสายใหม่ไปจนถึงเขาแก่นจันทน์ ส่วนในทิศทางอื่นมีการขยายตัวค่อนข้างช้ากว่า

สภาพปัญหาของชุมชน

การพิจารณาถึงสภาพปัญหา และความสำคัญของแต่ละปัญหาในชุมชนเมืองราชบุรีมีประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางการพัฒนา จากสภาพปัจจุบันของชุมชนที่ได้ศึกษามาตั้งข้างต้นสามารถแบ่งประเภทของปัญหาในชุมชนได้เป็น 3 ประการใหญ่ ๆ คือ ปัญหาด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและประชากร เนื่องจากปัญหาแต่ละปัญหามีความสัมพันธ์กันมากหรือน้อย ตามแต่เหตุผลของแต่ละปัญหานั้น

ตารางที่ 5.29 สภาพปัญหาของชุมชนเมืองราชบุรี

ปัญหา	สาเหตุ	ผล	พื้นที่เกิดปัญหา
<u>ปัญหาทางด้านกายภาพ</u>			
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน	<ul style="list-style-type: none"> - กระจุกกระจายปะปนกัน - ขาดระเบียบและรูปแบบที่เหมาะสม 	<ul style="list-style-type: none"> - ก่อให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ที่ดิน - เป็นอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ - เกิดผลกระทบต่อเนื่องเป็นปัญหาอื่น ๆ เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาสภาพแวดล้อม 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดขึ้นโดยทั่วไป โดยเฉพาะพื้นที่ภายในเขตเทศบาลและภายนอกเขตบริเวณเขอบรรอบนอกของเขตเทศบาล
2. ปัญหาด้านการจราจรในเขตเมืองติดขัดไม่เป็นระเบียบ	<ul style="list-style-type: none"> - อุโมงค์ลอดทางรถไฟในเขตเทศบาลนครและมีระยะต่ำไม่สะดวกต่อการจราจร - ปริมาณการใช้รถใช้ถนนสูง โดยเฉพาะในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน - ประชาชนไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร รวมทั้งมีอัตราเลี้ยงตามถนนและประกอบกิจการค้ารुक้านั้นที่ถนน - การจัดระบบการจราจรยังไม่มีประสิทธิภาพ การจัดสถานที่จอดยานพาหนะไม่มีระเบียบรถประจำทางอาศัยถนนเป็นสถานีขนส่งรับผู้โดยสาร - อุปกรณ์การจัดระบบเส้นทางการเดินรถสัญญาณและเครื่องหมายไม่มีประสิทธิภาพและไม่ทั่วถึง - ซาดที่จอดรถโดยเฉพาะในย่านพาณิชย์กรรม ทำให้มีการจอดรถในถนนสาธารณะทั้งรถยนต์ รถโดยสาร รถบรรทุกและรถสามล้อ 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดจราจรติดขัดในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน - เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสุขภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - อุโมงค์ลอดใต้ทางรถไฟ ถนนนครเขื่อนอัมรินทร์ ถนนไกรเพชร ถนนสีจากริมย์ ถนนมนตรีสุริยวงศ์

ปัญหา	สาเหตุ	ผล	พื้นที่เกิดปัญหา
3. ปัญหาสถานที่ตั้งของตลาด	- ตลาดสดตั้งอยู่ติดกัน 2-3 แห่ง บริเวณศูนย์การค้ากลางเมือง ไม่มีการกระจายการบริการออกไปตามพื้นที่รอบนอก	- การจราจรติดขัดในเวลาที่ผู้คนมาจ่ายตลาด ตอนเช้าและเย็น - การกำจัดขยะทำได้ไม่ทั่วถึง มีขยะตกค้างมาก - การระบายอากาศไม่เพียงพอ สภาทั่วไปมีดและชื้นแฉะ	- ตลาดสดเทศบาลและตลาดทรัพย์สินย่านศูนย์การค้ากลางเมือง ถนนอัมรินทร์ ถนนวระเดช ถนนลัจจาทิรมย์ ถนนรถไฟ
4. ปัญหาสถานีขนส่ง	- ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือไปใช้บริการที่สถานีขนส่ง ยังคงใช้ถนนสาธารณะและทำรถที่กระจายทั่วไปเป็นที่รอตโดยสว	- การจราจรติดขัด - เกิดความสับสนในการประกอบกิจกรรม	- ย่านศูนย์การค้ากลางเมือง ถนนอัมรินทร์ ถนนรถไฟ ถนนศรีสุริยวงศ์
5. ปัญหาน้ำท่วม	- สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มต่ำ ในฤดูมรสุมมีปริมาณฝนตกชุกประกอบกับน้ำป่าไหลเข้าสู่อำเภอเมือง นอกจากนี้การก่อสร้างถนนสายใหญ่บางสายได้แก่ถนนดอนแจ่ง ถนนสายไปคูบัว กีดขวางการไหลของน้ำทั้งหมด - ประชาชนฝ่าฝืนเทศบัญญัติปลูกสร้างที่นกออาศัย ถมดินบุกรุกคลองสาธารณะ ทำให้คลองธรรมชาติที่ใช้ในการระบายน้ำตื้นเขิน	- มีน้ำท่วมขังในบริเวณต่าง ๆ ในฤดูฝน - เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสุขภาพ - ถนนหนทางชำรุดหลังน้ำท่วม	- บริเวณถนนสมบุรณ์กุล ถึงแยกถนนอุดมศิริ - บริเวณถนนเพชรเกษมสายเก่าถึงแยกถนนบ้านปรก - บริเวณคลองคูเมืองริมถนนสายเขาสูง
6. ปัญหาการระบายน้ำไม่ทันใจ ไม่ทั่วถึง	- ท่อระบายน้ำมีขนาดเล็ก ชำรุดและไม่เพียงพอ - ท่อและทางระบายน้ำอุดตัน ต้นเขินเนื่องจากประชาชนทิ้งขยะสิ่งปฏิกูลลงท่อและทางระบายน้ำ ประกอบกับขาดการดูแลรักษาความสะอาดท่อและทางระบายน้ำ รวมตลอดทั้งบ่อน้ำจากเทศบาล	- ขาดการบริหารในบางบริเวณ - เกิดน้ำท่วมในฤดูฝน - ทำให้เสียสุขภาพอนามัยของประชาชน	- ภายในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล

ตารางที่ 5.29 (ต่อ)

ปัญหา	สาเหตุ	ผล	พื้นที่เกิดปัญหา
7. ปัญหาถนน ทางเท้า ไม่เพียงพอและชำรุด	<ul style="list-style-type: none"> - การวางท่อระบายน้ำบางแห่ง มีระดับสูงกว่าพื้นผิวถนน เมื่อดึงกุดฝนน้ำจึงไม่ไหลลงท่อ - ประชาชนฝ่าฝืนเทศบัญญัติปลุกสร้างที่นักอาศัย ถมดินบุกรุกคลองสาธารณะทำให้คลองธรรมชาติที่ใช้ในการระบายน้ำตันขึ้น - ถนนไม่ได้มาตรฐานขาดทางเท้าและท่อระบายน้ำ เมื่อฝนตกน้ำท่วมซึ่งทำให้ถนนชำรุดได้ง่าย ประกอบกับขาดการบำรุงรักษาและซ่อมแซมอย่างต่อเนื่อง - ถนนไม่สามารถรองรับน้ำหนักของรถบรรทุกที่บรรทุกสิ่งของเกินพิกัดแล้วผ่านเข้ามาในเมืองได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - เสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาจำนวนมาก - ถนนเกิดชำรุดเร็วกว่าปกติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ถนนสายรองและสายย่อยภายในบริเวณเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล
8. ปัญหาการขาดแคลนน้ำประปา	<ul style="list-style-type: none"> - กำลังการจ่ายน้ำไม่เพียงพอเนื่องจากพื้นที่ต่างระดับมากและใช้ระบบจ่ายน้ำแบบไหลไปเองตามธรรมชาติประกอบด้วยท่อเมนจ่ายน้ำประปาไม่ได้มาตรฐานมีขนาดเล็ก - แหล่งน้ำดิบที่ แม่น้ำแม่กลองที่ใช้ในการผลิตน้ำประปาไม่สะอาดพอเนื่องจากน้ำท่วมถึง ประชาชนทิ้งสิ่งปฏิกูล ใช้อุปโภคและมีการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม - การประปาลังก็ตั้งอยู่ในเทศบาลและลูกบิบาล ยังไม่สามารถบริการได้ทั่วถึงทุกชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดแคลนน้ำประปาในบางบริเวณ - คุณภาพน้ำไม่ดีโดยเฉพาะช่วงหน้าแล้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณพื้นที่นอกเขตเทศบาล

ปัญหา	สาเหตุ	ผล	พื้นที่เกิดปัญหา
9. ปัญหาการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยไม่ทันพอ	<ul style="list-style-type: none"> - อุปกรณ์ในการจัดเก็บ ได้แก่ จำนวนรถเก็บขยะมีไม่เพียงพอ ตลอดจนไม่มีพื้นที่สำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นของเทศบาลโดยเฉพาะ - จำนวนพนักงานจัดเก็บมีไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะ เนื่องจากระเบียบเกี่ยวกับการจ้างลูกจ้างไม่เอื้ออำนวยต่อการเพิ่มบุคลากรด้านขยะจนทำให้วิธีการจัดเก็บขยะยังไม่มีประสิทธิภาพ - ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการช่วยกันรักษาความสะอาดบ้านเมือง ทั้งขยะตามความพอใจของตนเอง เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว และปล่อยให้เดินตามมูลสัตว์ไว้ตามพื้นผิวถนน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีขยะตกค้างเหลือจากการเก็บอยู่ตามที่สาธารณะทั่วไป 	<ul style="list-style-type: none"> - แหล่งกำเนิดขยะย่านนาฉือกรรม ย่านที่นกออาศัย ตลาดสดและตลาดกลางสินค้าเกษตร
10. ปัญหาเสียงและครีนและน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้ที่ดินปะปนกัน ไม่มีระเบียบ เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนในด้านที่นกออาศัยจึงทำให้ย่านอุตสาหกรรมโรงงานทอผ้าและเครื่องเคลือบดินเผาที่ในอดีตอยู่ชานเมืองกลายมาอยู่บริเวณชุมชนในปัจจุบัน 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพแวดล้อมเสื่อมลง - เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย 	<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณตอนใต้และตะวันตกของชุมชนเมือง
11. ปัญหาขาดแคลนโทรทัศน์	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนมีการขยายตัวมากขึ้น ทำให้มีความต้องการเพื่อใช้ประกอบกิจกรรมมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดความไม่สะดวกในการประกอบกิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - นอกเขตพื้นที่เทศบาลและบริเวณที่อยู่ในโครงการบริการบางส่วน
12. ไฟฟ้าสาธารณะไม่เพียงพอและชำรุด	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการดูแลรักษาไฟฟ้าที่ชำรุดอย่างสม่ำเสมอ - ทางร่วมทางแยกและตรอกซอยบางแห่งไม่มีไฟฟ้าสาธารณะ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไฟฟ้าสาธารณะที่ชำรุดไม่ได้รับการซ่อมแซม - เกิดอุบัติเหตุตามทางร่วมทางแยกที่ไม่มีไฟฟ้าสาธารณะบ่อยครั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ทางร่วมทางแยก - บริเวณเขตนกออาศัยเบาบางและทางเจ้าหมู่บ้านเขตรอบนอก

ตารางที่ 5.29 (ต่อ)

ปัญหา	สาเหตุ	ผล	พื้นที่เกิดปัญหา
13 ปัญหาทาบเร่-แผงลอย	- ประชาชนผู้ซื้อ-ผู้ขายไม่ให้ความร่วมมือเข้าไปซื้อ-ขายในพื้นที่ที่จัดไว้ให้ซื้อ-ขาย มีการวางทาบเร่-แผงลอย ซ้ำซ้อนกันบนผิวจราจร	- การจราจรติดขัด - ถนน-ทางเท้าไม่เพียงพอ	- ถนนรเทศ ถนนอัมรินทร์ ถนนรถไฟ และถนนสีจากรมย์ บริเวณย่านการค้ากลางเมือง
<u>ปัญหาด้านเศรษฐกิจ</u>			
14. ปัญหาแรงงานที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	- ประชากรวัยแรงงานที่ไม่จัดอยู่ในกำลังแรงงาน มีสูงถึงร้อยละ 30 ของผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	- เศรษฐกิจไม่ขยายตัวเท่าที่ควร	
15. ปัญหาการว่างงานสูง	- ประชากรที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจที่ไม่มีงานทำถึงร้อยละ 15.74	- ขาดรายได้ในการดำรงชีพและการพัฒนาชุมชน	
16. ปัญหาการจ้างงานด้านอุตสาหกรรมมีน้อย	- อุตสาหกรรมซึ่งเป็นตัวนำทางเศรษฐกิจของชุมชนมีโอกาสที่จะเป็นแหล่งงานที่สำคัญได้ มีการจ้างงานเพียง 1,236 คน นับว่าน้อยมาก	- การขยายตัวทางอุตสาหกรรมมีน้อย - ไม่สามารถเป็นแหล่งงานที่สำคัญของชุมชนได้	
17. ปัญหาการจัดเก็บภาษี	- การจัดเก็บภาษียังไม่ทั่วถึง - อัตราภาษีบางประเภทไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน	- รายรับของเทศบาลน้อยไม่ได้มากเท่าที่ควร	
<u>ปัญหาด้านสังคม-ประชากร</u>			
18. ปัญหาการบริการสาธารณสุข	- การบริการของรัฐยังไม่ทั่วถึง สถานบริการในชุมชนต้องรับภาระให้บริการทั้งในชุมชนและพื้นที่ข้างเคียง	- ประชาชนที่มีรายได้น้อย ขาดการรักษาพยาบาลที่ดี	
19. ปัญหาการขาดแคลนสถานพักผ่อนหย่อนใจ	- สวนสาธารณะของชุมชนเมืองมีเพียงสนามกีฬาเขต 7 เพียงแห่งเดียว ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ	- ขาดแหล่งนันทนาการเพื่อสุขภาพอนามัยและแหล่งทางสังคมของชุมชน - ประชาชนหันไปเล่นการพนัน อบายมุขต่าง ๆ	

ตารางที่ 5.29 (ต่อ)

ปัญหา	สาเหตุ	ผล	พื้นที่เกิดปัญหา
20. ปัญหาการรักษาความปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - แนวโน้มของคดีอาชญากรรมสูงขึ้น - อัตรากำลังตำรวจมีไม่เพียงพอ 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน 	
21. ปัญหาการเคลื่อนย้ายประชากร	<ul style="list-style-type: none"> - ประชากรในเขตเทศบาลมีการย้ายออกสูงกว่าการย้ายเข้าและอัตราการขยายตัวประชากรมีอัตราที่ลดลง 	<ul style="list-style-type: none"> - การขยายตัวของชุมชนไม่พัฒนาเท่าที่ควร - กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการลงทุนจึงเพิ่มขึ้นช้าตามไปด้วย 	